

ЗВАІГЗНЕ

1951

№ 5

RLB-РЛБ





Zeķu fabrikas «Aurora» kotonmašīnu cechs. Priekšplānā – brigadiere NINA BEREZNEVA un tehniskā kontroliere VALDA KRIVCOVA.

D. Gedzjuna un B. Tiknusa foto



Biedra J. V. STAĻINA saruna ar «Pravdas» korespondentu

Nesen «Pravdas» korespondents griezās pie biedra Staļina ar vairākiem ārpolitiska rakstura jautājumiem. Zemāk ievietota biedra J. V. Staļina atbilde.

JAUTĀJUMS. Kā jūs novērtējat Anglijas premjera Etlija pēdējo paziņojumu apakšnamā, ka pēc kara pabeigšanas Padomju Savienība nav atbrūņojusies, t. i., nav demobilizējusi savu karaspēku, ka kopš tā laika Padomju Savienība arvien vairāk palielina savus bruņotos spēkus?

ATBILDE. Es novērtēju šo premjera Etlija paziņojumu kā Padomju Savienības apmelošanu.

Visai pasaulei zināms, ka Padomju Savienība pēc kara demobilizēja savu karaspēku. Kā zināms, demobilizāciju izdarīja trijos posmos: pirmo un otro posmu — 1945. gadā un trešo posmu — no 1946. gada maija līdz septembrim. Bez tam 1946. un 1947. gadā izdarīja Padomju Armijas personālā sastāva vecāko gada gājumu demobilizāciju, un 1948. gada sākumā demobilizēja visus atlikušos vecākos gada gājumus.

Tādi ir visiem zināmie fakti.

Ja premjers Etlijs būtu stiprs finansu vai ekonomiskajā zinātnē, viņš bez grūtībām saprastu, ka neviena valsts, tai skaitā arī Padomju valsts, nevar izvērst pilnā sparā civilo rūpniecību, uzsākt tik lielas celtnes, kā hidrostatijas pie Volgas, Dņepras un Amudarjas, kas prasa desmitiem miljardiem budžeta izdevumu, turpināt masu patēriņa preču cenu sistematiskas pazemināšanas politiku, kas arī prasa desmitiem miljardiem budžeta izdevumu, ieguldīt simtiem miljardus vācu okupantu izpostītās tautas saimniecības atjaunošanā, un līdz ar to vienlaikus pavairot savus bruņotos spēkus, izvērst kara rūpniecību. Nav grūti saprast, ka tāda neprātīga politika novestu valsti bankrotā. Premjeram Etlijam no paša pieredzes, kā arī no ASV pieredzes, vajadzētu zināt, ka valsts bruņoto spēku pavairošana un bruņošanās drudzis ved pie kara rūpniecības paplašināšanas, pie civilās rūpniecības sašaurināšanas, pie lielo civilo būvju pārtraukšanas, pie nodokļu paaugstināšanas, pie cenu paaugstināšanas masu patēriņa precēm. Sprotams, ja Padomju Savienība nesašaurina, bet, gluži otrādi, paplašina civilo rūpniecību, nesašaurina, bet, gluži otrādi, paplašina jaunu grandiozu hidrostatiju un irigācijas sistemu celtniecību, nepārtrauc, bet, gluži otrādi, turpina cenu pazemināšanas politiku, — tad tā nevar vienlaikus uzpūst kara rūpniecību un pavairot savus bruņotos spēkus, neriskējama atrasties bankrota stāvoklī.

Un ja premjers Etlijs, neraugoties uz visiem šiem faktiem un zinātniskajiem apsvērumiem, tomēr uzskata par iespējamu atklāti apmelot Padomju Savienību un tās miera politiku, tad to var izskaidrot tikai ar to, ka ar Padomju Savienības apmelošanu viņš domā attaisnot drudžaino bruņošanās, ko Anglijā pašlaik realizē leiboristu valdība.

Premjeram Etlijam vajadzīgi meli par Padomju Savienību, viņam vajaga parādīt Padomju Savienības miera politiku kā agresīvu politiku, bet Anglijas valdības agresīvo politiku kā miera politiku, lai maldinātu angļu tautu, uzspiestu tai šos melus par PSRS un tādējādi krāpšanas ceļā to ierautu jaunā pasaules karā, ko organizē Amerikas Savienoto Valstu valdošās aprindas.

Premjers Etlijs tēlo sevi kā miera piekritēju. Bet, ja viņš tiešām ir par mieru, kādēļ viņš noraidīja Padomju Savienības priekšlikumu Apvienoto Nāciju Organizācijā nekavējoties noslēgt Miera Paktu starp Padomju Savienību, Angliju, Amerikas Savienotajām Valstīm, Ķīnu un Franciju?

Ja viņš tiešām ir par mieru, kādēļ viņš noraidīja Padomju Savienības priekšlikumu nekavējoties sākt bruņošanās samazināšanu, nekavējoties aizliegt atomieročus?

Ja viņš tiešām ir par mieru, kādēļ viņš vajā miera aizstāvēšanas piekritējus, kādēļ viņš aizliedza Miera aizstāvju kongresu Anglijā? Vai tad miera aizstāvēšanas kampaņa var apdraudēt Anglijas drošību?

Skaidrs, ka premjers Etlijs ir nevis par miera saglabāšanu, bet gan par jauna agresīva pasaules kara izraisīšanu.

JAUTĀJUMS. Ko Jūs domājat par intervenciju Korejā, ar ko tā var beigties?

ATBILDE. Ja Anglija un Amerikas Savienotās Valstis galīgi noraidīs Ķīnas Tautas Valdības miera priekšlikumus, tad karš Korejā var beigties tikai ar interventu sakāvi.

JAUTĀJUMS. Kādēļ? Vai tad amerikāņu un angļu ģenerāļi un virsnieki slīktāki nekā ķīniešu un korejiešu?

ATBILDE. Nē, nav slīktāki. Amerikāņu un angļu ģenerāļi un virsnieki nav nemaz slīktāki par jebkuras citas zemes ģenerāļiem un virsniekiem. Kas attiecas uz ASV un Anglijas kareivjiem, tad, kā zināms, karā pret hitlerisko Vāciju un militaristisko Japānu viņi parādīja sevi no vislabākās puses. Ar ko tas izskaidrojams? Ar to, ka karu pret Koreju un Ķīnu kareivji uzskata par netaisnīgu, turpretim karu pret hitlerisko Vāciju un militaristisko Japānu viņi uzskatīja par pilnīgi taisnīgu. Tas izskaidrojams ar to,

ka šis karš ir ļoti nepopulārs amerikāņu un angļu karēivju vidū.

Patiesi, grūti pārliecināt karēivjus, ka Ķīna, kas neapdraud ne Angliju, ne Ameriku un kurai amerikāņi atņēmuši Taivanas salu, — ir agresors, bet Amerikas Savienotās Valstis, kas sagrābušas Taivanas salu un pievedušas savu karaspēku pie pašām Ķīnas robežām, — ir tās, kas aizstāvas. Grūti pārliecināt karēivjus, ka Amerikas Savienotajām Valstīm ir tiesība aizstāvēt savu drošību Korejas teritorijā un pie Ķīnas robežām, bet Ķīnai un Korejai nav tiesības aizstāvēt savu drošību savā pašu teritorijā vai pie savas valsts robežām. Tāpēc arī šis karš nav populārs angļu un amerikāņu karēivju vidū.

Protams, pat ģenerāļi un virsnieki ar vislielāko pieredzi var ciest sakāvi, ja karēivji viņiem uzspiesto karu uzskata par dziļi netaisnīgu un ja viņi tādēļ savus pienākumus frontē pilda formāli, neticēdami savas misijas taisnīgumam un bez sajūsmas.

JAUTĀJUMS. Kā Jūs novērtējat Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) lēmumu, kas Ķīnas Tautas Republiku pasludina par agresoru?

ATBILDE. Es novērtēju to kā apkaunojošu lēmumu.

Patiesi, vajaga pazeidēt pēdējās kauna paliekas, lai apgalvotu, ka Amerikas Savienotās Valstis, kas sagrābušas Ķīnas teritoriju, Taivanas salu un iebrukušas Korejā līdz Ķīnas robežām, — ir tās, kas aizstāvas, bet Ķīnas Tautas Republika, kas aizstāv savas robežas un cenšas atgūt amerikāņu sagrābtu Taivanas salu, — ir agresors.

Apvienoto Nāciju Organizāciju, kas nodibināta kā miera saglabāšanas balsts, pārvērš par kara ieroci, par jauna pasaules kara izraisīšanas līdzekli. ANO agresīvais kodols ir desmit valstis — agresīvā Ziemeļatlantijas pakta locekles (ASV, Anglija, Francija, Kanada, Beļģija, Holande, Luksemburga, Dānija, Norvēģija, Islande) un divdesmit Latīņamerikas valstis (Argentīna, Brazīlija, Bolīvija, Čīle, Kolumbija, Kostarika, Kuba, Dominikas republika, Ekvadora, Salvadora, Gvatemala, Haiti, Hondurasa, Meksika, Nikaragva, Panama, Paragvaja, Peru, Urugvaja, Venecuēla). Šo valstu pārstāvji tad nu arī lemj ANO-jā par kara un miera likteni. Tie bija viņi, kas ANO-jā uzspieda kauna pilno lēmumu par Ķīnas Tautas Republikas agresivitāti.

Pašreizējo kārtību ANO-jā raksturo, piemēram, tas, ka nelielajai Dominikas republikai Amerikā, kurai tik tikko divi miljoni iedzīvotāju, ir tagad ANO-jā tikpat liels svārs kā Indijai un daudz lielāks svārs nekā Ķīnas Tautas Republikai, kurai nav balss tiesību ANO-jā.

Tādējādi, pārvērsdamās par agresīva kara ieroci, ANO līdz ar to nav vairs vispasaules līdztiesīgu nāciju organizācija. Pēc būtības ANO tagad ir ne tik daudz vispasaules organizācija, kā amerikāņu organizācija, kas rīkojas pēc

amerikāņu agresoru vajadzībām. Ne tikai Amerikas Savienotās Valstis un Kanada cenšas izraisīt jaunu karu, bet uz šā ceļa stāv arī divdesmit Latīņamerikas valstis, kuru muižnieki un tirgotāji alkst pēc jauna kara kaut kur Eiropā vai Azijā, lai karotājām valstīm pārdotu preces par pārmērīgi augstām cenām un saraustu miljonus šajā asiņainajā darījumā. Nevienam nav noslēpums, ka divdesmit Latīņamerikas valstu 20 pārstāvji tagad ir visciešāk saliedētā un paklausīgākā Amerikas Savienoto Valstu armija ANO-jā.

Tādējādi Apvienoto Nāciju Organizācija stājas uz Tautu Savienības bēdīgi slavenā ceļa. Ar to viņa aprok savu morālo autoritāti un nolemj sevi sairšanai.

JAUTĀJUMS. Vai Jūs uzskatāt jaunu pasaules karu par neizbēgamu?

ATBILDE. Nē. Vismaz patlaban to nevar uzskatīt par neizbēgamu.

Protams, Amerikas Savienotajās Valstīs, Anglijā, tāpat kā Francijā, ir agresīvi spēki, kas alkst jauna kara. Viņiem karš vajadzīgs, lai iegūtu virsroku, lai aplaupītu citas zemes. Tie ir miljardieri un miljoni, kas karu uzskata par ienākumu avotu, kurš dod kolosālu peļņu.

Viņi, šie agresīvie spēki, tur savās rokās reakcionārās valdības un vada tās. Bet tai pašā laikā viņi baidās no savām tautām, kas negrib jaunu karu un ir par miera saglabāšanu. Tāpēc viņi cenšas izmantot reakcionārās valdības, lai savas tautas ievilkto melu tīklā, krāptu tās un iztēlotu jauno karu kā aizsardzības karu, bet mieru mīlošo valstu miera politiku kā agresīvu. Viņi cenšas krāpt savas tautas, lai uzspiestu tām savus agresīvos plānus un ierautu tās jaunā karā.

Tieši tādēļ viņi baidās no miera aizstāvēšanas kampaņas, baidās, ka tā var atmākot reakcionāro valdību agresīvos nodomus.

Tieši tādēļ viņi izgāza Padomju Savienības priekšlikumus par Miera Pakta noslēgšanu, par bruņošanās samazināšanu un par atomieroču aizliegšanu, baidīdamies, ka šo priekšlikumu pieņemšana iedragās reakcionāro valdību agresīvos pasākumus un bruņošanās drudzi padarīs par nevajadzīgu.

Ar ko beigsies šī agresīvo un mieru mīlošo spēku cīņa?

Miers tiks saglabāts un nostiprināts, ja miera saglabāšanu tautas pārņems savās rokās un aizstāvēs to līdz galam. Karš var kļūt nenovēršams, ja kara kurinātājiem izdosies ievilk tautu masas melu tīklā, piekrāpt tās un ieraut tās jaunā pasaules karā.

Tāpēc plašai miera saglabāšanas kampaņai kā kara kurinātāju noziedzīgo machināciju atmāskošanas līdzeklim pašlaik ir pirmšķirīga nozīme.

Kas attiecas uz Padomju Savienību, tad tā arī turpmāk nelokāmi piekops kara novēršanas un miera saglabāšanas politiku.

LIELĀ VIENOTĪBA

Kremļa kuranti pusnaktī vēstīja, ka 18. februāris pagājis un sākas jauna, nākošā diena. Radiovilņu nestā visās pasaules malās aizskan Padomju Savienības himnas varenā melodija. Tā — sveiciens draugiem, kas kopā ar mums plecu pie pleca stāv par mieru, demokrātiju un taisnību. Tanī pat laikā tā — brīdinājums ienaidniekiem, nelabvēļiem un skauļiem. Un jo sevišķi tā bija 18. februāra pusnaktī, kad beidzās Augstāko Padomju vēlēšanas Krievijas Federācijā, Kazachijas, Gruzijas, Azerbaidžanas, Lietuvas, Moldāvijas, Latvijas, Kirgizijas, Tadžikijas un Kareļu-Somu Padomju Socialistiskās Republikās.

Mūsu neaptverami plašās zemes tālēs pusnakts neiestājas vienā laikā. Baltijas jūras piekrastē vēl tikko bija dienas vidus, un vēlētais sirsnīgiem vārdiem uz vēlēšanu biļetena rakstīja sveicienu Staļinam, bet Tālo Austrumu apvidos iecirkņu vēlēšanu komisijas jau bija atvērušas urnas un lasīja sirsnīgos cildinājuma vārdus bolševiku partijas un padomju valsts vadi-

tājam, ko uz vēlēšanu biļetena bija rakstījis Klusā okeana piekrastes kolchoznieks, mednieks vai kalnrācis. Bet visur šie vārdi bija kvēls suminājums — vienalga, kādās valodās, kādā laikā un kādos meridianos rakstīti.

«Es balsoju par Staļinu tāpēc, ka negribu karu, negribu, ka mirtu laudis, kas tik ļoti mīl dzīvi, jo priekšā mums tik daudz prieka un gaismas, jo priekšā mums — komunisms», — tāds bija viens no daudzajiem uzrakstiem vēlēšanu biļetenos Rīgas 3. vēlēšanu apgabala 8. iecirknī, kur balotējās biedrs Staļins. Līdzīgu uzrakstu, kas dedzīgiem vārdiem sumina visu padomju tautu pirmo deputātu un lielo vadoni, bija neskaitāms daudzums.

Šie uzraksti, viens par otru suminošāki, viens par otru sirsnīgāki, ir spilgta tautas pateicības un uzticības izpausme. Ikviens vēlētais jūta, ka balsojot savā vēlēšanu apgabalā par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātu viņš balsoja arī par Staļinu un tādēļ uzrakstos izteica savu cildinājumu



Vandzenes vēlēšanu apgabalā, kur par Latvijas PSR Augstākās Padomes deputātu ievēlēja padomju saimniecības «Okte» vecāko zirgkopi, Socialistiskā Darba Varoni Antonu Katkovski, vieni no pirmajiem Oktes vēlēšanu iecirknī uz balsošanu ieradās viņa darba biedri — laukkopības brigadieris, Socialistiskā Darba Varonis Fricis Kalns (pa labi), ar Darba Sarkanā Karoga ordeni apbalvotā padomju saimniecības darbiniece Ērika Vakermāne un ar Ļeņina ordeni un diviem Darba Sarkanā Karoga ordeņiem apbalvotais laukkopis Kārlis Leijers.

V. Gailļa foto.



mūsu lielajam vadonim, mūsu nesatricināmās vienības simbolam — Staļinam.

Centralās vēlēšanu komisijas ziņojumā par Latvijas PSR Augstākās Padomes vēlēšanu rezultātiem 1951. gada 18. februārī lasām: «Visu vēlēšanu apgabalu vēlētajū kopskaits līdzinājās 1.365.358 cilvēkiem, no viņiem LPSR Augstākās Padomes vēlēšanās piedalījās 1.364.928 cilvēku vai 99,97 procenti no reģistrēto vēlētajū kopskaita.

Visos vēlēšanu apgabalos par komunistu un bezpartejisko bloka kandidātiem balsoja 1.364.275 vēlētajū vai 99,95 procenti no visiem vēlētajiem, kas piedalījās balsošanā.»

Šajos sausajos, oficiāli lietišķajos skaitļos ietērpta nepieredzēti liela un krāšņa patiesība par padomju ļaužu neiedragājamo morāli politisko vienību.

Šī vienība, šī padomju ļaužu saliedētība ap Ļeņina-Staļina partiju sevišķā spožumā izpaūžas vēlēšanu dienās, kas pārvēršas nepieredzēti spēcīgā nesatricināmas vienības demonstrācijā. Bet tā nav tikai svētku tērps, ko uzvelkam sviņīgos gadījumos. Tā ir mūsu ikdienas dzīves un darba iezīme.

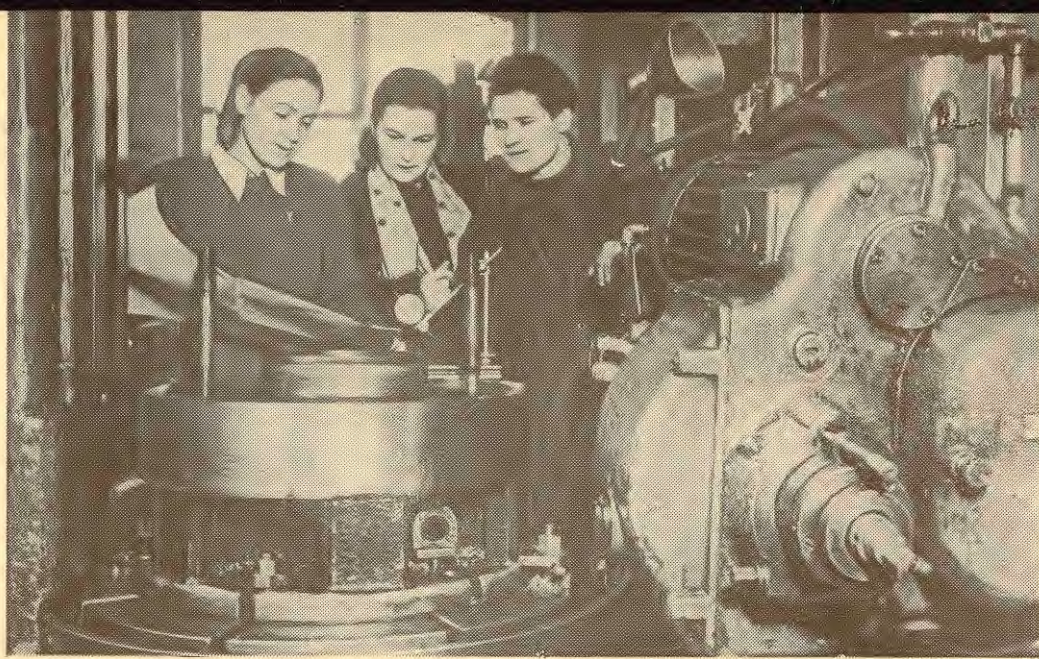
Kapitalistisko pasauli plosa nīkšanas pretrunas, asas pretešības gan valsts iekšējā dzīvē, gan starptautiskajās attiecībās. Mūsu, padomju, socialisma, topošā komunisma pasauli raksturo nesatricināma morāli politiska vienība.

Mūsu Dzimteni apdzīvo dažādu tautību ļaudis, kas brālīgā sadraudzībā un savstarpējā izpalīdzībā ceļ komunismu, nepazīstot nacionālu naidu, aizspriedumus un spaidus. Mūsu zemē nav antagonisku šķiru. Atšķirība starp pilsētu un laukiem pie mums izzūd ar katru dienu arvien vairāk. Zinātnes un prakses ciešā vienība mums ļauj nepieredzēti īsā laikā veikt arvienu grandiozākus komunisma celtniecības uzdevumus. Nesagraujamā vienība un saliedētība, kādā mēs pulcējamies ap bolševiku partiju un lielo Staļinu, dara mūs neuzvaramus, nodrošina miera un demokrātijas uzvaru.

Savienoto Republiku Augstāko Padomju vēlēšanas bija spoži un liksmīgi svētki, varenas vienotības demonstrācija, kas visai pasaulei vēlreiz parādīja mūsu neuzvaramo spēku, mūsu cīņas gribu par mieru un draudzību starp tautām.

Tiklīdz beidzās vēlēšanas, Staļina rajona 7. vēlēšanu iecirkņa komisija sāka balsu skaitīšanu.

B. Tiknusa foto.



Rīgas vagonu rūpnīcas inženieres b. b. Bērziņa un Sniedze palīdz slīpētājam V. Jastrebovam izstrādāt pareizu darba tehnoloģiju, sākot izgatavot jaunu detaļu. B. Tiknusa foto.

VAGONU BŪVĒTĀJAS

Brīdinošu un reizē jautru zvaniņu skaņu pavadīti, smagi dūkdami zem ceļa jumta turp un atpakaļ traucas tiltu celtni. Veidotāju rokās it kā dzīvas būtnes lēkā pneimatiskie blīvētāji un viņu klauzīnāšana dzirdama pat visattālākā plašās telpas stūrīti. Šņākdams martena krāsni vārās tērauds...

Šajā darba trokšņu savdabīgajā skaņu simfonijā Rīgas vagonu rūpnīcas tēraudlietuvē ir grūti sadzirdēt nelielos piesitienus, kuri rodas serdeņu gatavotājam iestampājot melno zemes masu serdeņu kastēs.

Edīte Podniece, liekas, ne ar ko neizdalās pārējo serdeņu gatavotāju vidū. Veidojot dažādu atveidu serdeņus, viņas roku kustības pat liekas nedaudz vairāk apvaldītas, ne tik straujas, kā pārējiem darba biedriem. Liekas, ka viņas acu skatiens nedaudz ilgāk kavējas pie padarītā, pirms izšķirties, vai serdene ir labi izdevusies, vai var to novietot uz plati žāvēšanai, jeb nē, vēlreiz rokā plānceti, lai šo to vēl piegludinātu, pielabotu. Var redzēt, ka viņa mīl nostrādāt savu darbu. Un tomēr — Edīte Podniece strādā augstāzīgi. Nesen atpakaļ viņai uzticēja izgatavot ļoti komplicētus serdeņus, kuri jāveido ar šablona palīdzību. Šāds darbs prasa no darītāja augstu kvalifikāciju un pacietību. Meistars, vērojot, ka b. Podniecei darbs labi sokas, viņai vaicāja:

— Nu, Edīt, veicas labi?

— Ne visai labi... izstrāde varēja būt augstāka, — īsi atbildēja strādniece.

Tā jau es domāju! Podniecei jau tāds raksturs, — pa pusei smiedamies, pa pusei nopietni atbildēja meistars, — bet strādā par trijiem! Jau 1949. gadā izpildīja savu piecades uzdevumu, jau trīs gadus ir nostrādājusi uz nākošās piecades rēķina, bet mūžīgi neapmierināta ar sevi, vienmēr viņai liekas, ka padarīts par maz.

Tiesām, par b. Podniecei var teikt, ka viņa ir ar raksturu, ar stingru padomju raksturu. Viņa atnāca uz tēraudlietuvu pirmajās dienās pēc Rīgas atbrīvošanas no fašistiskajiem iebrucējiem. Griba palīdzēt Dzimtenei grūtajā brīdī, lika viņai ātri apgūt un neatlaidīgi papildināties amatā. Viņa izauga rūpnīcā par vienu no labākajām stachanovietēm, aktīvu komunistiskās partijas biedri, Rīgas pilsētas Proletarietu rajona darbaļaužu deputātu Padomes deputātu. Neapmierināties ar sasniegto, kāpināt darba ražīgumu, dot Dzimtenei jo vairāk un tikai teicamas kvalitātes produkciju, tādas prasības viņa uzstāda sev un citiem. Viņa jūtas atbildīga par visu, kas notiek viņas darba iecirknī, cechā, rūpnīcā.

Ziedone Grinberga 19 metru garo vagona rāmi sametina ātrāk un labāk par daudziem citiem.

— Nu, ko tu uztraucies par sākumiem, — teica viņai reiz kāds darba biedrs, kad b. Podniece bija nokauninājusi nevērīgu strādnieku par to, ka tas lietojis serdeņu atbrīvošanai no alumīnija kastes metala veserīti paredzētā koka veserīša vietā.

— Sirds sāp, — noteica b. Podniece.

... Padomju Latvijas 10. gadadienā Padomju Valdība apbalvoja divus tēraudlietuvē ceļa strādniekus — labāko tērauda kausētāju b. Briedi un serdeņu gatavotāju b. Podniecei ar Darba Sarkanā Karoga ordeniem. Šajā sakarībā cechā notika mītiņš. Darba biedri apsveica apbalvotos ar augsto valdības atzinību. Kad Edīte Podniece piecēlās, lai atbildētu uz šiem apsveikumiem, viņa teica:

— Šo valdības apbalvojumu es uzskatu kā apliecinājumu tam, cik augsti Padomju Valdība vērtē sievietes darbu. Bolševiku partija, lielais Staļins ir palīdzējuši arī latviešu sievietei saraut kapitalistiskās ekspluatācijas važas, kļūt brīvai un līdztiesīgai — strādāt, augt, attīstīties un dzīvot skaistu, saturu pilnu dzīvi.

Darbs — godīgs, centīgs darbs Dzimtenes labā ir cēlis godā daudzas sievietes, kuras strādā Rīgas vagonu rūpnīcā. Šeit plaši pazīst metinātāju Ziedoni Grinbergu. Kad viņa, pēc vidusskolas beigšanas, pirms pāris gadiem ieradās metināšanas un montāžas cechā un, uzvilusi balto brezenta tērpu, paņēma rokās sejas aizsargu un metināšanas ierīci, — neviens par to nebrīnījās.

Cilvēks strādā tādu darbu, kāds viņam patīk, — nosprieda vīri tādos pašos baltos brezenta tērpos un uzņēma jauno metinātāju draudzīgi, biedriski, centās palīdzēt jaunajam darba biedrībai ātrāk iekļauties kopējā darba ritmā, gūt

labākus panākumus. Biedre Grinberga tika ātri līdzī pārējiem biedriem un pat aizsteidzās tiem priekšā.

Arī viņai piemīt padomju cilvēka jaukā īpašība — neapmierinātība ar sasniegto!

— Es metināju, bet man trūka sava darba dziļākās izpratnes, — atceroties savus pirmos solus rūpnīcā, saka b. Grinberga. — Lai labi metinātu, lai ražotu tikai teicamas kvalitātes produkciju, man gribējās izdibināt, kādas pārmaiņas metināšanas laikā notiek metalā!

Vidusskolas izglītība palīdzēja jaunajai metinātājai ātrāk izdibināt «šo noslēpumu». Palīdzēja arī ceļa inženieri, kuri ieteica nepieciešamo tehnisko literatūru, sniedza savu atbalstu izlasītās vielas apgūšanā un ieviešanā praksē. Un tā praktiskajām zināšanām pievienojās teoretiskās, kuras ļāva dziļāk izprast veicamā darba būtību, izprast, ko nozīmē metāla sakausēšana starp elektrodu un pamatmaterialu, kā izvairīties no porām metināšanā, kas jādara, lai šuve iznāktu gluda un stipra, kā arī daudzos citos jautājumos. Nevienam nepārsteidza, kad apgūsi vairākus metināšanas veidus, Ziedone Grinberga izvirzījās par labāko metinātāju cechā. Kad viņa savu darbu pieredzi stāstīja vienā no pilsētas stachanoviešu sanāksmēm, daudziem Rīgas labākajiem metinātājiem bija ko mācīties no Rīgas Vagonu rūpnīcas labākās metinātājas — sievietes, kuras vārds ierakstīts rūpnīcas Goda grāmatā, kuras gūtmene parasti novietota uz rūpnīcas Goda Plāksnes blakus labāko rūpnīcas darba pirmrindnieku gūtmēm.

No augstskolas auditorijas tieši uz rūpnīcu atnāca jaunie inženieri Ženija Bērziņa. Atnāca — un nedabūja pat tā kārtīgi apskatīties, aprast ar visu apkārt notiekošo, kad rūpnīcas dzīve prasīja viņas aktīvo iejaukšanos.

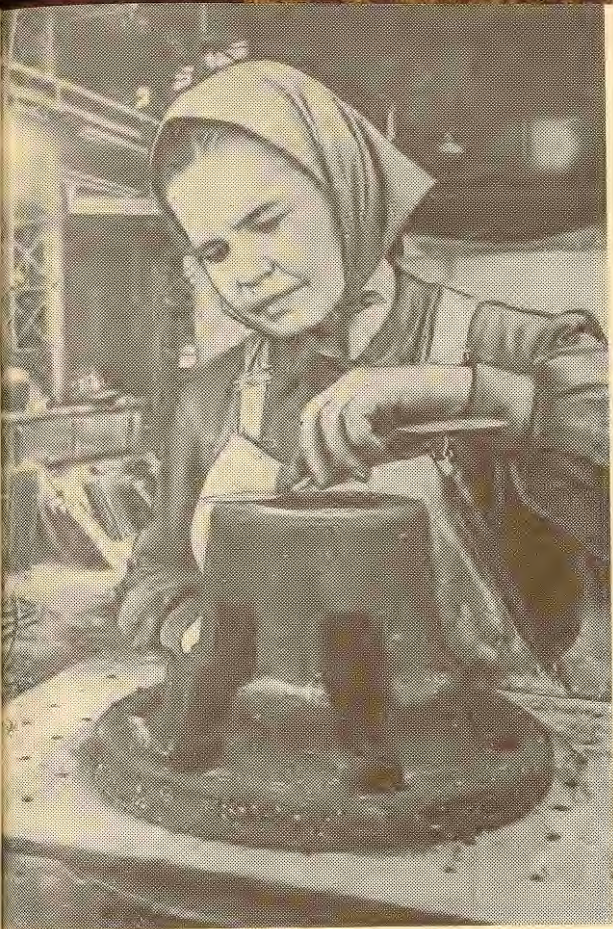
Tai laikā brālīgo Padomju republiku uzņēmumos izcilie stachanovieši b. b. Bortkevičs, Bikovs u. c. bija sākuši pielietot metāla ātrastādes metodes un guva izcilus sasniegumus darbā. Viņu pieredzi — kā pirmais Rīgas vagonu rūpnīcā — vēlējās pārņemt ratiņu-mehāniskā ceļa frezētājs — komunistu Ivans Molčanovs. Izdzirdējis par jaunās mehāniskās iecirkņa tehnoloģes atnākšanu cechā, viņš jau pirmajā dienā devās pie tās pēc palīdzības un padoma.

Augstskolā b. Bērziņa par šo visjaunāko metāla apstrādāšanas metodi bija maz ko dzirdējusi. Pirmajā brīdī, uzzinājusi stachanovieša priekšlikumu, viņa jutās samulsusi, gribēja pateikt, ka viņa taču cechā tikko ienākusi, ka...

— Nē, lūgt atlaidi uz jaunības rēķina nav komjaunietes cienīgs solis, — nolēma b. Bērziņa un izteica savu piekrišanu sadarboties ar stachanovieti jaunās tehnikas ieviešanā.

Inženieriem un stachanovietim sākās jaunu atziņu meklējumu laiks. Kopīgi viņi meklēja attiecīgo literatūru, pētīja katru ziņu par citu stachanoviešu mēģinājumiem šinī virzienā, apmeklēja lekcijas. Kopīgi viņi sēdēja ilgas vakara stundas, gatavojot jauno frežu zīmējumus, rēķi-





Edite Podniece rūpējas, lai katra detaļa būtu tēlcamas kvalitātes.

nāja, par cik palielināt darba mašīnu apgriezīu skaitu, kādus griešanas režīmus ņemt.

Beidzot kādu dienu viņi satraukti stāvēja pie frezmašīnas.

— Ieslēdz, — paziņoja frezetājs. Atbildes vietā jaunā inženiere tikai piekriši pamāja ar galvu.

Arvien ātrāk griežas frezmašīnas galviņa, āvēlējot metala virsmu. Tālu apkārt lidoja kvēlošas dzirksteles, no kurām jaunā inženiere un stachanovietis pat nemēģināja izvairīties. Viņi bija apmierināti. Viņi bija laimīgi. Četras reizes ātrāk strādā Molčanovs, četras reizes vairāk produkcijas viņa darba galds dod Dzimtenei!

Energisko jauno inženieri, kura nepārtraukti cīnās par jaunās tehnikas ieviešanu ražošanā, drīz iepazīst visā rūpnīcā. Viņu ievēl par rūpnīcas komjaunatnes komitejas locekli, un nesen cecha komjaunieši to izvirzīja par sava cecha organizācijas sekretari. Tagad pie viņas, kā pie sīrsnīga, izpalīdzīga drauga, ar dažādiem jautājumiem bieži griežas jaunā virpotāja — komjauniete Biruta Žuža, frezetāja Silojenkova, komjauniešu-jauniešu brigāžu vadītāji b. b. Pēteris Kozlovskis, Gromovs, Akatjevs. Jaunā inženiere sevi ir parādījusi kā tēlcamas darba darītāju un jaunatnes organizētāju.

*

Sievietes sastopamas gandrīz katrā Rīgas vagonu rūpnīcas darba iecirknī. Sievietes-metinātājas, virpotājas, frezetājas, slīpētājas, niķelētājas, atslēdznieces, krāsotājas — tāds ir tālu nepilnīgs arodu saraksts, kurās sievietes uzrāda tik pat labus darba rezultātus kā vīrieši. Rūpnīcā, kurā agrāk, kapitalistu valdīšanas laikā, bija tikai viena sieviete-inženiere, tagad ir vairāki desmiti sieviešu-inženieru. Sieviete-inženiere vada rūpnīcas plānu daļu, darba un algas daļu, rūpnīcas laboratoriju un citus atbildīgus darba iecirkņus. Desmitām sieviešu ir grāmatvedes, rēķinvedes, konstruktore un tehnoloģe, laborantes un tehniskās kontroles meistares. Sievietes-metalurģes, mehanikas, ķīmijas inženieres, sievietes-strādnieces iesniedz vērtīgus racionalizācijas priekšlikumus, kuri dod valstij lielus naudas līdzekļu un materiālu ietaupījumus. Sievietes vada rūpnīcas komjaunatnes organizācijas darbu, sievietes ir rūpnīcas partijas organizācijas biroja un cecha partijas organizāciju biroju locekles, piedalās arodbiedrību organizāciju vadībā, mākslinieciskajā pašdarbībā, fizikulturā sarīkojumos.

Goda pilnu vietu Rīgas vagonu rūpnīcas sievietes ieņem visā kolektīva cīņā par rūpnīcas augšupeju.

J. MĀLERS

Skaistās dienas

Leņina ielā aiz Gaisa tilta ritā stundās daudz sieviešu ar bērniem pie rokas. Viņas nogriežas nelielā ielā un steidzas uz skaistu, baltu ēku. Šeit jau vairākus gadus atrodas VEF bērnu dārzs.

Agri te sākas rosība. Audzinātājas jau no plkst. 7 gaida atnākam savus audzēkņus. Viņu mātes varēs mierīgi aiziet darbā, jo te dara visu, lai 3 līdz 6 gadus vecie pilsoņi justos labi, lai viņiem te būtu interesantas nodarbības, vajadzīgā atpūta un laba kopšana.

Rets dzīvoklis spēj līdzināties šim bērnu dārzam glītā iekārtojuma, tīrības un telpu skaistuma ziņā. Daudz saules un gaismas ieplūst pa lieliem logiem katrā istabā! Daudz puku! Balti zīda priekšdari, ar skaistu linoļu izklāta uzspodrināta grīda, ērtas mēbeles, piemērotas bērnu augumam — viss pauž istas dziļas rūpes par bērnu labklājību. Katrai grupai iedalītas divas istabas, atsevišķa gērbtuve un atsevišķa mazgātuve. Vienā no istabām bērni ēd un rotājas, otrā atrodas gulāmtelpas.

Lūk, vecākās grupas telpas. Vienā galā — mazi galdiņi, krēsli, maza bufete. Galdi pārklāti košiem galdautiem, vidū — puķes. Otrā istabas galā — ērti krēsli ar baltiem pārvalkiem nolikti apkārt galdiņam, uz kura redzam daudzus dzeju un pasaku grāmatas. Te ir atpūtas stūrītis. Ja gribi paskatīties bildes, noklausīties stāstu — apsēdies te un sāksim! Bet, ja nāk rotaļu stunda, tad bērniem vislabāk patīk no daudzveidīgiem kucišiem būvēt kuģus, lokomotīves, pilis, vai arī, apsēžoties uz liela tumši sarkana paklāja, spēlēties ar daudzām, glītām lēllēm.

Diena paiet ātri. Pēc brokastīm vienu dienu sākas zīmēšana, citu dienu — veidošana, reizi nedēļā fizikulturā, divreiz nedēļā — muzikalās nodarbības.

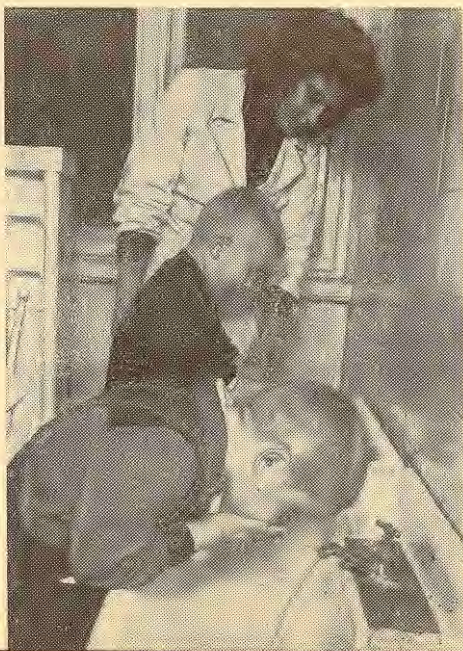
Katru dienu priekšpusdienās bērni divas stundas pavada ārā, lielā un skaistā dārzā.

Pēc pusdienām bērni pāriet gulāmtelpās. Katrā no tām guļinājas ar sniegbaltiem pārklājumiem. Drīz vien mājās iestājas pilnīgs klusums: bērni gul. Dienas lielākā daļa garām: pēc launaga vēl kādu stundu turpināsies rotaļas, un tad katru brīdi sāks vērties durvis — mātes nāks pakal saviem mazajiem.

Valsts nežēlo līdzekļus bērnu audzināšanai, un VEF bērnu dārzs saņem visu nepieciešamo veiksmīgam darbam. Bērnu dārzam ir arī skaista vasarnīca Rīgas Jūrmalā, kur bērni pavada vasaru.

... Ik rītu sākas spraiga darba diena mātēm, vērtīgu un jauku nodarbību diena — to mazajiem. Saules apmirdzēta ir viņu bērība.

L. Vītina



Jauki ir celt mājas, pilis, dzelzceļstacijas rotaļu istabā VEF bērnu dārzā.



Pēc pastaigas bērniem laba ēstgriba. Mazie pusdieno audzinātājas b. Prusakas uzraudzībā.



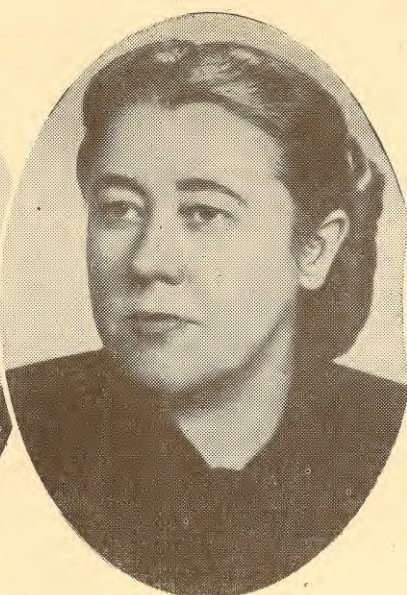
Muzikas skolotāja b. Laka māca bērniem jaunu dziesmu.

Attēlā pa kreisi — rūpēdamies par tīrību, zēni mazgājas audzinātājas b. Mūrnieces uzraudzībā.

J. Jasenova foto.



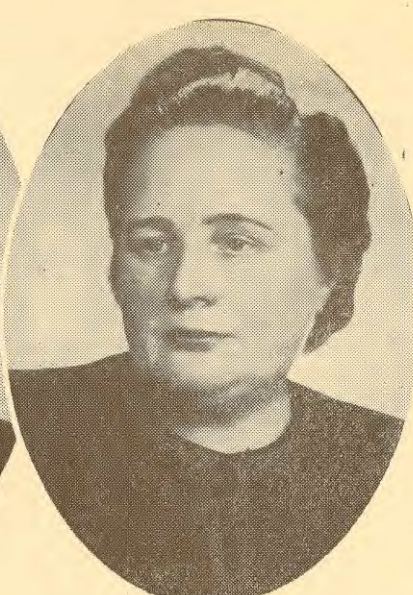
ALĪSE VĪNDEDZE,
Latvijas PSR Ministru Padomes
priekšsēdētāja vietniece.



ELLA ANKUPE,
Latvijas K(b)P Centralās Komitejas
nodaļas vadītāja.



ZELMA ČABE,
Latvijas PSR Viegslas rūpniecības
ministre.



EMĪLIJA VEINBERGA,
Latvijas PSR Tieslietu ministra
vietniece.

Sievietes līdztiesība

«Neviena dižena apspiesto kustība cilvēces vēsturē nav iztikusi bez darba sieviešu līdzdalības. Darba sievietes, kas visu apspiesto vidū ir visvairāk apspiestas, nekad nav palikušas un nevarēja palikt atbrīvošanās kustības lielā ceļa malā. Vergu atbrīvošanas kustība, kā zināms, izvirzīja simtiem un tūkstošiem diženu sieviešu — mocekļu un varoņu. Dzimtciņvāku atbrīvošanās cīņtāju rindās bija desmitiem tūkstošu darbarūķu — sieviešu. Nav brīnums, ka visvarenākā no visām apspiesto masu atbrīvošanās kustībām — strādnieku šķiras revolucionārā kustība — ir pulcējusi zem sava karoga miljoniem darba sieviešu», — saka dižais progresīvās cilvēces vadonis biedrs Staļins.

Šodien visā pasaulē jau trīsdesmittrīs gadus pazīst jaunu sievieti — padomju sievieti. To, kura trīsdesmittrīs gadus nenogurstoši, radoši darbā palīdzēja vairot mūsu Dzimtenes — Padomju Savienības varenību un slavu, to sievieti, kas Lielajā Tēvijas karā prata ar ieročiem rokās aizstāvēt savu dzimto zemi, savu ģimeni, savu māju. Padomju sieviete ir paraugs darba sievietēm visā pasaulē. Ir smieklīgi pat runāt par to, ka sieviete nav spējīga piedalīties politiskajā un sabiedriskajā dzīvē, jo, lūk, socialistiskajā lielvalstī — Padomju Savienībā ir sievietes — ministres, ir sievietes trestu, rūpniecību un zinātnisko iestāžu direktoras, ir sievietes zinātnieces, kuru slava skan visā pasaulē. Mūsu zemē nav vīriešu un sieviešu profesiju, kāds dalījums ir izgudrots un pastāv kapitalistiskajās zemēs.

Ja mēs salīdzinām sieviešu stāvokli mūsu zemē ar sieviešu stāvokli, teiksim Anglijā vai ASV, nemaz jau nerunājot par kolonālām zemēm — Indiju, Dienvidāfriku u. c., tad redzam, ka Anglijā vēlēšanu tiesības sievietēm pastāv tikai uz papīra, jo īstenībā šīs tiesības ierobežotas ar mantas, izglītības un dzīves vietas cenziem. Par to, cik ļoti Anglijā ir ierobežota sieviešu loma politiskajā dzīvē, skaidru priekšstatu rāda jau tas fakts, ka sieviešu ir vairāk nekā piecdesmit procentu no valsts iedzīvotājiem, bet Anglijas parlamentā to ir tikai pieci procenti no visiem parlamenta locekļiem. Vēl bēdīgāks stāvoklis ir ASV, kur dzīves īstenība ir bezgala tālu no patiesas demokrātijas. Pēc ASV atsevišķo štatu likumiem 41 štatā par precētas sievietes dzīves vietu var būt tikai vīra dzīves vieta. Astoņos štatos tikai vīram ir tiesības rīkoties ar ģimenes mantu. Sešos štatos sieviete nevar rīkoties ar savu darba algu — tā pēc šo štatu likuma pieder vīram. Četros štatos sievietēm ierobežotas tiesības slēgt līgumus. Tāds stāvoklis ir «privileģētajām», balstītajām sievietēm, bet mēs zinām, ka amerikāņu dzīves īstenībā nāk kļāt vēl visbaigākā no kapitalistiskās pasaules mežonībām — rasu diskriminācija, kas miljoniem nēģeru iedzīvotājiem un līdz ar to nēģeru sievietēm dzīvi padara par vajātu zvēru dzīvi, liedzot viselementārākās cilvēka tiesības.

Ja mēs paraugāties atpakaļ uz tiem dzīves apstākļiem, kādi Latvijā bija pirms desmit gadiem, kad tā nebija Padomju Latvija, bet kapitalistisko lielvalstu raustāmā lelle, tad redzam to pašu. Lai tikai atceramies, ka augstskolā bija «vīriešu» un «sieviešu» fakultātes, jo, lūk, sievieti nevarot strādāt par inženieri. Ja arī kāda pārdrošniece iedomājās studēt ķīmiju, ģeodeziju, architektūru vai mehāniku, — pēc augstskolas beigšanas tā tālāk par «rakstu darbiem» kādas fabrikas kantorī netika, un arī tā jau bija laime, jo Latvijā skaitījās «intelligences pārprodukcija» un bezdarbnieku pulkā bija ne viens vien simts cilvēku ar augstāko izglītību.

Tajās nedaudzajās fabriciņās, kas toreiz darbojās, bija stingri dalīts atalgojums vīriešiem un sievietēm, kaut arī darbs bija vienāds.

8. martā — Starptautiskajā sieviešu dienā mēs ar lepnumu pieminēsim mūsu zemes slavenās sievietes — boļševiku partijas audzēknes, diženu darbu veicējas, kādu ir simtiem ik vienā mūsu dzīves nozarē: rūpnīcās, kolchozos, iestādēs, zinātnes, mākslas un literatūras laukā. Mēs lepojamies ar savu lielo Socialistiskā Darba Varoņu armiju mūsu lauksaimniecībā un rūpniecībā, kurā lielu vietu ieņem mūsu sievietes. Visā mūsu zeme lepojas ar savām slavenajām meitām. Mums ir Staļina premiju laureates rakstniece, māksliniece, aktrise, tehniķe, inženieres un fabriku strādnieces. Tikai mūsu zemē pastāv īsta demokrācija, un tikai mūsu zemē īsti brīva ir sieviete, jo mūsu likumi tai dod visas iespējas piedalīties savas zemes politiskajā, saimnieciskajā un kulturalajā dzīvē.

Izmantojot šīs tiesības, arī mūsu republikas sievietes gadu no gada vairāk iekļaujas kā ražošanas, tā administratīvajā darbā. Nav mums vairs retums sievietes kolchozu priekšsēdētājas, kas teicami organizē un vada darbus vairākus tūkstošus hektāru lielajās kolchozu saimniecībās. Mums ir sievietes traktoristes un mehanizatoras, slavenas lopkopes un graudkopes, kas apbalvotas ar ordeņiem. Lai minam kaut vai bijušo kalpu meiteni Mildu Lazdiņu-Judinu, tagad Socialistiskā Darba Varoni, visā republikā pazīstamo lopkopi. Daudzas sievietes ievēlētas mūsu republikas augstākajā valsts varas organā — LPSR Augstākajā Padomē, kā arī vietējās padomēs.

Tāpat kā Padomju Savienība stāv pasaules demokrātisko spēku avangardā, tā arī padomju sievietes ir visu zemju sieviešu — demokrātu cīņas avangardā par mieru, patiesu demokrātiju, un sadarbību starp tautām, šajā cīņā aktīvi piedalās sieviešu Starptautiskā demokratiskā federācija, kas savās rindās apvieno miljoniem sieviešu no 48 valstīm. Taču šī organizācija ir stipra nevien ar savu skaitlisko lielumu. Federācijas galvenais spēks ir cildenie mērķi un uzdevumi, kas ierakstīti tās karogā un proti: cīņa par mieru, par demokrātiju, par draudzību tautu starpā. Šodien tas ir pats galvenais uzdevums, par ko cīnās demokrātiskie spēki visā pasaulē. Un sieviešu Starptautiskās demokratiskās federācijas padomes trešajā sesijā pieņemtajā rezolūcijā tā arī ir teikts — 8. martu, Starptautisko sieviešu dienu, padarīt visās zemēs par varenu demonstrāciju, kurās visplašākās sieviešu masas paustu savu gribu un gatavību aizstāvēt un saglabāt mieru.

Biedrs Staļins savā sarunā ar «Pravdas» korespondentu teica: «Miers tiks saglabāts un nostiprināts, ja miera saglabāšanu tautas pārņems savās rokās un aizstāvēs to līdz galam, karš var kļūt nenovēršams, ja kara kurinātājiem izdosies ievilkāt tautu masas melu tīklā, piekrāpt tās un ieraut tās jaunā pasaules karā.»

Pasaules demokrātiskās sievietes ir viens no izšķirīgiem spēkiem cīņā par miera aizstāvēšanu un saglabāšanu. Tā ir milzīga armija, kas soļo kopsolī ar mūsu, Padomju zemi, mācās no mūsu laudīm, no mūsu sievietēm. Bulgārijas, Čehoslovākijas, Polijas, Ungārijas, Albānijas, Rumanijas un Ķīnas sievietes droši stājas uz tā ceļa, kuru mūsu zemes sievietes jau iet trīsdesmittrīs gadus. Aizstāvēt mieru, viņas aizstāv savas jaunās tiesības uz cilvēcīgu dzīvi, tiesības uz izglītību, darbu un laimi, aizstāv savas tautas brīvību un dzīvību.

A. TIRZMALA



Daudz jauku brīžu mazā Velta Jēkabsonē (otrā no kreisās) pavada pionieru nodarbībās.
Ž. Legzdīna foto.

GĀDĪBA



Komjauniete Elza Jēkabsonē strādā Tukuma rajona finansu nodaļā; viņas brālis Zanis (attēlā pa labi) pēc dienas darba mācās strādnieku jaunatnes vidusskolā.



Visu Jēkabsonu ģimeni kopā grūti sastapt, lai gan nelielajā, baltajā mājīnā, kur viņi tagad dzīvo, augu dienu neapklust spraiga dzīvība.

Visagrāk ceļas Vilma un staigā uz pirkstgaliem, posdamās uz darbu šūšanas arteli. Kad gaismiņai austot mostas skolas bērni — Ernests, Velta un Hilda, tad māsaī Vilmai jau ir vairākas darba stundas aiz muguras, un viņa jau sāk domāt par savas dienas otro daļu, kur ieplānota gan komjaunatnes sapulce, gan politisko mācību pulciņš, pašdarbība Kultūras namā vai vienkārši slēpošana.

Agri uz darbu pastā aiziet arī Jēkabsonu vecākais dēls Zanis. Tad iet Elza. Viņa strādā rajona Finansu nodaļā.

Rosība mājā kļūst sevišķi skaļa, tiklīdz miegu no acīm izberzējuši paši jaunākie lielās ģimenes locekļi — sešgadīgie dvīņi Vilnis un Vilija un trīsgadīgais Imants.

Tā sākas Jēkabsonu ģimenes darba diena — bērni aiziet savās skolas vai darba gaitās. Arī mājās viņi pārrodas dažādos laikos, un kad beidzot no vakara vidusskolas pārnāk vecākais dēls Zanis, tad mazie jau saldi gul.

... Tomēr visagrākajā rīta stundā viņus izvada un visvēlākajā vakara stundā sagaida māte, lielās ģimenes auklētāja Hilda Jēkabsonē. Savus jau pieaugušos bērnus viņa apvij ar ne mazākām mīlestības pilnām rūpēm kā pašus jaunākos, un visi bērni mātē, šai nelielā auguma sievietē ar neizsīkstošu pašai ziedību, enerģiju un dzīves prieku, atrod atsaucīgu sirdi savām gan jau nopietnajām, gan vēl bērnišķīgajām bēdām un priekiem. Vienīgi Ernestam, sestās klases skolniekam, ar māti radās nesaprašanās svarīgā jautājumā — aroda izvēlē.

Ernests sapņo par jūru, par jūrskolu.

— Apdomājies, — viņam iebilst māte, un viņas balsi skaidri var jaust dziļu nemieru. — Kas gan jūrā nevar atgādīties...

Bet tēvs Ernestu pazobo:

— Mums Slocone gar sliekšni tek — lai kuģo, cik uziet.

Ernests ļoti mīl savu māti, bet viņš paliek nepiekāpīgs, ja runa ir par drosmīgos sapņos tik daudzkārt iztēloto nākotnes ceļu. Un māte samierinājās, klusībā lepodamās



Māte-varone Hilda Jēkabsonē.

ar dēlu — Ernests savā klasē ir labākais skolnieks. Arī tas, ka viņš tik neatlaidīgi cenšas pēc sava, liecina par zēnu tikai labu.

Hildas Jēkabsones laimei buržuaziskās varas laikos bija rūgta vērmeļu piegārša — auga bērni, auga prasības dzīvei, bet maizi viņiem piepelnīt nācās grūti, Hilda Jēkabsonē un viņas vīrs Jēkabs bieži nevarēja naktis gulēt, domādami par savu bērnu nākotni.

Hildas Jēkabsones dzīves lielākā daļa pagājuši, trūcīgo rentnieka mantību iekārtojot te vienās, te atkal citās mājās, kas visu mūžu tā arī palika svešas.

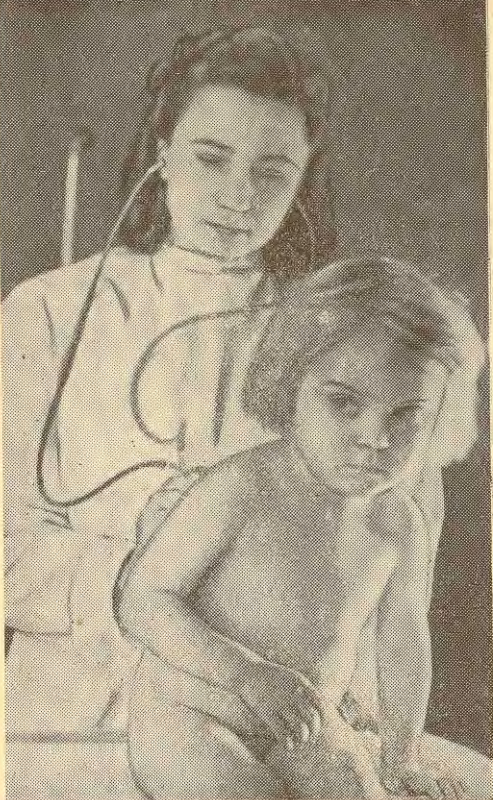
Šodien Jēkabsonu ģimenei ir sava māja. To viņiem iedeva padomju vara. Balta, mājīga, gaišiem logiem tā ir kā simbols visai jaunajai dzīvei, ko Hildas Jēkabsones bērni cel uz drošiem pamatiem. Viņu nākotne iezīmējas noteikta un skaidra. Meita Hedviga pērn beidza septiņgadīgo skolu un tagad pirmo gadu mācās Sauslaines lauksaimniecības tehnikumā. Vecākais dēls Zanis vakara vidusskolas astotajā klasē papildina savas zināšanas, lai šoruden varētu sekmīgi izturēt iestāžu pārbaudījumus Leningradas Elektrisko sakaru tehnikumā. Ernests nākošo pavasari beigs septīto klasi un aizies uz jūrskolu. Pat mazā Velta, kas šodien sekmīgi mācās ceturtajā klasē, jau prāto par vidusskolu.

Hildai Jēkabsonēi kā daudz bērnu mātei padomju valsts pēckara ga-

Vilma Jēkabsonē atpūtas brīžos mēdz slēpot.



Attēlā pa kreisi — Ernests Jēkabsons ir teicams skolnieks; viņš grib kļūt par jūrnieku.



Par mazā Imanta veselību gādā bērnu konsultācijas ārste.

dos izmaksājusi 26 350 rubļus, un ik mēnesi viņa saņem likumā noteiktu pabalstu. Un kā bija nesena pagātnē? Hildai Jēkabsoni vēl tagad nav aizmirsis pazeļojuma rūgtums, ko viņa izjutusi buržuaziskajā Latvijā staigādama pa iestādēm, lai dabūtu niecīgu pabalstu. Cik bieži māte bija spiesta bezpalīdzīgi nolūkoties savā slimajā bērņā, jo naudas ārstam reti kad atlika. Tā toreiz nomira Edvartiņš... Bet tagad mazā Imanta veselībai seko bērnu konsultācijas punkts, visiem bērņiem katrā laikā pieejama bezmaksas ārsta palīdzība.

Liela diena Hildas Jēkabsones dzīvē bija 1949. gada rudenī, kad viņai pasniedza mātes-varones zelta zvaigzni. Goda rakstā bija lasāms: Maskavā, Kremli... Un Hilda Jēkabsons atceras savu māti, kas tāpat bija audzinājusi desmit bērņus, atceras savu bērņību bez skolas, jaunību ar nepiepildītiem nākotnes sapņiem. Bet viņas bērņi, lūk, sapņo un piepilda savus sapņus. Ne jau tādēļ, ka viņi būtu uzņēmīgāki, nē, bet tādēļ, ka par viņiem padomāts Maskavā, Kremli.

Z. FREIMANE

2. klases skolniece Hilda Jēkabsons (pirmā pa labi) vērīgi seko stundām.



ANATOLS IMERMANIS.

Karš karam!

Kur debesskrāpju triumfalās arkas
Tam dolara visvarenību pauž,
Viņš cauru nakti Vašingtona parkā
Ar simtiem citu bezdarbnieku snauž.

Dreb kailie koki rudenīgā vējā,
Bads iekšas dedzina kā verdošs svins.
Bet savorupmājās smaržo orchidejas,
Kauc saksofonā, glāzes pilda džins.

Tur miljardieri sviedriem vaigos prāto,
Kā zemes lodī savās ķētnās grābt.
Tie cer, ka bumbā iesprostotais atoms
To spēš no drizās bojā ejas glābt.

Tur, pāri jūrām, redz viņš zvaigznes vizmu,
Ko Kremļa torņi nebeidz mūžos mest.
Tā tautām brīvību un mieru nes,
Jo visi ceļi ved uz komunismu.

Vērst pasauli par tuksnesi tie grasās,
Tie Korejā liek asins straumēm līt,
Un viņu, kas sev veltī darbu prasa,
Grib liesmainajā kara peklē dzīt.

Bet viņš, kas prasa savu laimes daļu,
Kas zin, cik kara ceļš ir baigs un garš,
Vairs negrib būt par lielgabalu gaļu.
Viņš līdzī miljoniem sauc: Karam karš!

Un debesskrāpju zemes drūmā naktī,
Kur pārticībai blakus mājā bads,
Tam sirds pukst Internacionāles takti,
Uz austrumiem vērstis cīnītāja skats.

LAIMONIS PĒLMANIS

Iziesim darbā

Iziesim darbā
Klintaini šķelt,
Iziesim celtņos
Diženas celt —
Turbinās ūdens lai gulgo, —
Saulei liek naktīs mums spulgot;
Vilnis no Volgas lai atmirdz kā zelts!

Odeņiem liksim
Mašīnas dzīt —
Gaismai pār ciemiem,
Pilsētām līt;
Sūtīsim cīņā pret karu,
Cīņā pret plēšonu baru,
Uzbrukt kas tiko mums šodien vai rīt.

Iziesim darbā
Tuksnesī, draugs,
Kanalus raksim —
Dārzi tur augs;
Zaļajās lapotnēs zaigos
Ābeļu ziedpārslas maigās, —
Dzīve visapkārt kā dārzi mums plauks!

Vakarā zilā
Varēsīm iet
Klausīties dārzos
Putni kā dzied;
Priecāties dziesmās par darbu,
Cīņā ko paveicām skarbā,
Dzīve lai krāšņāk par dārzu mums zied.

Mākslinieces augsme

1945. gada vasarā LPSR Valsts Dramas teatra vadība, rūpēdamās par aktieru jaunaudzi, nodibināja pie teatra savu studiju. Tajā sāka mācīties arī Rīgas darbaļaužu ģimenē augusi jaunieze Velta Līne. Veltīt savu dzīvi skatuves mākslai — tas bija viņas sapnis jau skolas gados.

Kopš tā laika pagājuši nedaudz vairāk kā pieci gadi. Tikai nedaudz vairāk kā viena piecgade. Šodien Velta Līne ir ievērojama latviešu padomju skatuves māksliniece. Pie viņas krūtīm mirdz Staļina premijas laureates nozīme. Viņa ievēlēta Rīgas pilsētas darbaļaužu deputātu padomē, kā arī Latvijas PSR Augstākajā Padomē.

Kur vēl pasaulē iespējama tāda augšupeja? Stāsts par Veltas Līnes mākslas gaitām ir stāsts par laimīgo padomju jaunatni, kuras talantu attīstībai radīti vislabvēlīgākie apstākļi.

Jaunā mākslas gaitu staigātāja vēl mācījās Valsts Dramas teatra studijā, kad teatra vadība deva viņai jau iespēju parādīt savas dotības uz skatuves. 1945. gadā teātrī uzveda Arvida Grigula lugu «Uz kuru ostu?». Veltai Līnei šajā lugā uzticēja Skaidrītes lomu. 1946. gadā viņa jau tēlo daudz atbildīgāko Ļubovas lomu M. Gorkija lugā «Pēdējie» un apliecina sava talanta strauju augsmi. 1947. gadā jaunā māksliniece sekmīgi beidz studiju un paliek darbā teātrī. Katrs viņas nākošais tēls ir jauns solis uz priekšu. Tajā pašā 1947. gadā uz Valsts Dramas teatra skatuves parādās Arvida Grigula «Māls un porcelāns». Velta Līne tajā tēlo jauno keramikas māksliniecī Kaivu Atvasaru un spīdoši pierāda, ka viņas personā latviešu padomju teātrim izaugusi jauna ievērojama aktrise, kas spēj radīt dziļi realistiskus, patiesus tēlus. Kad lugas «Māls un porcelāns» uzvedums izpelnās Staļina premiju, Velta Līne gūst Staļina premijas laureata goda pilno nosaukumu.

Apbalvota ar ārkārtīgu darba mīlestību, māksliniece turpina neatlaidīgi strādāt pie sava talanta izkopšanas. Lielus panākumus viņa gūst krievu klasiķu — jo sevišķi A. Ostrovska — lugās. 1948. gada sezonā Velta Līne rada divus tēlus, kas viņu

neapstrīdami ierindo mūsu skatuves mākslinieku jaunās paaudzes pašā pirmajā rindā. Tie ir — Nēgina un Larisa A. Ostrovska lugās «Talanti un pielūdzēji» un «Līgava bez pūra».

Veltas Līnes lomu saraksts nav visai garš. Bet tajā nav nevienas neveiksmīgas lomas. Visi viņas radītie tēli — bez minētajiem Maša N. Pogodina «Kremļa kurantos», spilgti dramatiskais Zentas tēls Viļa Lāča «Zvejnieka dēlā», Nora H. Ibsena «Leļļu namā», Liene A. Upīša «Zaļā zemē», Sofija Pavlovna A. Gribojedova «Gudra cilvēka nelaimē», Nadežda A. Korneičuka «Irbenāju birztalā», Amaraņa Dž. Flečera «Spaniešu priesteri», Reičele N. Virtas lugā «Kaut kur Eiropā» u. c. — spilgtā talanta veidoti, savās raksturīgajās iezīmēs līdz lielai pilnībai izstrādāti. Velta Līne sekmīgi piedalījies arī pirmās latviešu padomju filmas «Mā-jup ar uzvaru» uzņemšanā.

Māksliniece zīmīgi saka: «Augt un neatlaidīgi darbā panākumus gūt mani mācījusi un iedvesmojusi padomju cilvēku varonīgā cīņa par Staļina pēckara piecgades izpildi». Šie vārdi liecina, cik modri Velta Līne augusi līdzī visai mūsu Dzimtenes varenajai augsmei, kā padomju dzīves ikdiena spārnējusi viņas darbu. Tas, bez šaubām, ir viņas lielo panākumu stiprais pamats. Padomju mākslinieks aug ejot ciešā kopsolī ar tautu, dzīvojot un kalpojot tautai, tās cīņām un uzvarām.

Šodien padomju tautai ir cēlais uzdevums nelokāmi stāvēt visas pasaules miera cīņā pirmajā rindā. Arī Velta Līne ar savas mākslas līdzekļiem iekļāvusies šajā diženajā cīņā. Nesen viņa piedalījās Mākslas darbinieku namu radošā aktīva daļrades Vissavienības skatē Maskavā. Skate bija veltīta cīņai par mieru un demokrātiju visā pasaulē. Izpildītāju plašajā konkursā Velta Līne izpelnījās otru godalgu.

Padomju mākslinieks ir arī sabiedrisks darbinieks. Neraugoties uz lielo darba slodzi teātrī, Velta Līne vienmēr pratusi rast laiku šefības koncertiem rūpnīcu un fabriku klubos, agitācijas punktos, skolās.

A. AVOTS

RLB—РЛБ
Inventar



Staļina premijas laureate, Latvijas PSR Augstākās Padomes deputate, aktrise VELTA LĪNE.

Ž. Legzdina foto



Latvijas Lauksaimniecības akadēmijas rektore AMALIJA ČEKULIŅA

Ž. Legzdina foto

PADOMJU GRUZIJA

Katram, kam iznācis šķērsoot Kaukaza kalnu grēdu pa Gruzijas Kara ceļu, palicis atmiņā neliels ciemats Pasaunauri.

Netālu no ciemata uz straujas upītes krasta jūs varat vienā brīdī izprast, cik milzīga ir atšķirība starp veco un jauno Gruziju.

Nemierīgi rūkdama, daļa upītes ūdens straumes atstāj pamatgultni un pa apsūņojušām izdabta koka renēm dodas uz nelielu, no vecuma gandrīz sagruvušu būdiņu. Tās ir senas ūdens dzirnavas — vienīgā «mechanizacija», ko kādreiz pazinis Gruzijas zemnieks. Cik spilgti kontrastē ar to liela marmorbaltā celtne, no kuras uz visām pusēm atiet metaliski pavedieni. Tā ir hidroelektrostacija, kas pašu kolchoznieku spēkiem uzcelta pēc kara.

Ir grūti atrast citu apvidu mūsu zemē, kur uz tik nelielas teritorijas kā Gruzijā, būtu tik liela daudzveidība. Uz upju krastiem, kas sākas mūžīgajos ledus laukos, aug palmas. Skopo kalnu augu valsti nomaina subtropi, elektriskais vilciens šķērso kalnu taciņas, pa kurām var ceļot tikai jāšus; blakus senām pilsdrupām klosteriem, baznīcām, kas celtas ceturtā gadsimtā, atrodas ziedošas padomju pilsētas.

Padomju varas trīsdesmit gados Gruzijā notikušas milzīgas pārmaiņas. Daudz no tā, ko apbrīnojis Puškins, Ļermontovs un neskaitāmi ceļotāji, ir šodien tikai interesants senlaiku pieminekļis, kurš pilnīgi pazūd, salīdzinot ar to jauno, kas šurp atnācis ar padomju varu. Kādreiz, kad ceļotājs jautāja: «Kas Tbilisi ir interesants?» — viņam atbildēja: «Pirtis, kurās iz-

Attēlā pa labi — jaunuzcelta teātra ēka Zugdidi pilsētā.

Stalīna piecgadēs Gruzijā uzcelts vairāk nekā 800 rūpnīcu. Apakšējā attēlā — skats Aizkaukaza metalurģiskajā rūpnīcā. Pie vadības pulsta — operatore I. Miska.

Apakšējais attēls pa labi — Gruzijas PSR vecākais gleznotājs, PSRS Mākslas akadēmijas Istenais loceklis M. Toidze, kura 80. dzimšanas dienu un 80 darba gadus šogad atzīmēs republikas darbaļaudis.



Padomju varas laikā Gruzijas galvaspusei Tbilisi kļuvusi par vienu no skaistākajām PSRS pilsētām. Attēlā — viens no socialistiskās Tbilisi rajoniem.

Liela nozīme Gruzijas saimniecībā ir vīnogu audzēšanai. Attēlā aplī — Ēriņas vārdā nosauktā kolchoza vīnogu audzētāju brigadieris, Socialistiskā Darba Varonis V. Magadžarija.

TASS fotokronika.

manto apkārtnes karstos avotus». Mūsdienu Tbilisi lepojas ar jaunizbūvēto Stalīna vārdā

nosaukto Kuras krastmalu, ar grandiozo valdības ēku, ar plato un ēnaino Rustaveli prospektu, ar jauniestādīto mežu zaļumu kalnu nogāzēs.

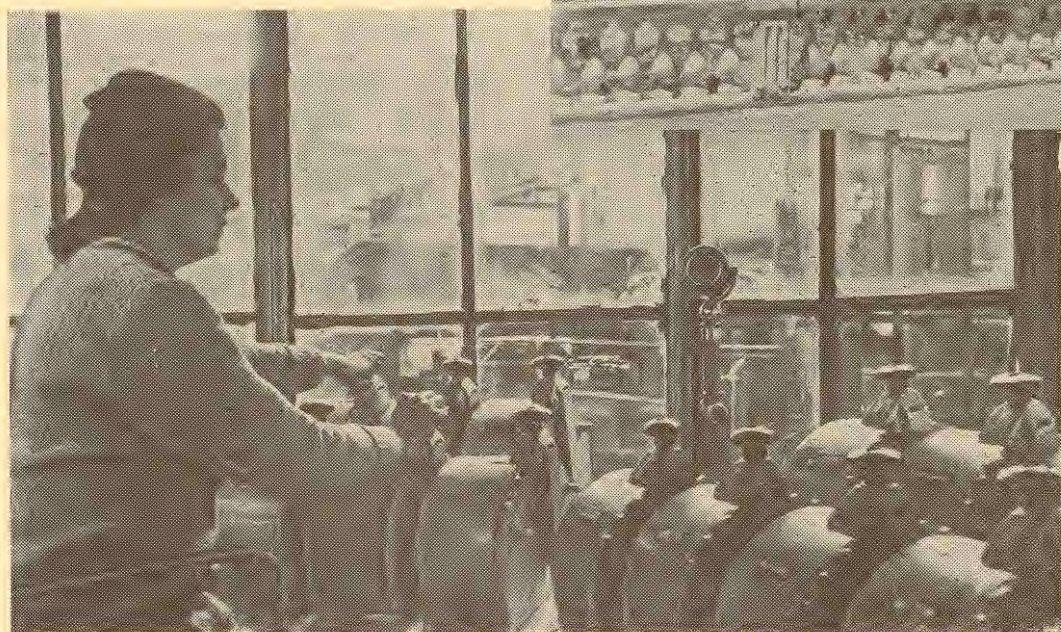
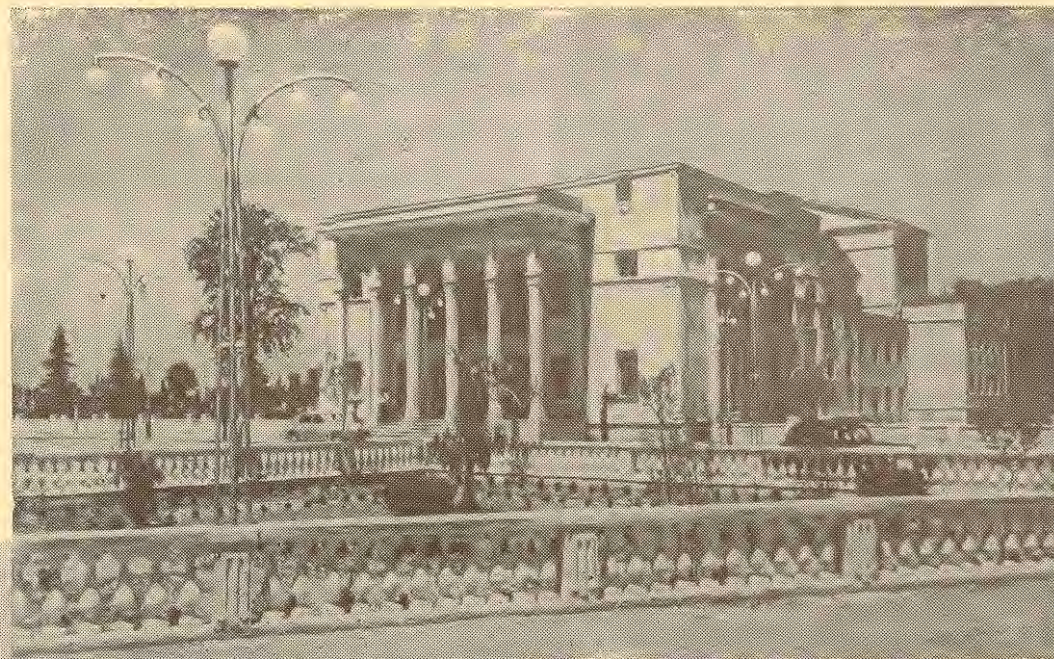
Prasmīgi izmantojot visas dabas bagātības, bolševiki pārveidojuši Gruziju par augsti attīstītu industriālu republiku. Simtiem kilometru tālu no Tbilisi jūs aiznesīs elektrovilcieni, ko dzen padomju cilvēku savaldīto kalnu upju enerģija. Čiaturī mangans, Kvarčeli un Tkibuli ogles, metalurģu pilsēta, kas dzimst mūsu acu priekšā uz senās Rustavi, svins, varš, cinks, naftas pārstrādāšana, attīstīta tekstil un pārtikas rūpniecība — lūk, kas šodien ir Gruzija.

Pilnīgi izmainījusies arī Gruzijas lauksaimniecība. Tur, kur agrāk uz trim zemnieku sētām bija viens spļarkls, šodien izveidota augsti attīstīta mechanizēta lauksaimniecība. Tēja, citroni, apelsīni, tabaka, vīnogas, dažādi augļi — lūk, Gruzijas lauku ieguldījums padomju zemes saimniecībā.

Gruzijai bija jau sava rakstība, kad Rietumeiropā valdīja barbarisms un mežonība. Arī šodien šī republika, kur nav analfabetu, kur katram pieejama vidējā un augstākā izglītība, — ir tālu aizsteigusies priekšā satrunējušai Rietumeiropas un Amerikas kulturai.

Kā svētumu glabā visa padomju tauta koka mājiņu nelielā Gruzijas pilsētiņā Gori, kur dzimis lielais Staļins — cilvēks, kas atnesis laimi un jaunu dzīvi gan Gruzijai, gan Krievijai, gan Latvijai, cilvēks, kura vadībā visa progresīvā cilvēce iet uz laimīgu nākotni.

Z. Eiduss



Pasaules sievietes cīnā par mieru

Šogad pasaules sievietes 8. martu — starptautisko sieviešu dienu atzīmēs ar jo ciešāku saliedēšanos varenākajā mūsdienu kustībā — miera kustībā. Zem gaišzilā karoga ar baltu balodi kā miera emblemu apvienosies padomju un tautas demokrātijas zemju brīvās sievietes un kapitalisma jūgā nomāktās rietumu un dienvidu sievietes. Skāji un bezbailīgi izteiks savu sašutumu un protestu par noziedzībām, ko amerikāņu naudas maišu vārdā Trumens un Makarturs pastrādā Korejā, slepkavodami sievietes, bērnus, sirmgalvjus.

Katra sieviete — māte, māsa, meita, sieva, — zina, cik dārga ir cilvēka dzīvība un kā nāve var izpostīt dzīvi. Ar visiem dvēseles spēkiem sieviete ienīst karu — nāves un iznīcības nesēju tautām.

Bet nepietiek tikai sevī nest naidu, tikai neieredzēt karu un nopūsties par kara kurinātājiem. Arvien vairāk sievietes sāk saprast, ka tikai vienots protests un pretdarbība var atvaļināt jaunu pasaules ugunsgrāku, jaunas nepelnītas ciešanas un nāves mokas viņu dēļiem un vīriem, tēviem un brāļiem, badu un slimības bērniem, vecākiem un viņām pašām, sagrautas un nodedzinātas mājas pilsētās un laukos.



Padomju sieviešu antifāšistiskās komitejas priekšsēdētāja N. Popova (vidū) un PSRS Medicīnas zinātņu akadēmijas Tuberkulozes instituta direktore Z. Lebedeva Vispasaules otrā miera piekritēju kongresā sarunājas ar Indijas un Ķīnas tautas republikas delegatēm.

Apakšējā attēlā I. Kosmodemjanska (pa kreisi) Vispasaules Otrā miera piekritēju kongresā Varšavā.



Visas pasaules sievietes arvien aktīvāk iesaistās lielajā cīņā par mieru, un jau pagājušā gadā atsevišķu zemju un Vispasaules miera kongresā varēja ziņot par daudziem iespaidīgiem panākumiem.

Padomju sievietes vienmēr ir apzinājušās, ka cīņa par mieru ir katra godīga cilvēka pienākums. Padomju sieviešu domas visskaidrāk un visskaistāk izteica rakstniece Vanda Vasiļevska 2. Vissavienības miera piekritēju konferencē:

— Nevar cīnīties par mieru un miera lietu, atdodot tikai pussirds. Jāatdod visa sirds, visas domas, viss darbs, un tad uzvara būs mūsu.

Padomju cilvēki nav raduši atdot pussirdi. Savas dzimtenes laimei tie vienmēr atdod visu sirdi, visus spēkus, ja vajadzīgs — visu dzīvību. Tajā pašā konferencē Sociālistiskā Darba Varone, kolchozniece Rižkova teica vārdus, kas izsauca vētrainus aplausus:

— Mēs, padomju laudis, nevienam nevēlam jaunu. Bet, ja kāds pamēģinās mūs aiztikt, tad, kaut arī es neesmu militāre, varu sacīt: Slikti tiem būs! — un šo domu viņa papildināja ar stāstu par savu kolchozu, kur laudis atdod visus spēkus, lai stiprinātu dzimteni un līdz ar to mieru. — Mēs un mūsu bērni dzīvojam laimīgu dzīvi, un šo laimi mums devusi padomju vara. Un mēs pratīsim aizstāvēt mūsu laimi, aizstāvēt mieru.

Tā saprot cīņu par mieru vienkāršā krievu zemniece. Vairāk maizes, vairāk apģērba, vairāk metāla, naftas un ogļu tautai un dzimtenei — tā saprot mieru Lidijs Korabeļņikova un Emīlija Vagina, Basti Bagirova un Milda Lazdiņa-Judina, tā saprot mieru visas godīgās sievietes padomju un tautas demokrātijas valstīs.

Tautas demokrātijas zemju sievietes, kas daudz ir cietušas hitleriskās okupācijas jūgā, kļuvušas kvēlas cīnītājas pret karu, par mieru. Lielu darbu veikusi, piemēram, Čehoslovāku Sieviešu Savienība, ko vada Nacionālās Sapulces priekšsēdētāja vietniece un Čehoslovākijas miera piekritēju komitejas priekšsēdētāja enerģiskā Aņežka Hodinova-Spurna. Veicot lielu izskaidrošanas un organizatorisku darbu, Sieviešu Savienība nokārtojusi sieviešu iesaistīšanos ražīgā darbā rūpniecībā. Arī lauksaimniecībā sievietes kļuvušas kooperatīvu dibināšanas ierosinātājas.

Čehoslovāku sievietes uzņēmās daudzas un dažādas saistības par godu Otram Vispasaules miera kongresam. Olomoncas pilsētas sievietes uzņēmās iesaistīt radošā darbā 2000 mājsaimnieces, Budojovicu rajona zemnieces apņēmās katru dienu nodot vīrs normas vienu litru piena no katras govts, tā saukto «miera litru». Miljoniem darba stundu sievietes nostrādāja pie ražas novākšanas un citos steidzamos darbos.

Čehoslovāku sievietes pēdējā gada laikā nosūtījušas protesta vēstules Trumenam un Trigve Li, aizstāvēdamas grieķu fašistu un amerikāņu imperialistu plosīto grieķu tautu, aizstāvēdamas cietumā ieslodzītos Ziemeļamerikas antifāšistiskos cīnītājus un komunistiskās partijas locekļus, protestēdamas Vašingtonā pret Franko fašisma atbalstīšanu un Parīzē pret spaņu patriotu-emigrantu vajāšanu.

Čehoslovāku sievietes, izprazdamas spāņu tautas varonīgo cīņu pret fašismu, katru gadu rīko solidaritātes dienu ar spāņu sievietēm un šīs dienas sarīkojumos iegūtos līdzekļus nosūta cietumos ieslodzītajām spāņietēm.

Pragā mēs redzējām daudzās vietās āku priekšvēlēšanu piestiprinātas kastītes ar uzrakstiem — «Ziedojumi korejiešu bērniem.» Čehoslovāku sievietes kopā uzbrūkuma Korejai ar sirsniņu un apbrīnu seko korejiešu tautas varonīgajai cīņai pret imperialistiskajiem iebrucējiem un nosūtījušas solidaritātes apliecinājumus korejiešu sievietēm un viņu varonīgajai vadonei Pak Den Ai, bet korejiešu bērniem daudz saīnīšu ar apģērbu un pārtiku.

Līdzīgs stāsts Vispasaules miera kongresā



Starptautiskās demokrātiskās sieviešu federācijas priekšsēdētāja Eženi Kotona.

Varšavā bija arī Ungārijas delegātei Eržebetai Andīcai par ungaru sievietēm.

Poļu sieviešu dziļo miera gribu un dziļo naidu pret karu un kara kurinātājiem kongresā spilgtos, pārliecinošos vārdos izteica Saeima deputāte Jaščuka: — Poļu sievietes nekad neaizmirsīs, ko nozīmē karš. Starp šeit jūs apsveikt atnākušajām piecīsimt sievietēm nav nevienas, kas nebūtu pazaudējusi mīlu tuvinieku. Bet Polija karā pazaudēja seši miljoni cilvēku. Vai nav vēl diezgan asiņu un ciešanu? Kongresam jānosprauž ceļi, kā glābt mātes un bērnus no jauna kara šausmām.

Varonīgi un pašaieliedzīgi cīnās sievietes kapitalistiskajās zemēs. Visu pasauli aplidoja Raimondas Djenas vārds, kad tā ar savu jaunības pārpilno augumu stājās pretim un apturēja vilcieni ar bruņojumu un ieročiem. Un pasaules tautu simpatijas piespieda franču fašistisko valdību atbrīvot no cietuma šo uzticīgo, patriotisko franču tautas meitu.

Miera kongresā Varšavā Itālijas sieviešu vārdā runāja Helena Kapirozo. Viņa stāstīja par Itālijas sieviešu vēstuli ANO sekretaram ar prasību darīt visu iespējamo, lai nodrošinātu mieru. Šo dokumentu parakstījuši 3 miljoni sieviešu. Ja Stokholmas Uzsaucumu Itālijā parakstījuši 17 miljoni cilvēku, tad liels nopelns te itāliešu sievietēm.

Un tūlīt kongress sumināja varonīgo itālieti Firminu Mardi, kongresa delegāti, kas, par spīti vajāšanām un draudiem, savākusi 17 tūkstošus parakstu.

Kubas delegāte Edīte Garsoni Bukača varēja ar lepnumu ziņot, ka kubietes atteikušās atdot savus dēlus saplosīšanai kara arenā un imperialisti tā ir nav dabūjuši pieprasītos 25 tūkstošus Kubas jaunekļu.

Kapitalistisko zemju valdošo aprindu bailes no miera spilgti raksturo gadījums Kanadas parlamentā, kad deputāti izbailēs bēga pa koridoriem un pagrabiem, jo parādes durvis bija noslēgusi policija, un deputāti uzzināja, ka aiz durvīm sapulcējušās sievietes, mātes ar bērniem, jaunas meitenes un zēni. Laudis bija sanākuši parunāt ar deputātiem, pateikt viņiem tautas miera gribu, bet Otavas avīzes un policija sāka kliegt, ka «komunisti sturmē parlamentu».

Bet miera cīnītāju griba nebija salauzama. Kvebekas delegācija, ko vadīja Legasa kundze,

ar nemītiem telefona zvaniem piespieda savus deputātus atnākt uz tikšanos un pateica viņiem:

— Kvebekas mātes un sievas uzskata, ka jūs personīgi atbildat viņu priekšā, un prasa, lai jūs paskaidrotu apakšpalatai iemeslus, kāpēc Kvebekas kanadieši izturas naidīgi pret mūsu valsts iejaukšanos Korejas vai jebkuras citas valsts lietās; viņi prasa, lai jūs balsotu pret valdības nodomu sūtīt Kanadas karavīrus karot svešu interešu labā.

Pēc satikšanās ar deputātiem miera delegātes organizēja demonstrāciju. Sievietes, mātes, bērni un pusaudži nesa pa ielām lozungus: — Mans dēls izaugs par vīru, un nevienam nav tiesības pārvērst viņu pelnos! — Azijai ir tiesības izteikt savas domas! — Pārtrauciet mest bumbas uz bērniem! — Lai svētīti miera piekritēji! — bet bērni sauca: — Mēs lūdzam jūs, neatnemiēt mums mūsu tēvus!

Smaga ir cīņa par mieru kapitalistiskajās zemēs. Bet sievietes šajā cīņā par savu bērnu dzīvību un laimi nav iebiedējamās. Miera kongresā Varšavā mēs sastapāmies ar Brazīlijas delegācijas vadītāju Elizu Branko Fialo. Tagad diktators Dutra šo savas zemes patrioti ieslodzījis cietumā uz 4 gadiem un 3 mēnešiem. Par ko? — jautā katrs, kas dzirdējis viņas dedzīgās runas ar miera aicinājumiem, un atbilde ir tikai viena: — par to, ka viņa negrib karu!



Cehoslovākijas Nacionālās Sapulces priekšsēdētāja vietniece, Cehoslovākijas miera piekritēju komitejas priekšsēdētāja Aņežka Hodinova-Spurna.

Bet cietums nesalauzīs Elizab Branko Fialo cīņas spar. Arī no cietuma skan viņas balss. Vēstulē brazīliešu sievietēm viņa raksta: — Manas domas pastāvīgi kavējas pie tūkstošām tādām pašām mātēm kā es. No tām nabadzīgajām ziņām, kas atnāk līdz manis, es redzu, ka ar katru dienu pieaug jauna kara briesmas un Brazīlijas valdības atkarība no Savienotajām Valstīm, kuras sagādā tik daudz ciešanu visas pasaules tautām. Tas mani ļoti satrauc, jo jauneklīgiem un jaunavām, mūsu bērniem un brāļiem, kas uzauguši tik ārkārtīgi smagos apstākļos, draud nāve... Ne karam mēs audzinājam savus bērnus. Mēs sapņojām viņiem nodibināt laimes, vienlīdzības un taisnības pasauli un negurstoši par to cīnījāmies.

Branko aicina sievietes nepieļaut jauna kara izraisīšanu un cīnīties pret brazīliešu karaspēka nosūtīšanu uz Koreju. — Kura māte var pieļaut, ka viņas dēls aiziet bojā ledainos nāves laukos, kur ārzemju karaspēki sagrauj pilsētas un slepkavo nevainīgus cilvēkus? — jautā Eliza Branko, un liekas, nav pasaulē tādas cilvēkmātes, kas varētu viņai nepiekrīst.

Attēlā pa labi — rakstniece Vanda Vasilevska.

Demokratiskās Vācijas sievietes nesen griezās pie Ziemeļamerikas sievietēm ar aizkustinošu vēstuli — neatkārtot kļūdu, kādu izdarījušas vācu sievietes, savā laikā neizprazdamas fašisma būtību un pret to necinādamās. Vācu sievietes enerģiski protestē pret Rietumvācijas apbruņošanu un fašistisko slepkavu godā celšanu. Kustība pret Rietumvācijas remilitarizāciju kļuvusi par istu tautas kustību, lozungi — «bez mums» — par vispopulārāko lozungu. Vācieši saka: — Mums pietiek vienas Stalīngradas, otra nozīmētu visam beigas. Ar kvēlu dveseles kaismi pret fašismu un karu cinās vācu rakstniece Anna Zēgere, kuras romāns «Septītais krusts» iznācis arī latviešu valodā. Tā ir baiga apsūdzība fašismam, tāpat kā Osvencimas drupas, par kurām Otrā Vispasaules Miera kongresa delegate, PSRS Medicīnisko zinātņu akadēmijas tuberkulozes instituta direktore Zinaida Lebedeva saka: — Osvencimas akmeņi brēc — «skaties, kas sagaida cilvēci, ja amerikāņiem Hitlera atdarinātājiem izdotos izraisīt jaunu pasaules karu».

Nesen lasījām avīzēs, ka Francijas valdība noliegusi Starptautiskajai demokratiskajai sieviešu federācijai mitekli Parīzē. Šīs federācijas priekšsēdētāja Eženi Kotona pazīstama visai cilvēcei ar savām cildenajām domām par kara novēršanu, ar ugunīgo naidu pret kara kurinātājiem un bezgalīgo mīlestību uz vienkāršo cilvēku, kura laimei vajadzīgs miers, darbs, kultūra. Miera kongresā viņa teica:

— Sievietēm, kas rada dzīvību, atombumba liekas visrieģīgākais cilvēka dzīvības nīcinātājs veids. — Runas noslēgumā Eženi Kotona aicināja:

— Pie darba, dārgie draugi, lai mātēm vairs nebūtu jāapraud karā kritušie dāli, lai mūsu sirdīs vairs nebūtu jākrājas naidam, bet, taisni otrādi, lai mēs būtu pilni prieka audzināt bērnus laimei un progresam!

Jā, miers nav jāgaida, miers jāizcīna. Tas jāapzinās katrai sievietei, lai kāds būtu viņas postenis sabiedrībā. Ir jāapzinās atbildība savu bērnu priekšā, ko tik pareizi pateica Iļja Erenburgs lielajā runā Miera kongresā:

— Milzīgs smagums guļ uz mūsu pleciem. Ne par savu likteni mēs patlaban domājam: uz mums gulstas atbildība par visiem bērniem, gaišiem un tumšiem, par Londonas un Maskavas, Parīzes un Pekīnas bērniem, par bērniem Ņujorkas debesskrāpjos un par tiem, kas kļūst pa Korejas drupām.

Mēs esam pārliecināti, ka ar visas pasaules godīgo ļaužu kopīgiem spēkiem izdosies nosargāt mieru un savaldīt kara kurinātājus. Arvien lielāki miera spēki grupējas ap varenāko miera balstu — Padomju Savienību, arvien plašāka kļūst miera cīnītāju armija.

Mēs ticam miera uzvarai, jo cīņā par mieru mūs vada tas pats cilvēks, kas izvadīja mūsu karapulkus, visu mūsu tautu pie vēsturiskajām uzvarām Lielajā Tēvijas karā — biedrs Staļins.

Mēs ticam mieram un tāpēc strādāsim mieram.



AUGU VALSTS MILŽI UN PUNDURĪŠI

Kokus mēdzam dēvēt par dižākajiem augu valsts veidojumiem. Lielākie no tiem ir īsti milzeņi. Tā viens no PSRS lielākajiem kokiem — Kaukaza piekāpē augošais Abies Nordmanniana augumā nereti pārsniedz 80 m.

Arī mūsu republikas mežos augošie koki nav no sīkajiem. Kemeru parkā, Baldones mežos u. c. sastopamas istas dižegles, kas augumā pārsniedz 60 m. Egļu dod vērtīgu kokmateriālu un ir formām bagāti. Parasti egles stumbrs gandrīz līdz pašai apakšai ir zarots. Bet nereti sastopam egles slaidiem, pāri pusaugumam nezarotiem stumbriem. Parasti egļu zaros horizontāli, bet ir arī egles ar skaistiem nokarus zariem. Jaunie zari ir gan sārtā, gan spilgti dzeltenā krāsā. Egles koksni ļoti cīnī muzikas instrumentu rūpniecībā, kā labu rezonances materiālu, jo egles koksne ir vienādām gadskārtām.

Otrs mūsu republikas mežu izplatītākais skuju koks ir priele. Kaut arī tā nav tik dižena un krāšņa kā egļu, toties tās koksne ir vērtīgāka. Priede ir arī pieticīgāka un itin labi aug smiltajos. Mūsu priele ir ar lielu izplatības apgabalu. Tā aug no Pirenēju kalniem līdz sniegotajai Kamčatkai. Vislielākās priedes tomēr aug ap mūsu Dzintarjūru. Baltijā sastopamās priedes ar slaidiem, nezarotiem stumbriem un gludu, zeltainu mizu nes Rīgas vārdu (var. Rīgen-sis), un jau kopš seniem laikiem ir bijušas iecienīts mastu koks.

Tālāk uz ziemeļiem koki augumā ir mazāki. Pašos ziemeļos, vairādamies no stindziņoši ziemeļvēja un sala, tie pavisam pieplok zemei. Tundrā aug tikai rets krūms un pundurkociņš. Kā viens no vismazākajiem kociņiem ir minams pundurbērzs, kas tikai dažus desmit cm garš. Pundurbērziņi ir sastopami arī pie mums, Latvijā, purvajos (Tīrelpurvā, Ikšķilē, Baldonē, Lielajos Kanaros) kā atliekas no tālajiem ledus laikiem, kad arī tagadējās Baltijas jūras krastos stāvēja ziemeļbriedis. Bez sūnām un ķērpjiem bargajā klimatā toreiz uzdrošinājās augt tikai rets augs, starp tiem arī pundurbērzs.

Mūsu dienās Amerikas kontinenta ziemeļu daļa ir daudz vairāk apledojusi par Eiropas ziemeļiem. Apgabalos, kas no ziemeļpola atrodas tikpat tālu kā Rīga, Kanādā ir tundra, kur aug sīki 3 līdz 5 cm lieli skuju pundurkociņi ar sīciņiem ciekuriņiem.

Koku augums top sīkāks arī augstu kalnos. Tā dižskabarde Kaukāzā 700 m virs jūras līmeņa aug līdz 40 m augsta, bet 1400 m augstumā tā ir krūmveida augs, kas sniedzas krietnam viram tikko līdz pleciem. Arī sliktos augšanas apstākļos koki aug sīki. Nereti purvu malās un sūnekļos varam sastapt kroklas priedītes, kas 30—40 gados nav paspējušas izaugt pat pātagas kāta garumā.

Augu pakļaušanos ārējiem apstākļiem jau kopš seniem laikiem ir centies izmantot cilvēks. Japānā, kur zemes lielākā daļa atrodas lielgrūntnieku rokās, vienkāršo ļaužu vidū populāri ir t. s. miniaturdārziņi. Uz pāris kvadrātmetriem miniaturā veidā tur rada kalnus un lejas, upes un strautus, dārzus un alejas, kurās aug koki, īsti koki, bet pavisam sīciņi. Maskavas botaniskajā dārzā ir šāds japāņu miniaturdārziņš, kurā aug simtgadēji ozoli un skuju koki, kas augumā tikko pārsniedz 10 cm.

Praktisku nozīmi koku formu izmaiņu gūst dārzkopībā, jo sevišķi tālajos ziemeļos. Tur zeme šajā vasarā paspēj tikai nedaudz atkust. Bez tam, bargajā ziemā sniega sega ir viengais glābiņš augļkokiem no stindziņoši sala. Tāpēc mūsu selekcionāri ir veidojuši augļu koku pundurformas, kas zarojas pie pašas zemes. Šie augļu koki dod pietiekamu ražu arī tālajos ziemeļos.

G. Liepiņš

NO RĪTA



SERGEJS ANTONOVŠ

R. JANSONA zīmējumi.

Mēs sēžam pie tilta: Aleksejs — uz bakla, bet es — uz savas teodolīta kastes. Man vajadzīgs notvert kādu automašīnu, un es nenovēršu acis no ceļa.

Ir pietā rīta stunda. Jau ataususi gaisma, debess virs bērzu birzs kļuvusi gaiši sārta, bet saule vēl nerādās.

Putni dus. Sādzā, kas stiepjas gar gravu, pēdējā mājā iekurināts pavards, un smalka šķiedraina dūmu strūkliņa mierīgi kāpj augšup.

Pa retam šurp atlido dobji sprādzienu trokšņi: pie aizsprosta spridzina ledus. Skaidri dzirdams, kā kļaudz vilciena riteni, it kā dzelzceļš būtu pavisam līdzās, tepat aiz tuvējā paugura. Bet patiesībā vilciens iet tālu tālu, un ne aiz paugura, bet pretējā pusē, birzs tuvumā, tur, kur redzami augstsprieguma līnijas gaisīgie masti un kļeģeļu rūpnīcas jaunais dūmenis.

Kļaudz vilciens, nogāzēs urdz strautiņi, tālumā dun sprādzieni, bet, neraugoties uz to, apkārt, no zemes līdz pašām debesīm, viss iegrimis rīta mierīgā klusumā.

Tas valda pāri upei, pāri laukiem un sādžas jumtiem, pāri birzīm, pāri man, pāri Aleksejam, un nekāds trokšnis nespēj izkliedēt šo sevišķo, stingo klusumu, saules svinīgo klusumu.

Aleksejs, ap divdesmittrīs gadu vecs puisis, pelēkām acīm un gaišmatnais, ar platiem, apaļiem plecēm un gludu spīdošu seju, kas liekas nupat nomazgāta siltā ālīgā ūdenī, nesteidzīgi uzdzen ķeksi kātam un pablenz uz upes sniegotu virsmu, ko klāj tumši plankumi. Viņam uzdots uzmanīt tiltu. Naktī viņš izjaucis margas un aizvilcis sijas un balstus kādus pieci simti metrus tālāk, uzkalniņā, lai palu ūdeņi tos neaizskalotu. Ūdens šogad kāps augstu. Ledus var iet pāri tilta virsai.

Pagaidām Aleksejam nav ko darīt, un viņš lēnām, cenžamies darbu vilkt garumā, ar cirvi aptēs ķekša kātu, un skaidu gredzentiņi karājas pie viņa biksēm. Viņam galvā šķībi uzlikta žokejcepure un mugurā vatēta, valā pavērtā jaka.

— Mašīnas vēl arvien nav... — es saku, nemierīgi lūkodamies uz upi.

— Nav, — Aleksejs vienaldzīgi piebilst.

— Sāks ledus iet, tad taču nevarēs izbraukt?...

— Protams, nevarēs.

— Bet, ja ledus pēkšņi sāks iet pirms gadīsies mašīna. Tad man te būs jānīkst divas diennaktis.

— Divas, varbūt arī trīs.

— Nu redzi...

— Bet tu neraizējies. Divas mašīnas nāks. Vaska no «Pirmās piegades» ar savu lejerkasti brauks pēc superfosfata. Viņi vienmēr atjēdzas pēdējā dienā. Un MTS direktors sūtīs mašīnu pēc ziedes. Šis direktors ārkārtīgs cilvēks — ja vajaga, tad viņš neskatisies — ledus iet vai neiet. Pavēlēs atvest ziedi — un darīta lieta.

Aleksejs runā klusām, it kā negribot, un starp katru viņa bilstu vārdu es dzirdu aprīļa rīta klusumu. Drēgni un vēsi. Saules vēl arvien nava. Pelēkajās debesīs redzams gaistošs mēness.

— Nā, — Aleksejs pēkšņi saka un mitējas tēst.

— Kas?

— Manējā. Kas gan cits tādā agrumā celsies.

Es ieklausījos. Vilciens jau sen bija aizgājis. Sprādzieni bija mitējušies. Un tikai urgas, aizgūtnēm viena par otru steigdamās uz upi, kā agrāk skanīgi čalo nogāzēs.

— Pavej, kā steidzas, — Aleksejs glaimīgi pavīpsnāja.

— Tas tev tā liekas.

— Pagaidi. Tūlīt arī tev liksies. Skaids, Duska nāk.

Un patiešām, drīz pāri pauguram steidzīgā gaitā parādījās sieviete baltā, viduci ievilkta, puskažociņā un velteņos ar sarkanām galošām. Viņai rokā — sānītis. Redzams, ka Aleksejam patīk gan tas, ka viņa tik agri piecēlusies, gan tas, ka viņa steidzas ar brokastīm, bet viņš pūlas to man neizrādīt un savelk drūmu seju.

— Es domāju, ka pārmaiņai nāk cita, bet izrādās, ka tā pati, — viņš saka sievai.

Dusja ne drusciņ neapvainojas.

— Tu saaukstēsies. Aizpogā kaut jel apkakli.

— Nesaukstēšos. Gaisss šķīdoni vispēcīgākais. Ieraušu spēku un vairāk nekā, — atbild Aleksejs, bet tomēr aizpogā apkakli. — Ko tu atnesi?

— Ko teici, — to arī atnesu. Nu, pavirzies sāņus.

— Nekas. Kājas jaunas. Vari pastāvēt, — Aleksejs saka un pavirzās sāņus.

Dusja nosēžas viņam blakus, atraisa sānīti un izvelk no kabatas sāli, kas ietīts papīrītī tā, kā aptiekās ietin pulverišus.

Viņas seja ievīstīta lakatā un redzamas tikai melnās, bērnišķīgi ziņkārās acis un uzrautais deguns.

— Paskaties, — viņa izņem māla krūzi un vīstokļus, — te piens, šeit maize, olas. Čaumalas neizmēta, pārnes mājās...

— Kas vēl nebūs. Man jālasa čaumalas.

— Un arī pats ātrāk nāc mājās.

— A-ā. Noilgojusies!

— Briesmīgi gan man pēc tevis jāilgojas. Labi, ka vismaz istaba nav piepīpota.

— Nu, tad jau labi, — ar pūlēm piepaturēdams nopietnu izskatu, Aleksejs saka. — Man, šķiet, vajadzēs vēl pāris diennaktis te tūpēt.

— Kādēļ? — Dusja izbīstas.

Viņas izbīlis tik patiesi un pēkšņi, ka Aleksejs nevar novaldīt smieklus.

— Nu, piķis ar tevi, — Dusja atmet ar roku, atskārtusi, ka viņš jokojas. — Skaties, kāds zobgalis. Nedomā, ka es nobijos. Dzīvo šeit kaut vai nedēļu, kas man tur... Būtu kaut jel mērnīku pacienājis. Droši vien sēž neēdis.

Viņa grib mainīt sarunu, bet Aleksejs vēl arvien smejas. Arī man nāk smieklis.

— Nu, ko ar jums... — Dusja apmulsusi saka. — Protams, neesmu pieradusi naktī viena mājās... Bail... Nu, es iešu.

Atvadījies no manis, Dusja dodas mājup, un viņas soļi drīz apklust aiz uzkalniņa.

Jau labu laiku gabalu dzīvojam kopā, drīz būs gads, bet viņa bez manis nevar ne brīdi...

Es redzu, ka Aleksejs grib vēl ko piebilst, pārdomā, šaubās un neiedrošinās. Es izvelku savas saņurcītās sviestmaizes, un mēs sākam brokastot.

Pāri birzīm paceļas liela, sarkana saule. Nav redzams ne kļeģeļnīcas dūmenis, ne augstsprieguma līnijas masti, — viss izgaiss sārtaļā saullēktā.

— Viņa man — varone... — Aleksejs pēkšņi saka.

— To es redzu, — atbildu, sākumā neatgīzdams, kas par lietu.

— Ne tā. Ne jau uzstājīga draiskule vai vienkārši dūšīgs skuķis. Patiesa varone. Socialistiskā Darba Varone. Redz kur viņa, viņas zvaigzne un ordenis.

Viņš izvilka ar gumijas lenti apjotu portmoneju un izņēma no tā zelta zvaigzni.

Pie manis drošāk. Citādi Duska katru dienu glabā brīžam vienā vietā, tad citā, bet kad vajaga — nezina kur meklēt. Vienreiz viņa šo zvaigzni ielika konfekšu kārbīnā, kārbīnu — sabojātā patafonā, bet patafonu lādē, pašā dibenā. Bet pēc tam, kad vajadzēja braukt uz komjauniešu sapulci, nekā nevarēja atrast. Viņa izvandīja visu māju. Tagad lika man uzglabāt.

— Par ko viņu apbalvoja?

— Par griķiem. Vai tu esi ēdis griķu biežputru? Nu, tā jau ir no griķiem. Griķi mums visnīkīgākā kultūra. Šī kultūra neiztur ne aukstumu, ne siltumu. Aukstā vasarā — izsalst, bet karstā — saulē izdeg. Mocījāties mēs ar viņu, sējām trijos termiņos: pirmo reizi, tikko nokūst sniegs, tad vēlreiz, un pēc tam gandrīz jau vasarā. Un, raugoties pēc laika apstākļiem, padodas vai nu agrie, vai vēlīe sējumi. Bet aizpērnā gadā mums deva griķiem piecas reizes lielāku plānu kā parasti. Mēs — visa valde — kļuvām gauži domīgi. Bet Dusja tikai smējās. Tad es vēl Duskai nepievēršu nekādas uzmanības. Tā, redzu, skraidelē šurp un turp mazs skuķēns, nu tāda, un komjauniešu sapulcēs nemitīgi čirpstina un vairāk nekā. Bet Duska skraidelēja, skraidelēja un izdomāja tādas griķus, kas saules nebaidās. Viņa izdomāja žuburotos griķus... kā to labāk paskaidrot... Tu pazīsti koku — papeli? Ir tāda atkiātne ar nosaukumu «Ukrainas nakts», uz tās uzzīmēta papele. Nu redzi, — normāli griķi līdzīgi papelei, bet Duskas — žuburoti, līdzīgi ozolam. Tiem augšgalā kā saulesargs ir lapiņas, bet zem tām, ēnā — graudi.

— Kas tā, cita šķirne, vai?

— Nē, kādēļ cita šķirne. No tām pašām sēklām. Uz lauka mēs griķus sējām biezi, tāpat kā rudzus vai kviešus. Tiem nebija plašuma. Bet, ja tos iestāda rindās, pusmetru vienu rindu no otras — tad tie kļūst žuburoti... Tādus griķus nevajaga sēt trīs reizes, tie saulē neizdeg. Nu un redzi, kad mēs kolchoza sapulcē apspriedām savas darīšanas, Duska piecēlās un lūdza, lai viņai atļautu sēt griķus vienu reizi, vēlā termiņā, un apņēmas ievākt piecpadsmit centneru no hektara.

— Tu, protams, viņu atbalstīji?

— Nu redzi, tur tāda lieta... Es tad nekā nezināju par viņas mēģinājumiem. Nu, bet tā uz vārda es neticu. Tikko viņa beidza savu runāšanu, un apsēdās prezidijā, es piecēlos un sāku viņu kaunināt. Mēs orientējam tautu, lai sēju pabeigtu pēc iespējas ātrāk, bet viņa, palūkojieties, prasa, lai sēj vēlāk. Bet visiem zināms, ka saule griķus izdedzi-

nās, dēsti tos kaut vai uz pusmetra, kaut vai uz metra. Šodien Duska izdomājusi kaut kādus nezināmus žuburotos griķus, rīt izdomās kazu, ar sešām kājām — bet mums jāpiekrit?...

Skatos — laudis smejas. Tad es, plānprātīgš, sāku izteikties vēl spēcīgāk... Es vienmēr, kad runāju cilvēkos, roku aizspraužu aiz svārkkiem, lai tā man neskaldu gaisu, bet toreiz aizmirsu arī roku, viciņu pa labi un kreisi, un vairāk nekā. Nevār, protiet, būt nekādi žuburotie griķi.

— Skatos — mūsējie smejas vēl skaļāk. Nu sapratu, ka kaut kas nav kārtībā. Vai tikai ne par mani? Palūkojos. Viss pie manis kārtībā. Bet viņi tikai smejas. Vectētiņš Stepanš pavisam aizsies — nevar pat vairs elpu atvilkt.

Es pavisam apmulsu, stāvu, klusēju, nekā nesaprotu. Bet izrādās, ka Duska, mājās sakņu dārzā izmēģināšanai iedēstījusi vairākus cerus rindās ar pusmetru atstatumu, un viņai izauguši žuburotie griķi. Un kamēr es runāju, viņa sadabūjusi kādu puķu podā pārdēstīto ceru, un nolikusi man aiz muguras uz prezidija galda. Es lienu vai no ādas laukā, iegaldodams, ka tādu griķu nevar būt, bet griķi stāv, un visi, izņemot mani, tos redz. Tā es stāvu un klusēju, nesaprazdams, par ko smejas. Beidzot atgīdos paskatīties atpakaļ — un man sastinga mēle.



Bet kolchoza priekšsēdētājs — mums ir tāds Ivans Nikiforovičs — zviedz, ka visa istaba skan, klauvē ar zīmuli un teic: «Izsakies, Ļoša, izsakies. Nepiegrīz vērību.»

Protams, man par tādu izsmieklu vajadzēja uz Dusku saskaisties, bet pats nezinu, kāpēc iznāca otrādi. Kopš tā vakara sāku viņai pievērst uzmanību... Bet tev droši vien garlaicīgi klausīties? Tā jau tikai lauksaimniecības tehnika...

Es lūdzu stāstīt tālāk.

— Nu, labi. Agrāk es viņu redzēju katru dienu, skatījos, kā viņa dejo, skatījos, kā ķirbjkopis Pavluška viņu vizina ar velosipedu, un vairāk nekā. Bet te, redzi, kopš tā vakara — sajuka prāti. Protams, pirmajā laikā manīt neliku.

Sākām sēt pēc viņas metodes. Es, cik spējams, palīdzēju viņas postmam, gan pasaku, lai viņiem dod labākus zirgus, gan norunāju MTS'ā, lai viņiem vispirms kultivētu. Dancot iemācījos. Vakārā sapulcējamies, dziesmas dziedam, es ar viņu drusku padejoju, pavadu līdz mājām, kā pienākas, bet manīt nelieku. Pīķis zina, kā viņa uzminēja, bet redzu, ka uzminējusi. Kad paliekam ar viņu divatā — kļūst piesardzīga un klusē. Viņai neērti ar mani. Nu, ja jau uzminējusi, tad nav vairs ko slēpt. Es viņai godīgi visu pateicu, kā komjaunistis. Bet viņa sacīja: «Es no tevis baidos, Ļoša. Tu pārmērīgi stūrgalvīgs. Un es arī neparko nepieķāpsos. Mēs nesaderam kopā.» Un aizgāja. Bet svētdien Pavluška atkal viņu vizināja ar velosipedu.

Es tad nospriedu — beigas. Ja jau negrib — tad beigas. Mitējos iet uz dejām. Sēžu pa vakariem mājās un lasu, lasu nemitīgi, bet vienmēr liekas, ka Duska sēž tepat blakus un skatās tanī pašā grāmatā. Es tad paliku pat maķenīt mulķīgs. Vai tu ticēsi: sāku ielūkoties spogulī. Savu mūžu nebiju lūkojies, bet tagad pieēju pie spoguļa un skatos, skatos, uz degunu paskatos, uz acīm, uz lūpām un domāju: «Jā, Ļoša, tev tikai ir tā lielā stūrgalvība, bet vairāk nekā nava.» Pat māte, arī viņa pamanīja. Vaicā: «Ko tu, Leksej, vienmēr spoguļi skaties? Vai tev pūtiņas izsītušās?»... Šlīpsi veikalā nopirku. Es nemīlu šlīpses — žņaudz kaklu. Bet, redz, nopirku. Gāju pie skolotāja konsultēties, kā to maitas gabalu labāk uzstiet. Uzsēju — atkal skatos spoguļi un neatjēdzu — izskatos labāk vai sliktāk. Atceros, braucu uz komjauniešu aktīvu pilsetā. Sēžu pusotrtonnīgajā mašīnā — raugos uz ceļu. Un, ka pagādās kāds uz velosipeda, man šņirkst zobī. Es nevarēju raudzīties uz velosipediem, tas viss. Redz, kā viņa mani bija apmājusī.

Pienāca vasara. Bija tveicīgs laiks. Gadās, no rīta pamosties, atrauj logu, izbāz roku laukā — it kā siltā ūdenī iemērc. Griķi Dusakai aug ar katru stundu. Uz lauka visapkārt it kā piens izliets — baltie griķu ziedi. Pat acis sāk sāpēt. Nīrb tauriņi. Sirds līkmoja, skatoties uz šo lauku.

Vienreiz es aizgāju turp, kad Duska un visas viņas meičas ravēja.

— Ko tu mūs katru dienu sācis apciemot? — Duska vaicāja.

Viņa nostājās man pretim, piederības atrotītas, rokā pa vārpas ceram un skatās uz manu šlīpsi, un ar acīm smīn. Paraug kāda, es domāju: «Kad viens pret vienu, klusē, bīkla, bet cilvēkos smejas. Labi, tūlīt tev parādīšu, katru dienu nāku uz lauka. It kā es cilvēkus bītos.» Vispār, sagrābu viņu un nomutēju. Viņa ķepurojas, izlokās, bet ar mani jau pat puisietim nav viegli tikt galā.

Meičas spiedz, smejas, bet es bučoju, un viss. Redzu, tūlīt sāks raudāt. Viņa stāv piesarkusi, izspūrusi, lakatiņš noslīdējis uz muguras. «Redz, cik daudz griķu nomīdīji, cik daudz ļaunuma nodarīji», — viņa teica. Es atbildu, ka, sak, nekas, es vairāk labuma esmu izdarījis. Biju taču viņām palīdzējis. «Palīdzēji! Kad ieraudzīji, ka aug rekorda griķi, tad sāki skandināt par savu palīdzību. Bet atceries, ko tu sapulcē muldēji.» Es gribēju atbildēt, bet viņa neļauj pat muti pavērt: «Mums tava palīdzība vajadzīga kā piektais ritenis. Iztiksīm arī bez tavas palīdzības. Kad ieraudzīji griķus, sāki luncināties gar citu darbu.» Vai viņa mani gribēja aizskart, vai to teica iekaisumā, es nezinu, bet viņas vārdi bija it kā sitiens. «Tu, — saku, — nelieto lielu muti, Duska. Tad ne reizi vairs nenākšu ne tuvumā.» — «Es pati tevi nelaidīšu savā laukā. Es zinu — ar citu rokām gribi izpelnīties slavu.» — Viņas vārdi man bija vēl spēcīgāks sitiens, lai nepateiktu kaut ko nelādzīgu, es līdz asinīm iekodu lūpā, bet pacēlis ķemmiti, ieliku to Dusakai rokā un tikai tad aizgāju. «Nu, beigas, domāju, lai strādā pašas.»

Un tanī pašā dienā, kā tišām, meičas attapās, ka nepietiek bišu griķu apputekšņošanai. Sāka braukāt uz kolchozu «Uzvara», lūk, turp aiz upes, lūgdamies, lai pārvieto dravu mūsu laukos. Bet «Uzvara» nedod. Gan priekšsēdētājs brauca, gan Pavluška ar savu velosipedu, gan pati Duska — nedod. Redzu — nelāga būsana. Bet es nekādā ziņā nevaru braukt uz «Uzvaru». Duska nodomās — pielabinos. Bet otrā dienā saņēmos. Vakārā paņēmu mūsu pusotrtonnīgo mašīnu un aizbraucu uz «Uzvaru», man tur dzīvo tēva brālēns Fjodors Nikitičs, viņam divpadsmit stropu liela drava. Es nosēdēju pie viņa līdz pusnaktij, skaidroju, ka viņam pašam no tā būs labums. Griķu medus taču vislabākais. Tēvocis brīžam piekrita, brīžam ne. Bet viņa sieva, Pelageja Stepanovna, pavisam nepiekrita. Beidzot viņa aizgāja gulēt, bet Fjodoru Nikitiču vienu es pieveicu ātri. Mēs ar šoferu iekrāvām stropus, naktī atvedām, un tūlīt, nakts laikā, novietojām tos griķu laukos. Es palīdzu šoferi nevienam, bet sevišķi Dusakai, nestāstīt, ka es tos atvedis, un gāju mājup. Es tad biju pārmērīgi noguris, iegāju istabā un tūlīt, neizgērbies, iemetos gultā. Drusku pagulēju, dzirdu — modina. Noskurinājos. Istabā gaišs. Mammaš nav. Bet pie gultas stāv Duska un skatās mani tā, kā vēl nekad nebija skatījusies.

— Ļoša, — viņa saka, — kas atveda stropus?

— Nezinu, — es atbildu un apgriežos uz otriem sāniem.

— Tikai nedusmojies, Ļoša, — viņa teica, — Pelageja Stepanovna atbraukusi.

— Kādēļ?

— Paņemt stropus atpakaļ. Šķendējas.

— Bet tu nedod! Fjodors Nikitičs ir saimnieks...

— Fjodors Nikitičs viņai līdz, uz lauka.

— Nu, un kas tad?...

— Ko lai dara. Viņš krauj, un viņa komandē.

— Šos stropus, liekas, atvedis Vasilijš Ivanovičs — šoferis. Aizej pie viņa, lai viņš noskaidro.

— Arī Vasilijš Ivanovičs tur. Nekas nelīdz.

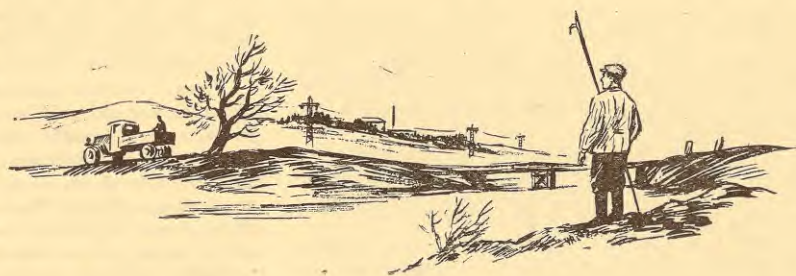
Es jau gribēju uzlēkt, bet Duska pieliecās un piespieda pie mana vaiga savu vēso vaigu. Pie tam iečukstēja ausī: «Tu Ļoša, esi labs, tu esi skaists, bet vai tad tā var, visiem redzot...» un izskrēja laukā, tikko mamma durvis nenotrieca zemē.

Es apsēdos gultā. «Beidzot, — domāju, — viņai mana fizionomija iepatikusies.» Mamma ienāca ar slauktuvi, paskatījās uz mani un sastinga kā sāls stabs. «Kas ar tevi noticis, Leksej?» — viņa sacīja. «Nu, kas?» — «Paskaties spoguļi...» Es paskatījos un apstulbu. Viss purns šķībs un greizs. Bites naktī bija sadzēlušas. Lūpa uztūkusi, zem acs, paskat, lūk, šitāds zils purns, taisni kā ar tinti notriepīts... Duska, protams, ieraudzījusi tādu purnu, tūlīt uzminēja, kas atvedis bites, bet nekā neteica. Viltīga. Nu, nomazgājos, aizgāju uz lauka. Fjodors Nikitičs ar savām bitēm jau bija aizbraucis. Meičas stāv, plāta rokas. Bet drīz atradām izeju. Viņas sadomāja apputekšņot griķus mākslīgi — ar virvēm. Sakāra uz virves lupatas, paņēma aiz galiem un velk lupatas pa ziediem. Apputekšņo ne sliktāk kā bites... Bet tev jau nav interesanti klausīties par mūsu lauksaimniecības tehniku...

Aleksejs aplkust un sāk papīri akurātī savākt olu čaumalas. Saule jau gabalā, un atkal redzams ķieģelnīcas dūmenis, iesārts kā notīrīts burkāns, un augstsprieguma līnijas masts, kas liekas uzzīmēts debesīs. Upē ūdens kāpj...

— Nu redz, arī mašīna nāk, brauc Vaska no «Pirmās piecgades», — Aleksejs saka. Es vēl nekā nedzirdu, bet sāku priecīgi posties.

Patiešām, drīz pienāk mašīna. Kabinē, diemžēl, divi cilvēki. Es iekrauju listes, statīvu, teodolītu un, atvadīties no Alekseja, ieraušos mašīnā. Mēs braucam caur laukiem un birzīm, un es ilgi domāju par cilvēku jauno daļumu...



Rumanijas tautas republika



Rumanijas strādnieku partijas ģenerālsēkretars Georgiu Dezs.



Rumanijas tautas republikas valdības premjerministrs Petru Groza.

VISI MĀCĀS

Senā rumāņu pilsētā Jasos, bijušā karaliskā, bet tagadējā universitātes bibliotēkā, kurā glabājas vairāk nekā 600 000 sējumu, uz sienas redzams ar enerģisku roku izdarīts uzraksts: «Minu nav. 28. VIII 44. Leitnants Stepanovs.» Jasu iedzīvotājiem nav izdevies noskaidrot, kur tagad atrodas šis drosmīgais padomju karavīrs, kura paraksts uz universitātes, pilsētas teātra un daudzu skolu sienām pirms vairāk nekā 6 gadiem pavēris ceļu uz visām šīm iestādēm Jasu vienkāršam cilvēkam. Bet viņi kā svētu relikviju glabā leitnanta lakonisko uzrakstu, kas savdabīgi simbolizē tā laikmeta sākumu, kurš nesīs Rumanijas tautai brīvību, neatkarību un laimi.

Jasu bibliotēkā glabājas pasaules un rumāņu rakstnieku darbi, zinātniskā un speciālā literatūra, daudz veca un novecojuša, bet daudz arī tāda, kas mūžīgi jauns. Lūk, Mihaja Eminesku dzejas. Visa demokrātiskā pasaule pērn atzīmēja šā rumāņu brīvības dziesminieka dzimšanas simto gadadienu. Bet karaliskajā Rumanijā viņa darbi iznāca niecīgā tiražā — 3500 eksemplāros. Šis fakts zīmīgs visai vecajai dzīvei. Izņemot detektīvu romānus un lūbu literatūru, 3—4 tūkstoši skaitījās par augstāko tiražu jebkurai grāmatai. Bet kopš Jasos un Klužā, Konstancā un Bukarestā parādījušies uzraksti: «Minu nav», tikai krievu un padomju rakstnieku darbu tulkojumi vien iznākuši 9 miljoni eksemplāru, bet Rumanijas strādnieku partijas izdevniecība laidusi klajā marksisma klasiku darbus 20 miljonos eksemplāru. Ļeņina un Staļina darbus Rumanijā iespēj bez pārtraukuma un tomēr arī tad to tiraža nespēj apmierināt iedzīvotāju pieaugušās prasības. Daudzos miljonos tiek iespiestas arī mācību grāmatas — rumāņu, ungaru, bulgaru, krievu valodā. Piekārtīgi, salīdzinot ar 1938. gadu, augusi Bukarestas laikrakstu tiraža. Agrāko 3000 bibliotēku vietā Rumanijā darbojas 16 000 bibliotēku un 12 000 sarkano stūrišu. Bet arī ar to nepietiek, un bibliotēkās laudis stāv rindās...

«Kad visa tauta mācās, tai daudz kas vajadzīgs» — nesen rakstīja viens no Bukarestas laikrakstiem.

Visa tautai!

Bet taču vēl tik nesen Rumanijas pilsētās un sādžās varēja satikt simtiem tūkstošiem cil-

vēku, kuri paraksta vietā vilka neveiklu krustu. Karaliskajā Rumanijā bija 4 ar pus miljonu analfabetu. «Liktenis», — ilgu gadus teica rumāņu zemnieks, — lasīt un rakstīt nepratējs. Šodien šim «liktenim» pieteikta nesaudzīga cīņa.

Visa Rumanija mācās. Valstī darbojas 17 000 skolu pieaugušajiem, bet bērniem noteikta obligāta septiņgadīga izglītība. No jauna atvērta 12 augstākās mācību iestādes. Tādās pilsētās kā Bukarestā, Jasos, Klužā katrs desmitais iedzīvotājs studē!

DAŽI VĀRDI PAR VĒSTURI

Buržuaziskās konversācijas vārdnīcās Rumaniju dēvēja par Eiropas maizes klēti un naftas bāzi. Bet šis biežās grāmatas citīgi noklusēja fakti, ka šai «maizes klēti» zemnieks dzīvoja badā un trūkumā, ka viņš apstrādāja zemi viduslaiku rīkiem un paņēmiem, ka Rumanija neražoja neviena traktora, ka Rumanijas tautai nepiederēja neviena tonna naftas, ka Rumanija neražoja pat vienkāršos naftas urbjus un Rumanijas rūpnīcās nebija nevienas — raksti un lasīt — nevienas Rumanijā ražotas mašīnas.

Rumanija bija bagāta maizes klēts un naftas bāze — bet kam? Ārzemju monopolistiem, vietējai aristokrātijai un saujiņai lielburžuazijas, kura izpriecās pavadīja laiku vai nu lielajā Parīzē, jeb mazajā Parīzē — kā rumāņu karaļa kliķe bija pārkrustījusi Bukarestu. Rumanijas valdošās aprindas tirgojās ne tikai ar Rumanijas naftu un kviešiem. Tās vairumā un mazumā izūtrupēja rumāņu tautas brīvību un neatkarību. Rumanijas karaļa kliķe vienmēr steigās pievienoties jebkurai pretpadomju koalīcijai. Un kad pie varas Vācijā nāca Hitleris, aristokrātiskā Bukaresta jo drīzi no Mazās Antantes iekāpa hitleriskās ass ratos.

Tiesa, valdībā palika daži proangliski un proamerikaniski ministri, jo Rumanijas valdošā kliķe, orientēdamās uz Berlini, lika zināmas cerības arī uz Londonu, nodrošināja sev pozīcijas Vašingtonā un slepeni pavadīja to saistīja ar Ankaru, Parīzi, Romu. Aklā naidā pret Padomju zemi rumāņu buržuazija, šī pērkamā un glīvā savas tautas nacionālo interešu nodevēja, ar šādu taktiku domāja sevi nodrošināt pret

visām varbūtībām. Viņa aizmirsta vienu — rumāņu tautu, tautu, kas bija rūdījies smagā cīņā un komunistiskās partijas vadībā gatavojās izšķirošām kaujām.

1944. gada 23. augustā zem Padomju Armijas triecieniem sabruka fašistiskais Antonesku režīms. Nesekmīgi beidzās arī angļu aģenta ģenerāļa Radesku mēģinājumi piekrāpt rumāņu tautu un tās atbrīvotājus un atgriezt Rumaniju atpakaļ uz imperialistiskās atkarības ceļu. Radesku atmaskoja un padzina. Pie varas nāca patiesi rumāņu patrioti — nodibinājās Petru Grozas valdība. Valsts demokratizācijas procesā rumāņu tauta Rumanijas strādnieku partijas vadībā likvidēja buržuaziski muižnieciskās iekārtas pēdējo atlieku — prettautisko monarhiju un 1947. gada 30. decembrī pasludināja Rumaniju par tautas republiku.

Tā rumāņu tauta, likvidējusi visus šķēršļus, kas stāvēja ceļā brīvai demokrātiskai attīstībai, stājās pie savas saimnieciskās un kultūras dzīves veidošanas. Šis process — kā visur, kur pie varas ir pati tauta — iezīmējās ar tainīgākas iekārtas — socialisma — pamatu likšanu.

«MORENI» LIESMA

Vecajā Rumanijā praktiski nebija traktoru, nemaz jau nerunājot par rumāņu traktoriem. Bet jaunās Rumanijas laukos strādā jau 6000 rumāņu traktoru. Un ja mēs ieskatāmies vistuvākajā nākotnē — pāršķirstām Rumanijas piegādes plānu, tad redzam, ka 1955. gadā Rumanijā būs 43 000 traktoru!

Vecajā Rumanijā naftas atradnes piederēja ārzemju koncesionāriem: Volstrita magnātiem, Sītijas veikalniekiem, Parizes bankieriem, hitleriešu varasvīriem. Visiem vēl labi atmiņā šo imperialistisko plēsoņu savstarpīgās intrigas, kuru rezultātā tika gāzta ne viena vien Rumanijas valdība. Ilgu laiku avīzes rakstīja par tā dēvēto «Moreni liesmu» — amerikāņu aģentu aizdedzināto urbumu, kas piederēja konkurentiem angļiem. Šī liesma uz rumāņu zemes dega divus gadus, nodedzinot lielu daļu no Moreni pilsētas. Angļu koncesionāri nepalika parādā amerikāņiem. Lai segtu savus zaudējumus, viņi izurba no savām koncesijām slīpus urbumus amerikāņu naftas laukos un kontrabandas ceļā nosūca amerikāņiem naftu. 1940. gadā Rumaniju sagrāba hitlerieši. Rumanijas nafta sāka kalpot par degvielu fašistisko ieburcēju motorizētām avanturām. Tā bija.

Šodien Rumanijas nafta kalpo cilvēkam, vienkāršam cilvēkam. Tā darbina mašīnas, kuras apstrādā zemi vai izstrādā daudzas derīgas lietas. Ploesti naftas laukos pirmo reizi Rumanijas vēsturē parādījušās naftas urbjamās mašīnas, kas ražotas pašā Rumanijā. Rumanijas nafta ir rumāņu tautas īpašums un kalpo mieram.

1000 KOLCHOZU

Vecajā Rumanijā nebija kalnu un mašīnrūpniecības, elektroenerģijas ieguve sastādīja tikko 600 000 kw. Jaunajā tautas Rumanijā darbojas daudzas jaunas domēnu krāsnis, elektromotoru un elektroaparatu, transformatoru un ķīmiskās rūpnīcas. Elektroenerģijas izstrāde palielinājusies 2 reizes. Bet rūpniecības produkcija pēdējo divu gadu laikā izaugusi vairāk nekā 25 pirmskara gadus! 1950. gadā tā par pusi pārsniedza 1938. rekordgadu, bet šogad pārsniegs to divkārti.

Vecajā Rumanijā nebija, protams, agrārās reformas, nebija kooperācijas, nebija kolektīvo saimniecību. Jaunajā Rumanijā agrārā reforma, kas deva zemi simtiem tūkstošiem rumāņu bezzemnieku un kalpu, bija viens no pirmajiem tautas valdības aktiem. Tā deva izšķirošu triecienu gadsimtu ilgai muižnieku kundzībai, bet tā vēl neskāra visplašāko ekspluatatoru slāni Rumanijas laukos — budžus.

1949. gada pavasarī rumāņu zemnieks Georgijs Ilašku Kučas ciemā zemnieku sapulcē svi-

nīgi parakstīja aktu par pirmās kolektīvās saimniecības nodibināšanu Rumānijā. Pirms tam viņš ne vienu vien vakaru līdz vēlai naktij bija stāstījis saviem kaimiņiem par bagātajiem Ukrainas kolchoziem, kurus viņš pats kā rumāņu zemnieku delegācijas loceklis savām acīm bija redzējis Padomju zemē. Uz daudziem jautājumiem Georgijs vēl nemācēja atbildēt — trūka pieredzes, bet svarīgāko viņš varēja izskaidrot: ka kolchozu ceļš ir ceļš uz pārtikušu dzīvi. Tā pienāca svinīgais brīdis Kučas ciemā. «Parakstot aktu par mūsu kolektīvās saimniecības nodibināšanu, — teica Georgijs Ilašku, — es kopā ar saviem biedriem stājos uz socialisma ceļa, kas atbrīvo mūs no trūkuma un kulaku parādējuma.»

Ilašku organizētā kolektīvā saimniecība bija pirmā valstī. Tas bija pirmais trieciens kulaku varai Rumānijas laukos. Dienu vēlāk laikraksti ziņoja, ka 500 km ziemeļos no Kučas Transilvanijas sādžā Lina de Zosē nodibinājies otrs kolchozs — «Trakturul Rošu» («Sarkanais traktors») un šodien Rumānijā ir jau vairāk nekā 1000 kolchozu. Platu soli socialisms iegājis Rumānijas lauku dzīvē.

STĀSTS PAR DAFTANU

Vecajā Rumānijā mūžīgi liesmoja naidis starp rumāņiem un Transilvanijas ungāriem. Šis ķildas savā labā izmantoja Klemanso un Čemberlens, Musolini un Hitleri. Profitēja rietumu imperialisti, cieta rumāņi un ungāri. Jaunajā demokrātiskajā Rumānijā vienkārši nav iedomājamas kaut mazākās nacionālās pretrīkības. Starp Rumānijas rumāņu un ungāru iedzīvotājiem valda visdziļākā draudzība. Ungāru minoritāte Rumānijā bauda pilnīgu līdztiesību. Rumānijas Lielajā Nacionālajā sapulcē ir 30 ungāru deputāti, Transilvanijā oficiālā valsts valoda ir ungāru valoda. Novadā darbojas 2000 ungāru pamatskolu, 250 vidusskolu, vairākas augstākās mācību iestādes, iznāk 40 laikraksti un žurnāli ungāru valodā. Transilvanijā dzīvojošo ungāru kultūras un socialām vajadzībām Rumānijas tautas valdība šogad asīgnējusi vairākus miljardus leju. Zīmīga parādība — rumāņu operā Klužā ar milzu panākumiem šogad izrāda ungāru operu «Ban-Ban».

Vecajā Rumānijā rumāņu tautas labākos pārstāvjus — cīnītājus par tautas brīvību un laimi, nežēlīgi vajāja, izcīlākos no viņiem iznīcināja vai ieslodzīja uz ilgiem gadiem cietumos. Viens no šiem cietumiem, drausmīgā Daftana, tagad pārvērsti muzejā, kur varam redzēt, kas bija jācieš tiem, kuri nesa savās sirdīs Ļeņina un Staļina vārdus.

Pa tumšajiem koridoriem nokļūstam drūmās akas veidīgās kamerās bez logiem, kur aukstuma, tumsas un pilnīgā izolācijā pavadīja ilgus gadus rumāņu tautas labākie dēli un meitas.

Daftanas cietuma traģediju rumāņu tauta nekad neaizmirsīs. 1940. gada rudenī cietuma rajonā sākās zemestrīce. Ieslodzīto lūgumu viņus pārvest uz citu cietumu — administrācija noraidīja. Naktī uz 13. novembri cietuma pusmetru biezie mūri sabruka, aprokot zem sevis simtiem politieslodzīto. Vairākas dienas zem drupām skanēja sakropļoto un ievainoto vāidi. Administrācija nekā nedarīja, lai glābtu dzīvi apraktos. Tad vieglāk ievainotie ieslodzītie izveidoja glābšanas brigādi. Paši tikko turēdamies uz kājām, viņi ar laužņiem un lāpstām atraka un izglāba 150 cilvēkus. Brigādi vadīja viens no ieslodzītajiem, kas ilgus gadus bija sēdējis tumšā viennīcā. Tas bija Rumānijas komunistiskās partijas līderis Georgiu Dežs...

Šodien Rumānijas strādnieku partija, kurā 1944. gadā bija 1000 biedru, izaugusi par varenu masu partiju, kas apvieno savās rindās vairāk nekā 1 miljonu rumāņu strādnieku šķiras, darba zemniecības un revolucionārās inteliģences pārstāvjus. Tā veido Rumānijas darbaļaužu avangardu. Augstu turot Ļeņina-Staļina karogu, Rumānijas strādnieku partija redzamo revolūcijas tribunu Georgiu Dežu un Annas Paukeres vadībā ved Rumāniju uz socialismu.

STURMĒJOT ALPUS

Vecajā Rumānijā... Mēs varētu vēl ilgi turpināt šos salīdzinājumus... Tajā nebija ne socialās nodrošināšanas, ne atpūtas māju, ne pio-

nieru nometņu, ne ministru-strādnieku, ne sieviešu-traktoristu, tiesnešu, bankas direktoru. Vecajā Rumānijā nepazīna ne drosmīgus plānus, nedz plašas perspektīvas. Lūk, zīmīgs fakts. 23 gadus Rumānijas buržuaziskās valdības projektēja izbūvēt dzelzceļu no valsts galvenā ogļrūpniecības centra Petrošanu uz Bukarestu. Būvēt vajadzēja cauri klinšainajiem Transilvanijas Alpiem. Karaliskajā Rumānijā par šo dzelzceļu pieņēma neskaitāmus lēmumus, asīgnēja lielas sumas, kuras pazuda augsto ierēdņu un uzņēmīgo ārzemju būvkompaniju kabatās, bet dzelzceļu tā arī neuzbūvēja.

1948. gadā Alpus sturmēt izgāja 30 000 rumāņu jauniešu — komunistiskās jaunatnes savienības biedri. Jaunie celtnieki deva zvērustu izlaist ceļu caur kalniem, uzcelt tiltus pār aizām... Pēc septiņiem mēnešiem dzelzceļš bija gatavs. Petrošanu savienoja ar galvaspilsētu taisna maģistrāle.

Paši kalni glabā varonīgo celtnieku slavu. Klīst iecirsti datumi, uzvārdi, lozungi. Melnas izdegušas vietas stāsta par uguns kuriem, kur atpūtas brīžos pulcējās jaunieši, lai noskaitītos galvaspilsētas mākslinieku priekšnesumus, padejotu vai arī noklausītos brigādiere stāstu par varonīgo padomju jaunatni — pilsoņu kara cīnītājiem, Komsomolskas legendarajiem cēlājiem, Staļingradas dižajiem aizstāvjiem. Labākās jauniešu brigādes sevi saukušas Nikolaja Ostrovska, Čapajeva, Komsomolskas, Staļingradas vārdā.

TAUTA CEĻ SOCIALISMU

Rumānijas buržuazija nespēja izbūvēt dzelzceļu, kas tai solīja lielu peļņu. Tā arī nespēja un negribēja izbūvēt valstij un tautai nepieciešamo kanālu, kas Rumānijai dotu īsu un ērtu ūdensceļu uz Melno jūru. Bet to, kas nebija pa spēkam un prātam karaliskajai Rumānijai, realizēja tauta Rumānijā. Jo drīzi zilai Donavai vairs nevajadzēs likoļus apiet sauso Dobrudžas masīvu, lai sekla un aizsērējusi cauri malarijas piemeklētai platajai grīvai ieplūstu Melnajā jūrā.

Donavas-Melnās jūras kanāls, ko šodien būvē tūkstošiem Rumānijas celtnieku, saīsinās Donavai ceļu uz jūru par 240 km, un virzīs tās vareno straumi pa dziļu gultni. Kanālim milzīga tautsaimnieciska nozīme. Tā būvē jau šodien modina jaunai dzīvei izkaltsu Dobrudžas vidi. Tur aug ciemi, rūpnīcas, jaunas pilsētas. Donavas deltas rajonā kanālis nosusinās tūkstošiem hektaru purvu, pārvēršot tos visauglīgākajā zemē.

Donavas-Melnās jūras kanāls ir viena no lielākajām jaunās Rumānijas celtnēm. Tā tapšana simbolizē brīvās tautas vareni atraisītos spēkus. Ne velti mūsdienā Rumānijā bieži dzird lepnī sakām: «Arī mums ir sava staļiniskā celtnē!»

Lielas perspektīvas pavērtas Rumānijas tautai. Ar Padomju Savienības brālīgo palīdzību, izmantojot padomju tautas bagāto pieredzi socialisma celšanā, Rumānijas darbaļaudis nemitīgi ceļ augšup savu dzīvi. Tautas demokrātiskajā Rumānijā katrs nācijas ieguvums reizē ir arī ikviena pilsoņa ieguvums. Strauji pieaug tautas labklājība. Pēc kara jau piecas reizes pazeminātas cenas plaša patēriņa un pārtikas precēm. Pagājušajā gadā dzīves līmenis valstī cēlies par 16 procentiem, bet šogad plānā paredzēts, ka tas celsies par 20 procentiem.

Šogad rumāņu tauta stājusies pie savas pirmās piegādes izpildes. Piegādes plāns paredz visas Rumānijas tautas saimniecības strauju kāpinājumu. Pēc nepilniem pieciem gadiem Rumānijā iegūs 20 reizes vairāk čuguna, 12,5 reizes vairāk tērauda, 4 reizes vairāk ogļu, 10 reizes vairāk koksa nekā 1935. rekordgadā.

Rumānijā uzcelts vienā piegādē 3 reizes vairāk elektrostaciju, nekā valstī uzceltas 60 buržuazijas valdīšanas gados. Nacionālais ienākums dubultosies. Dzīves līmenis celsies par 80 procentiem.

Tā ierakstīts plānā. «Tā būs!» — saka Rumānijas darbaļaudis. Būs Donavas-Melnās jūras kanāls, būs lielas spēkstacijas, būs milzu rūpnīcas, būs gaissma uz laukiem. Būs tāpēc, ka jaunajā Rumānijā saimnieks ir pati tauta, kas nokratījusi pagātnes pīšļus, tauta, kas visa mācās, mācās celt socialismu.

M. VINTERS



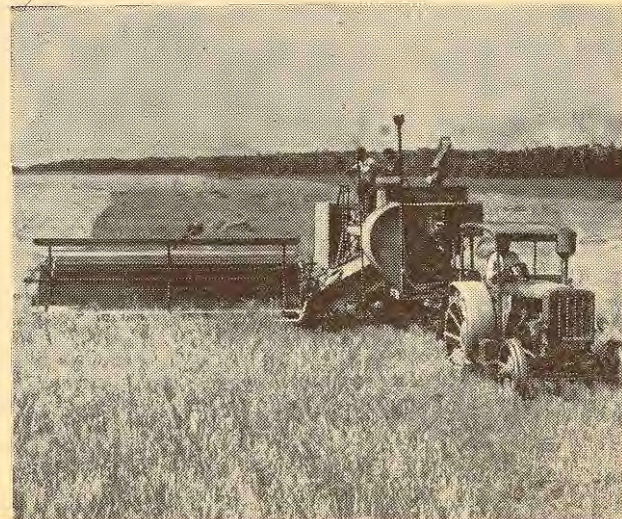
Bufrosina Romana — pirmā ogļrāce Rumānijas tautas republikā.



Herkulanas kurvieta ir viena no labākajām dienvidaustrumu Eiropā. Šai kurvietā pagājušajā gadā atpūtās vairāk nekā 11 000 Rumānijas darbaļaužu.

Apakšējā attēlā — Vasilas Roaita vārdā nosauktā Bukarestas lauksaimniecības mašīnbūves rūpnīca sākusi ražot kombainus.

Attēlā — pirmais kombains valsts saimniecībā Īfovā aprīnķī. TASS fotokronika.



«...Padomju Savienība nesašaurina, bet, gluži otrādi, paplašina civilo rūpniecību, nesašaurina, bet, gluži otrādi, paplašina jaunu grandiozu hidrostatiju un irigācijas sistemu celtniecību, nepārtrauc, bet, gluži otrādi, turpina cenu pazemināšanas politiku...»

(No sarunas ar «Pravda» korespondentu)

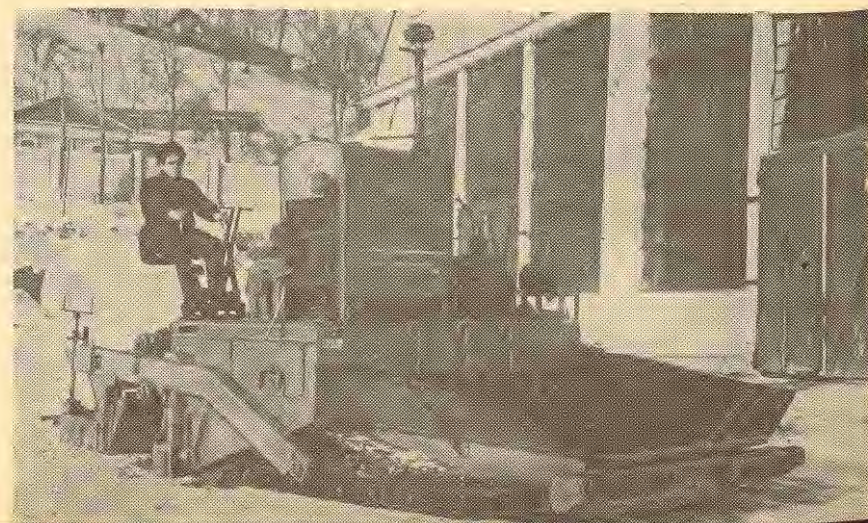
J. V. STAĻINS

Padomju zemes iedzīvotāju labklājība nemitīgi ceļas. PSRS Ministru Padomes Centrālās statistikas pārvaldes ziņojums par PSRS tautas saimniecības attīstības valsts plāna izpildes rezultātiem 1950. gadā rāda, ka PSRS nacionālais ienākums 1950. gadā, salīdzinot ar 1949. gadu, pieaudzis par 21 procentu, bet salīdzinot ar pirmskara līmeni — vairāk nekā par 60 procentiem. Tas dod iespēju ne tikai ievērojami uzlabot strādnieku, zemnieku un inteliģences materiālo stāvokli, bet arī nodrošināt tālāku ražošanas paplašināšanu pilsētās un laukos. Pēc kara gados jau trīs reizes Padomju Savienībā pazeminātas cenas masu patēriņa precēm. Tas ievērojami palielināja strādnieku un kalpotāju reālo algu, kā arī zemnieku ienākumus. Ievērojami augušas iedzīvotāju pirktspējas un palielinājusies preču apgrozība. Daudz jaunu rūpniecisko, dzīvojamu namu, komunālo uzņēmumu uzcelti pilsētās un strādnieku ciematos. Rūpniecība gada laikā saņēmusi vairāk nekā 400 jaunu augstāzīgu mašīnu un mehānismu tipu un marku. Tālāk plaukusi lauksaimniecība un visas citas dzīves nozares. Jauni sasniegumi gūti kultūras dzīvē.

Padomju ļaudis droši raugās nākotnē. Viņu priekšā dienu dienā paveras arvien grandiozākas komunistiskās celtniecības, turības pieauguma un kultūras uzplaukuma perspektīvas.



Pagājušajā gadā Maskavā uzcelti vairāk nekā pusmiljons kvadrātmetru dzīvokļu platības. Šogad dzīvojamu namu celtniecību vēl vairāk paplašina. Attēlā — dzīvojamu namu celtniecība Novo-Peščanaja ielā. Attēlā pa labi — jaunizveidotais stacijas laukums Kutiāsi. Apakšējā attēlā — Brjanskas ceļu būves mašīnu rūpnīcas ražotā asfaltēšanas mašīna, kura stundas laikā noklāj līdz 100 tonnās asfalta. Strādājot rokām, to spētu izdarīt tikai 400 cilvēku. Otrā apakšējā attēlā — spēcīgās mašīnas Cimdžanskas hidromezglas dambju būvē. TASS fotokronika



Lielā izvēlē ir mūsu pārtikas preču veikalos. Lūk, 66. veikals Suvorova ielā.



Kā pieaudzis preču patēriņš Padomju zemē, liecina šādi skaitļi: pagājušajā gadā valsts un kooperatīvajā tirdzniecībā iedzīvotājiem pārdots salīdzināmās cenās par 30 procentiem vairāk preču nekā 1949. gadā. Pārtikas preču pārdošana pieaugusi par 27 procentiem, un rūpniecības preču pārdošana — par 35 procentiem. It sevišķi pieauga desu izstrādājumu pārdošana — par 49 procentiem, sviesta — par 47 procentiem, putraiņu un makaronu — par 29 procentiem, šūšanas izstrādājumu — par 33 procentiem, apavu — par 48 procentiem, radioaparātu — par 26 procentiem, motociklu — par 44 procentiem.

Attēlā pa kreisi — tekstilkombināta «Rīgas Audums» trešās aušanas nodalās vadītājs b. Dukalskis un stachanoviete b. Griķe apskata jauno produkciju — rakstainu žakardstinu audumu vakartērpiem. LTA foto.



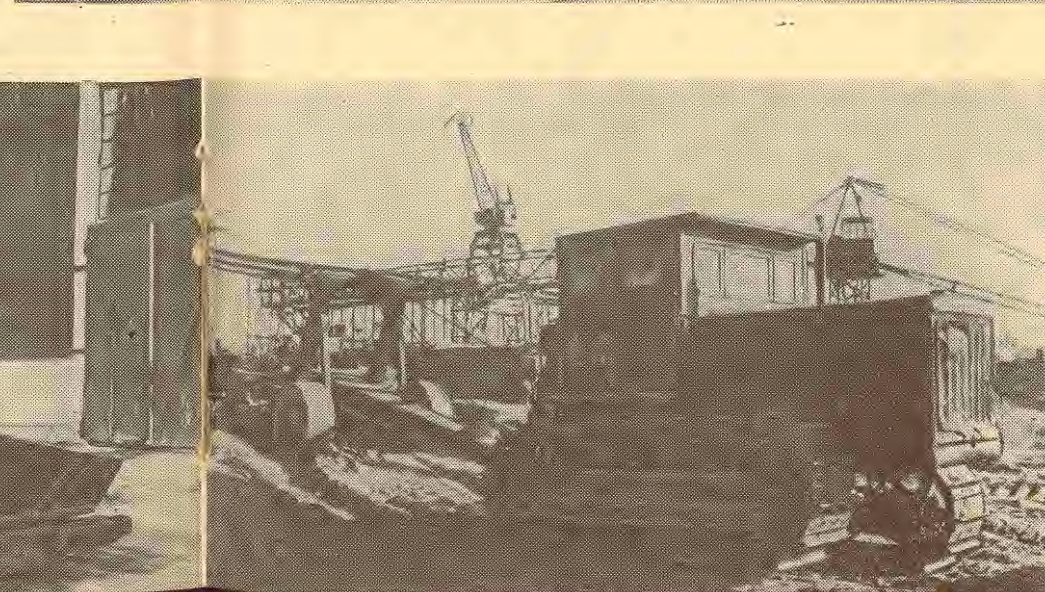
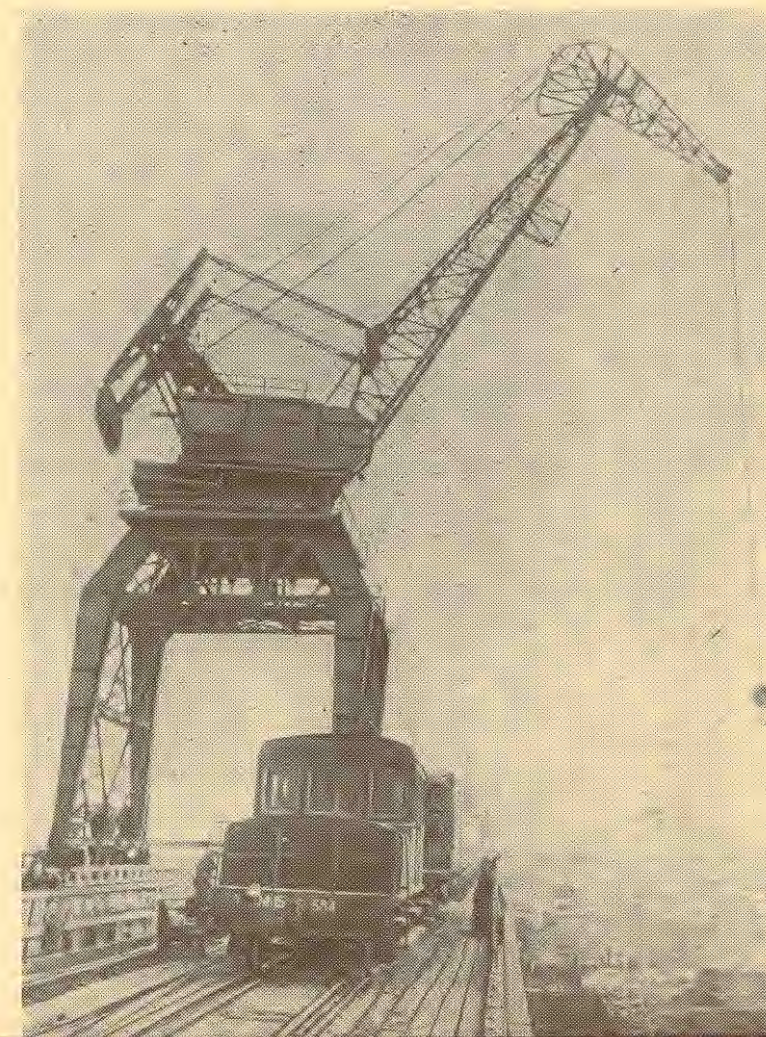
Daudz pircēju ir jaunatvērtajā veikalā Ļeņina un Kārļa Marksa ielas stūrī.



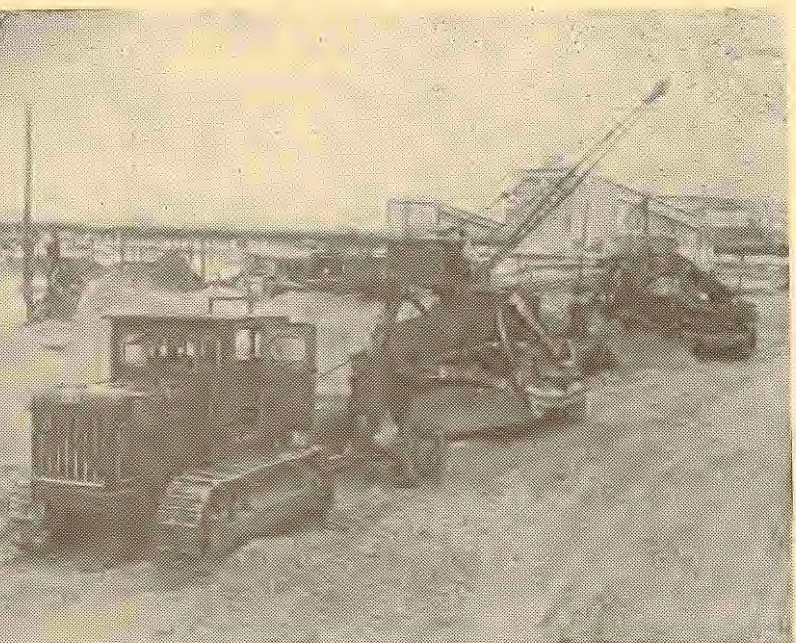
Spriegs darbs rit «Latvijas konservu» pildīšanas cehā.

D. Gedzjuna foto.

Apakšējā attēlā — spēcīgi celtni atvieglo Volgas-Donas kanāla būvētāju darbu. TASS fotokronika.



Maskavā ik dienas vairāk tuvojas nobeigumam Valsts universitātes būve Ļeņina kalnos. Tā ir viena no lielākajām jaunceltnēm galvaspilsētā. Līdz šā gada februārim metāla konstrukcijas vien jau iemontētas vairāk nekā 30 tūkstošu tonnu tērauda, iemūrēti 70 miljonu ķieģeļu un 124 tūkstoši tonnu betona. Kad pabeigs būvdarbus, uz jaunajām ēkām pāries sešas Lomonosova vārdā nosauktās Maskavas valsts universitātes fakultātes. Pie universitātes iekārtos zinātnisko bibliotēku, kuras grāmatu krātuvē būs 1.200.000 sējumu. Pie bioloģijas un augsnes zinību fakultātes izveidos 32 hektāri lielu agrobiotānisku dārzu. Visaugstākajā tornā daļā sešos stāvos atradīsies zemkopības zinību muzejs. Jaunajā universitātes ēkā būs seši tūkstoši istabu studentiem un aspirantiem. Augšējā attēlā — Maskavas universitātes ēku celtniecības skats. Maskavā ceļ arī vairākus citus daudzstāvu namus. Otrā attēlā redzam jaunceltni Smolenskas laukumā. Apakšējā attēlā — skats no Volgas-Donas kanāla būves Cimdžanskas hidromezglas rajonā. Visi darbi šeit mehanizēti. TASS fotokronika.



DZILĀIS AVOTS

Alberts Malcs

R. Dzeņa viņete, J. Liepiņa zīmējumi.

(3. turpinājums)

— Es dzirdēju, ka Džess pavēlēja viņu neaizskart, — piezīmēja Dinni, ziņkārīgi raudzīdamies Prinsi sejā.

— Man likās, ka viņš taisās izlēkt. Varbūt, ka saprata, kad mēs pagriezamiem no Vudvordstrita. Nu, un riskēt es nevarēju.

— Un tu neparedzēji to, ka viņš mēģinās izlēkt? — nokrešējās Dinni. — Es skatos, Frank, tu sāc uzdot!

Spaits sūca cigaru un klusēja. Viņš, skaidri redzams, nepavisam nebija noskaņots uz jokiem.

— Dabūt viņu pie samaņas?

— Vīspirms izkrti.

«Svarīgu papiru man līdzī nav, — Prinsi iešāvēs prātā, — taču arī no tā, ko viņi atradīs, būs skaidrs, ka es esmu revolucionārs. Bet tas jau viņiem arī tāpat zināms. Kāpēc gan citādi viņi būtu veduši mani šurp? Laime, ka nepaņēmu līdz arodbiedrības biedru sarakstu!»

Dinni aptaustīja Prinsi krūtīs labā un kreisā pusē, pēc tam ķērās viņam pie kabatām. Spaits apturēja viņu ar nicīgu smīnu.

— Nejēga, ko tu meklē! Revolvera viņam nav. Dabū papirus!

— Jā, bet...

— Jā, bet, — Spaits viņu mēdīja! — Kad tu reiz iemācīsies? Es tev teicu, ka viņi nenēsā ieročus, tiem puīšiem tāds princips...

— Tur viņam gubu gubām, vai vesels kantoris, — sacīja Dinni, vilkdams ārā no Prinsi kabatām aprakstītas papīra lapas un iespieddarbus. Visu to viņš atdeva Spaitam.

— Es tūlīt atgriezšos, — sacīja Spaits un devās uz durvīm, kas veda augšā. Iziedams viņš aizvēra durvis un aizbīdīja bultu.

Caur tikko pavērtajiem plakstieniem Prinsi saskatīja smagnējo Dinni figuru. Tas sēdēja aizgriezies, dažus solus no viņa. Prinsi platī atvēra acis un skaidri ieraudzīja Dinni profilu un vareno plecus. Bet rokas nebija redzamas: «Ja es tūlīt uzlēkšu, vai viņš paspēs tik ātri piecelties kājās?» Prinsi sakāpa asinis galvā, deniņos sāka skaļi klauvēt. «Rīkojies, rīkojies! Ko tur gaidīt?»

Prinsi vēl gulēja nekustēdamies, bet katrs viņa muskulis bija spriegts. Ar pirkstiem viņš cieši iekērās gultā. «Mesties vīrs! no aizmugures ar vienu lēcieni, sagrābt aiz rīkles. Nedot viņam laika uzlēkt kājās. Viens, divi, trīs...» Šai mirklī Dinni pagriezās, un Prinsi ieraudzīja viņam rokā revolveri. Dinni kaitināja ar to kakli.

... Tas, kuru Dinni sauca par Franku, bija izmetis frazi: «Tiem puīšiem tāds princips». Tātad bija zināms, ka viņam nav ieroča, ka viņš ir partijas biedrs. Kā šie bandīti to uzzinājuši? No provokatora? Bez šaubām. Bišops? — viņam pavīdēja doma. Bet viņš tūlīt to atmēta. Droši vien, viņi zināja par partijas sapulci, gatavojās izsekot viņam līdz mājām. Vēlāk, kad viņš iznāca ar Ambrozu, tie, acīm redzot, grozīja savus plānus. Cik veikli viņu apmānīja ar šo izdomu par nozagto automašīnu! Un viņš bija padevis kā mazs bērns.

Uz kāpnēm bija dzirdami soļi. Ieskrāpējās bulta. Spaits atgriezās istabā.

— Viņš vēl vienmēr bez samaņas? — Spaits brīnījās, pieiedams pie gultas, kur gulēja Prinsi. — Liekas, es jau nemaz tik spēcīgi viņam negāzu.

Prinsi ievaidējās un pavēra acis.

Spaita negēlīgā fizionomija nevēstīja nekā laba.

— Noklausījies, jā?

Spaits noliecās, saņēma Prinsi aiz pleciem un sāka purināt.

— Atjēdzies? — Spaits pavīlka viņu pie sevis un apsēdināja. — Ej pie mazgājamā krāna. Aplaiستی galvu ar ūdeni!

Aukstā strūkļa no krāna mazliet noremdināja sāpes deniņos. Pakausī Prinsi sataustīja punu.

Vai šie bandīti zināja, ka Džess ar viņu nebrauks? Džess! Ak, dievs, vai patiešām viņš? Nē... Muļķīgi turēt aizdomās Džesu. Viņš taču negribēja aizbraukt! Prinsi pats viņu atlaida. Šie ļaudis varbūt sen jau viņu izsekoja, gaidīdami brīdi, kad Džesa nebūs.

Asā, pavēlošā balsī Spaits lika Prinsi apsēsties.

— Nezinu, kas jūs tādi esat un kas jums no manis vajadzīgs, — sacīja Prinsi, — bet, bez šaubām, jūs esat saņēmuši mani kļūdas dēļ.

Spaits pameta ar roku, bet Dinni skaļi iesmējās.

— Pagaidiet, — turpināja Prinsi, — mans uzvārds...

— Lašams, — pārtrauca viņu Spaits. — Sauc par Erinu. Strādnieks no rīku cecha. Vecums — 32 gadi. Palama Freds Prins jeb Prinsi. Komunistiskās šūniņas vadītājs rūpnīcā «Džeferson Motors».

«Tikai vienas šūniņas, — priecīgi nodomāja Prinsi, — citas jūs, suņa dvēseles, neesat vēl uzoduši!» Viņš iebāza rokas dziļi kabatās, un viņa sejā parādījās pārgalvīgs smīns.

— Nu, es dodos gulēt, — sacīja Franks, — tu arī vari šodien gulēt. Ja esi izsalcis, Dinni dos tev paēst. Rīt no rīta atnāks kāds cilvēks parunāties ar tevi. Izklūst no šejienes nav iespējams, nav ko pūlēties. Bet, ja mēģināsi, mēs tevi apstrādāsim pēc visiem likumiem. Saproti?

Tagad Prinsi nebija vairs nekādu šaubu, ka šie cilvēki ir kompanijas «Džeferson Motors» detektīvi. Viņiem zināmi abi tā uzvārdi. Viņus interesē tā piederība partijai un darbība arodbiedrībā. Tātad, tas, kas atbrauks rīt, var izrādīties pats Džefrijs Grebs, vislielākais negēlis no visiem negēļiem.

Spaits piecēlās no savas vietas.

— Ar labu nakti, Dinni. Lai Hermans tevi nomaina, kad atgriezīsies. Un Džordžam pasaki, lai viņš liekas gulēt garāžā. Starp citu, pārbaudi, vai viņš nav piedzēries.

Spaits pasniedza viņam atslēgu un uzgāja augšā Dinni tūlīt aizvēra aiz viņa durvis.

Uz grantētā celiņa nočirkstēja automašīnas riteņi.

Dinni pagaidīja, kamēr viņu no ārienes sauca, un tikai tad atvēra durvis. Ienācēji bija divi, un Prinsi tūlīt pazina savus nolaupītājus — šoferi un detektīvu, kas aizbrauca ar Bišopu.

— Esi sveicināts, Džordž Felt, — niekodamies sauca Dinni.

Gaismā Džordža Felta āriene Prinsi likās vēl pretīgāka nekā tur, uz ielas. Viņam bija milža stāvs un ļoti liela galīga un nekaunīga seja. Prinsi šķita, ka viņš redz Feltu greizā spogulī: deguns kā stipols, no orbītām izspīdējis acis, milzīgas jenganas lūpas. Otrs bija jauns blondīns, bet tāds gurdens. Viņš kļuva ienāca istabā, apsēdās uz krēsla, neteikdams ne vārda, salika rokas uz sava resnā vēdera un aizvēra acis.

— Vai varu iet gulēt? — jautāja Felt Dinni.

— Ej uz garāžu. Bet pagaidi, tu jau esi žūpojis?

— Nē, nē. Dinni tu vari mani paostīt, — protestēja viņš.

— Pielūko tu man! Tu smirdi kā manas vecmātes āzis. Lai nu ko, bet to smaku es pazīstu! — Dinni izvadīja Džordžu ārā un aizslēdza aiz viņa durvis. Pēc tam viņš teica resnajam, kas snāuda uz krēsla:

— Herman, es iešu augšā. Te tev būs atslēga. Uzmani šo puisi, ka nesāk ilgoties pēc mājām.

Dinni aizgāja, un Hermans aizslēdza aiz viņa durvis.

— Liecies gultā, — viņš sacīja Prinsi, — un neiedrošinies piecelties bez manas atļaujas.

Uguns istabā nodzisa. Prinsi plaši atvērtām acīm sasprindzināti raudzījās tumsā.

ASTOTĀ NODAĻA

Pa miegam Betsi šķita, ka viņa dzird atsperes čikstam zem Prinsi smaguma. «Prinsi?» — viņa gribēja jautāt, bet iznāca tikai miegaina nopūta. Neatverot plakstus, viņa pagriezās, izstiepa roku. Piere viņai savilkās satraukuma pilnās rievās, un Betsi pamodās.

Viņa ieslēdza gaismu un paskatījās pulksteni. Bez sešām minūtēm divi. Tik vēls, un viņš vēl nav mājās! Kaut kas noticis! Viņš nekad neatgriezās no svētdienas sapulcēm pēc divpadsmitiem. Un šodien īpaši brīdināja, ka pārnākot ne vēlāk kā parasti.

Betsi izlēca no gultas. Istabā bija auksts kā ledus pagrabā. Betsi uzmeta rīta svārkus, aizvēra logu un iegāja virtuvē. Tur aizdedzināja gāzi un uzlika uz pavarda kafijas kannu.



Varbūt izgludināt viņa velu? Tas palīdzēs novirzīt domas. Bet uzvarēja nogurums — Betsi apsēdās un nekustējās. «Kā es dienā strādāšu?» — ar bailēm viņa nodomāja.

Kannā sāka mutulot ūdens, Betsi uzcēla kafiju, ielēja tasītē un sāka dzert, mehāniski rīdama mazus malkus. Tad viņa paņēma no galda grāmatu, un Lēnina rakstu sējums pavērsās tanī vietā, kur bija ielikts zīmulis.

«Daži buržuaziskie rakstnieki... ir izteikuši domu, ka starptautiskie kartēļi, būdami viena no internacionālā kapitāla visreljefākām izpausmēm, dod iespēju cerēt uz mieru starp tautām kapitalisma apstākļos. Šī doma teoretiski ir pilnīgi absurda, bet praktiski ir sofisms un līdzeklis, kā negodīgi aizstāvēt vissliktāko oportunismu».

— O, Prinsi, — čukstēja Betsi, — kāpēc tevis nav? Kas gan noticis?

Bet viņa tūlīt norāja sevi par mazdūšību un sāka atkal lasīt. Kāpēc vīrieši — partijas biedri labāk apgūst teoriju nekā vīrums sievietē? Ja ņem, piemēram, viņu un Prinsi, tad iznāca tieši tā, kaut gan Betsi bija labāka skolas izglītība nekā Prinsi.

«Un runa, protams, ir ne par vācu, bet par vispasaules buržuaziju. Kapitalisti daļa pasauli ne sava īpašā jaunuma dēļ, bet tāpēc, ka sasniegtā koncentrācijas pakāpe piespiež nostāties uz šā ceļa, lai gūtu peļņu; pie tam viņi daļa pasauli «pēc kapitāla», «pēc spēka» — cita dalīšanas paņēmiena preču ražošanas un kapitalisma sistēmā nevar būt».

Prinsi bieži sacīja, ka bezdarbam var pateikties tikai par vienu — tas bija devis viņam laiku lasīšanai: vairākus mēnešus ilgi viņš burtiski dienu un nakti dzīvoja bibliotēkā, aizgūtnēm tverdams vienu grāmatu pēc otras. Prinsi, mīļais! Viņš, nabaga zēns, centās saprast, kāpēc cilvēki kļūst bez darba, un ko visa tā velna būšana nozīmē.

Baznīcas pulkstenis gari un skumji nosita ceturksni. Betsi nodrebēja... Jau bez ceturkšņa trīs... Prinsi! Vēl britiņu viņa pasēdēja, jo nebija spēka piecelties — satraukums bija sastindzinājis visu ķermeni. Viņa vairs nespēja izkļūstēt aizdomas: notikusi nelaime. Pēkšņi izlēmusi, Betsi ieskrēja guļamistabā un sāka steidzīgi gērbties. Līdz Karmaiklu mājai, kur bija notikusi sapulce, minūtes divdesmit ko braukt ar tramvaju. Muļķīgi sēdēt mājās un uztraukties, ja var aizbraukt tur un uzzināt...

Kad Betsi aizskrēja līdz pieturai, tramvajs nebija redzams. No skrējiena nogurusi, Betsi atspiedās pret telegrafa stabu.

— Jūs gaidāt tramvaju, miss? Tikko kā aizgāja.

Betsi pagriezās. Tikai tagad viņa pamanīja policistu.

— Un kad nākamais?

— Vajaga būt trijos. Bet tas aizgāja ātrāk nekā paredzēts sarakstā, nākamais var atkal, savukārt, — novēlot. Jums kaut kas noticis?

Betsi ātri devās prom. Komunistam policists vienmēr ir un paliek ienaidnieks. «Vara žetoni» izjauc piketāju līnijas, piekāva sievietes ne mazāk cietsirdīgi kā vīriešus, daudzja gumijas nūjiņām bērņus. Betsi pati to bija redzējusi savām acīm un ne vienreiz vien nobrīnējusies, — vai patiešām šie paši policisti savās mājās ir labi vīri un rūpīgi tēvi?

Vēcinādama rokas, Betsi gāja aizvien ātrāk. Ejot sasvīda, un viņa sāka kratīt drudzis. Cieši aizslēgtie veikali iznīra viņai pretim no tumsas, vēl vairāk pastiprinot satraukumu. Tagad Betsi skrēja, juzdama, ka viņa visa sāk drebēt.

Vills Karmaikls pamodās no spalga zvana pie ieejas durvīm. Blakus istabā bija dzirdami tēva švīkstošie soļi. Vills kailām kājām izskrēja priekšnamā. Zvans ne uz mirkli neapklusā. «Nekas cits, ka kāds ārprātīgais», — nodomāja Vills. Viņš drusku pavēra durvis un apstulba, ieraudzījis Betsi. No pārsteiguma viņš pat aizmīrsa aicināt viņu iekšā.

— Kas noticis? — beidzot viņš jautāja, ielaizdams Betsi istabā.

— Vai Prinsi ir šeit?

— Nē. Vai tad...

Betsi pārtrauca viņu kvēlā satraukumā.

— Viņš nav pārnācis, māja viņa nav! — Betsi aizsedza seju rokām un raudādama nokrita uz krēsla. Vills apstājās pie viņas, nezinādamas kā mierināt.

Kaut gan Villam bija jau ceturtais gadu desmits, viņa sejā vēl līdz šim laikam bija saglabāties kaut kas bērnišķīgs. Bērnišķīgās bedrītes vaigos nepavisam neatbilda milzīgajam stāvam ar tēraudcietajiem muskuļiem un stiprinieka rokām.

Istabā steidzīgi ienāca Klarens Karmaikls, ejot aiztaisīdams nonēsātos rīta svārkus. Tas bija garš, ārkārtīgi vājš vecis, kas vairāk līdzinājās vecmodīgam mājas ārstam nekā fabrikas strādniekam. Viņam bija sirma galva, biezas sudrabpelēkas ūsas un seja ar smalkiem vaibstiem. Tēvam un dēlam nebija nekādas līdzības. Tīkl Klarensa cietās rokas vēstīja, ka viņš strādnieks.

— Kas par lietu? — jautāja Klarens.

— Prinsi nav atgriezies mājās.

— Ko tas varētu nozīmēt? — uztraukti sacīja Klarens.

Ieskrēja Villa sieva Silija un nometās pie Betsi uz ceļiem. Betsi piekļāvās viņai pie krūtīm un skaļi ieraudājās, sajūzdama atvieglojumu un ar šo apskāvienu saņemdamā it kā jaunu drosmi.

— Kad viņš no jums aizgāja?

— Pusdivpadsmitos. Mēs uzaicinājām viņu iedzert kafiju, bet viņš atsacījās.

— Džess brauca kopā ar viņu?

— Džesa šoreiz nebija. Prinsi sacīja, ka atbraucis Džesa brālis un ka viņš Džesu atlaidīs.

Visi trīs pievērsās Betsi: viņas seja pamira, it kā pēkšņi būtu izbalējušas visas krāsas.

— Kā — atlaidīs? — Betsi iesaucās asaru pilnā balsī un uzsita ar dūri pa galdu. — Džesam taču nav tiesības atstāt viņu vienu?

— Betsi, — Silija viņai noglāstīja roku, — viss kārtībā, viņam nekas nav noticis!

— Jūs tā domājat? — izsaucās Betsi. — Bet vai tad jūs nekad neesat dzirdējuši, kas mēdz notikt ar komunistiem? Ka viņus spīdzina? Vai gan citādi Terners būtu uzdevis Džesam apsargāt Prinsi? Kas pie jums bija vakar? Izstāstiet.

— Cilvēku bija pavisam maz, — Vills viņai atbildēja. — Džesa nebija, Nappi slimnīcā. Bija tikai daži cilvēki, tai skaitā Sigs Smits, Ambrozs Bišops un mēs ar tēvu.

— Viņi aizgāja no jums visi kopā?

— Nē. Ambrozs taisījās aizvest Prinsi līdz tramvajam. Es dzirdēju, ka Ambrozs runāja ar viņu par to.

— Brauksim pie Ambroza. Kur viņš dzīvo?

Tēvs un dēls apmulsuši saskatījās.

— Tikai Prinsi zina visas adreses, — sacīja Vills. — Apgabala komitejā, protams, arī zina, bet nāksies gaidīt līdz rītam.

— Nē, gaidīt nedrīkst.

— Pagaidiet, — sacīja Klarens. — Bens Silversmits bija to biedru skaits, kas rekomendēja viņu partijā.

— Kur viņš dzīvo?

— Tas jāzina Sigam Smitam. Biedrs Bens ir nēģeris, strādā pie «Kreislera», bet Smits nesen pārnāca no turienes pie mums.

— Labi, brauksim pie Smita.

— Es braukšu, tēt, — sacīja Vills. — Bet tu liecies gulēt. Tev rītā jābūt darbā.

— Bet tev nē? — asi iebilda vecis.

— Brauksim kopā.

— Labi, Silij, uzcēli Betsi kafiju, bet mēs pa to laiku apģērbsimies, — iesaucās Vills, iziedams ar tēvu no istabas.

— Betsi, vai mums nepazvanīt uz policiju? — jautāja Silija.

— Bet Prinsi taču nav izdarījis nekādu noziegumu. Nē, vispirms jāsatiek Ambrozs.

— Bet, ja pēkšņi autokatastrofa?... — Nezinu vis. No pusdivpadsmitiem līdz pūstrijem būtu iespējusi man paziņot. Nē, vispirms gribu redzēt Ambrozu. Varbūt viņš kaut ko zina. Un vispār, — piebilda Betsi, — ar policiju mums labāk nepīties.

23. ielā, otrā māja no Mičiganas

avenijas stūra, kreisā pusē. Tā bija sacijis Sigs Smits. Acīm redzot, šeit.

Silversmits dzīvoja vecā divstāvu mājīnā, nebruģētā ielā. Betsi pirmā uzskrēja pa lievenēm un piezvanīja. Tai pašā mirklī pirmā stāva logā pacēlās aizkars. Jauna nēģeriete ar mazu bērniņu uz rokām izbiedēta raudzījās caur stiklu uz atnācējiem.

— Mums vajadzīgs misters Silversmits, — sauca Betsi.

Atbildes nebija, un Betsi atkātoja savus vārdus skaļāk. Sieviete pavēra logu.

— Bet kas jūs tādi esat?

— Viņa draugi.

— Viņš šeit nedzīvo.

— Bet kur, jūs nevarētu pasacīt?

— Nezinu. Kas jūs tādi esat?

— Es esmu Betsi Prinss.

— Prinss?

— Jā.

— Tas ir jūsu vīrs — Prinsi?

— Jā, viņš.

— Nu, protams, Bens dzīvo šeit. Es tūlīt jūs ielaidīšu. — Logs tika aizcirsts.

Pat Betsi nevarēja novaldīt smieklus.

— Konspirāciju viņai nav jāmaca, — piebilda Vills.

Laipni smaidīdama, jaunā sieviete plaši atvēra viņiem durvis.

— Jūs man piedodiet, biedri, — viņa sacīja, — bet es tiešām negaidīju ciemiņus tādā laikā.

Viņa ieveda tos mazā istabiņā ar lētām mēbelēm.



— Mums ir ļoti svarīga lieta, — sacīja Betsi. — Man ļoti žēl, ka mēs jūsmozinājam.

— Es negulēju, ņemos ar mazo. Bens tūlīt iznāks. Vai tu nāksi, Ben? — sauca viņa.

— Tūlīt, — atbildēja balss no blakus istabas.

— Es nezināju, ka Benam ir bērns, — sacīja Vills, ar interesi aplūkodams maziņu.

— Ak, dievs, mums bez šī vēl četri.

Istabā ieskrēja Bens Silversmits, aiztaisīdams virsvalka lences. Bens bija liela auguma, ar gaišu ādas krāsu, kustīgs un kalsns. Smagais, uz priekšu izvērtais zods piešķīra viņa sejai spītīgas neatlaidības izteiksmi.

— Kas par lietu? — izbijies jautāja Bens, ieraudzīdams, kas ir šie viņa agrie viesi. Bena runas veids krasī atšķīrās no viņa sievas dienvidnieku dialekta. Bens bija dzimis Detroitā.

— Ben, iepazīstieties, tā ir Betsi Prinss, — sacīja Vills. — Mums vakarā bija partijas sapulce. Prinsi aizgāja pusdiņpadsmitos, bet mājās nav atgriezies. Mēs gribam atrast Ambrozu Bišopu: viņš teicās aizvest Prinsi līdz tramvajam.

Silversmits paberzēja zodu.

— Es zinu, kur Ambrozs dzīvoja agrāk, — viņš sacīja, — bet tagad ir jau mēneši trīs, kopš neesmu viņu redzējis. Vienaļga, brauksim. Ja viņš pat pārvācies citur, tad, varbūt, saimniece zinās uz kurieni.

— Jūs dodiet tikai mums adresi, — lūdza viņu Klarens. — Kāpēc jums nākt?

— Adrese jums nepalīdzēs, — sacīja Silversmits smaidīdams, — tā ir nēģeru māja, un baltajam cilvēkam saimniece nekā neteiks. — Viņš paņēma no vadža nonēsātu mēteli, pamāja sievai un klusi devās uz izeju, palaizdams sev pa priekšu Betsi un abus Karmaiklus.

DEVITA NODAĻA

Migla aizsedza visu apkārtni, pavīdēja nepazīstamas sejas, ne uz mirkli neapklusu griezīgs troksnis. Un pēkšņi noskaidrojās. Mēness gaismā Prinsi varēja saskatīt apkārtni. Viņš stāvēja uz vecas valējās auto mašīnas aizmugures sēdekļa. Mašīna lēni virzījās uz priekšu pa ārpilsētas šoseju. Abpus šosejai klusi, nekustēdamies stāvēja viņa draugi un biedri. Rindā pēdējā bija Betsi, viņš vēlējās uzsaukt tai, bet bija pazaudējis balsi. Mašīna paātrināja gaitu, cilvēki palika aiz muguras. Prinsi gribēja apgriezties, bet nevarēja... Aukstas gaisa strāvas apņēma viņu, automašīna joprojā aizvien ātrāk, un Prinsi nebija vairs pa spēkam noturēties kājās. Viņš juta, ka tūlīt nokritīs un būs beigts...

Prinsi atmodās. Rokas bija drudzaini piespiestas pie krūtīm, neviēnādi daudzījās sirds. Un tūlīt smaga bēdu izjūta pārņēma visu viņa būtni. Viņš atcerējās, kur atrodas, kā viņu sagūstīja. Prinsi ķermenī pārkļājas sviedriem, aizžņaudzās rīkle.

«Dūša papēžos — lūk, ko nozīmē šis sapnis, — rūgti nodomāja Prinsi. — Tev vēl nekā nav darījuši, bet tu jau esi pārbijies...»

Viņš atcerējās, ka tam bieži nācās lasīt un stāstīt par revolucionāriem, kas nelokāmi kā tērauds un ka viņam dažu labu reizi nebija nekas pretim iztēlot arī sevi tādu pašu... Bet varbūt viņš vēl pierādīs... Būt nelokāmam nenozīmē būt bezjūtīgam! Bet kas tad padara cilvēku nelokāmu? Pašcieņas jūtas — tas viens. Naids — divi. O, Prinsi zināja, ko nozīmē nīst! Pēc Forda bezdarbnieku «bada gājiena» trīs policisti moku kambarī visu nakti bija situši viņu ar rītenu ķēdi un labi viņam iemācījuši naida māku. Viņi tā bija centušies, kā kad gribētu palīdzēt šim daudz ko vēl nesaprototajam bezdarbnieku jauneklīm ātrāk uzrakstīt lūgumu uzņemt viņu komunistiskajā partijā! Un apsardzes vīri Forda fabrikā arī pielika ne mazums pūlu, lai iemācītu strādniekiem nīst apspiedējus. Kad piecpadsmit tūkstoš bezdarbnieku, visu nakti nogaidījušies salā, septiņos rītā devās uz rūpnīcas kantora vārtiem, apsardze sagaidīja viņus ar ledainu dušu no ugunsdzēsēju šļūtenēm. Ne mazums cilvēku tai rītā atrada ceļu uz komunistisko partiju.

Naids nav iznīcināms. Ciets, auksts, pareizas dzīves izpratnes pastiprināts naids dod cilvēkam it kā jaunu spēku. Un šis spēks pamudināja Prinsi un viņa sievu nodoties partijas darbam, kaut gan viņi vēlējās atpūsties divatā mājās. Šis spēks cēla Betsi no gultas piecos rītā un palīdzēja viņai, pārspējot vārgumu, iet izdalīt lapīnas pie fabriku vārtiem. Šis spēks lika viņiem izvēlēties sev dzīves ceļu, kas nepavisam nebija viegls, nepavisam nebija bez mākoņiem, bet tāds, no kura viņi nekad neatteikties. Un, lūk, tagad viņš šeit, pagrabā, aiz restēm. Kas viņu gaida?...

Dzelzs restes... Kā izkļūt no šejienes? «Nevajadzēja gulēt», — sirīgi pārmeta sev Prinsi. — «Vajadzēja pamēģināt izmantot nakti!»

Prinsi uzmanīgi pagrieza galvu. Istabas tumsā kā gaišs plankums iezīmējās Hermana stāvs. Prinsi piecēlās sēdus, vienā paņēmiēnā nolaida kājas uz grīdas, ātri noāva apavus un paspēra dažus soļus uz durvju pusi. Ieīkstējās grīdas dēļi, bet Prinsi neapstājās. Nokļuvis līdz durvīm, viņš ķērās pie roktura...

— Tu uz kurieni? — atskanēja izbrīna pilnā Hermana balss. Tika atgrūzīts krēsls, atspīdēja kabatas spuldzes gaisma. Prinsi sastinga gaismas lokā.

— Vai gribi, lai es ielaužu tev galvas kausu? — draudoši sacīja Hermanis. — Pamēģini tikai vēlēties piecelties... Liecies gultā!

Prinsi lūpas savilkās izaicinošā smīnā. Viņš pataustīja pa kabatām, uzvilka sērkociņu, aizpīpoja papirosu. Vajājā gaismā Prinsi redzēja, kā pavērs maza sprauga ārdurvju apakšā, un pagrabā iezagās kaķis. Prinsi kļuva pasauca to. Kaķis ielēca gultā, un Prinsi uzreiz palika kaut kā silti ap sirdi. Papiross apdzisa, bet Prinsi nekustējās, baidīdams ar tabakas dūmiem aizbiedēt kaķi.

... Vai viņa nolaupīšana ir zināma? Protams, nē. No kurienes gan? Betsi no rīta pamodīsies un ieraudzīs, ka viņa nav. Doma par to, ka Betsi izbsies, sāpīgi iedūra Prinsi pašā sirdī. Protams, biedri dosies meklēt viņa līķi visos Detroitas apkārtnes grāvjos, kā viņš pats ne visai

sen bija meklējis Džordžu Marčuku... Un tūlīt smadzenēs pavīdēja: nolaupīšanā vainīgs viņš pats un neviens cits. Ja viņš būtu devies mājā kopā ar Džesu tā automobili, bandīti nekā nebūtu panākuši ar izdomu par nozagto automašīnu. Džess būtu piedēvis gāzi un — aiziet! Nez vai šie nelieši būtu iedrošinājušies lietot spēku. Ja jau viņi tik labi informēti par Prinsi, tad, bez šaubām, pazīst arī Džesu. Kautiņā Džess viens pats ir piecu vērts.

«Ko tagad sacīs Terners? Viņš man deva uzticamu cilvēku, gribēja pasargāt no nelaimes, bet es pats atsacījos...» «Ko tu izdarīsi ar viētiesi, kas noraida palīdzību?» — lūk, ko teiks Terners.

Prinsi nopūtās, rūgtu pārdomu nomākts. Revolucionārai partijai vajadzīgi cilvēki, kas spējīgi pilnīgi atbildēt par savu rīcību. Uz tā dibinās organizācijas spēks. Viņš, Prinsi, nebija izpildījis šo prasību. Daudz ko viņš būtu tagad atdevis, lai kaut mirkli tiktos ar Polu Terneru un pasacītu, ka viņš uz visiem laikiem atsakās no vieglprātības, nerīkosies vairs neapdomīgi, visu savu saprātu un spēkus atdos strādnieku kustībai...

Kaķis pacēla galvu, un Prinsi mehaniski pakasīja tam ausi. Viņš klausījās — krita slapjš sniegs un pielīpa pie stikliem. Rīt ielās būs dubļi... Rīt...

Un tomēr dzīve bija viņam labvēlīga. Tā iemācīja viņu arī mīlēt, parādīja, cik diženi ir cildeni darbi cilvēces vārdā. Dzīve tikai tad iegūst jēgu, kad cilvēks nedzīvo vienīgi pats sev. Šis domas aizkustināts, Prinsi pat pasmaidīja. Bailes no nezināmā un nervu saspīlējumu pēkšņi nomaiņija atvieglinājuma sajūta. Viņam gribējās atplēst rokas un ietvert savās skavās visu daudzciētušo, brīnīšķās krāsās mirdzošo pasauli.

DESMITA NODAĻA

Pie pašas mājas Bens Silversmits sacīja:

— Pagaidiet šeit. Es ieiešu vispirms viens. Saimniece vispār izturas ar mums lādīgi, ziedo naudu Sarkanajai Palīdzībai, dažreiz lasa «Daily Worker».¹⁾ Bet partijā neiestājas reliģijas pēc — saka, ka dievs būšot greisirdīgs. — Viņš plati pasmaidīja.

Bens devās uz sētas ieeju. Betsi, Vills un Klarens palika gaidām uz ielas. Pēc kāda laiciņa Bens parādījās verandā, dodot viņiem ar roku zīmi. Visi trīs devās augšā pa slideniem koka pakāpieniem.

— Viņš te dzīvo, — sacīja Bens norūpējies, — bet viņa nav mājā.

— Kur tad viņš ir? — apvaldīti jautāja Betsi.

— Nezinu. Pagaidīsim Hetti, saimniecei. Viņa pašreiz ģērbjas.

— «Vai patiesām abi divi nolaupīti?» — šī doma vienā laikā pazibēja visiem, bet neviens neuzdrošinājās izteikt to skaļi. Klusēdami viņi iegāja priekšnamā.

Bens savus līdzgaitniekus ceremoniāli stādīja priekšā saimniecei, gara auguma padzīvojušai mulatei ar dūsmīgu seju. Atbildēdama sveicieniem, viņa tikai drusku saspīda plānās lūpas. Naidīgi sakrustojusi rokas uz krūtīm, viņa pat nedomāja aicināt tos istabā.

— Hetti, varbūt jūs zināt, kur pašreiz ir Bišops? — jautāja Bens.

— Kā es to varu zināt? — ledainā tonī caur zobiem noteica saimniece.

— Mums viņš vajadzīgs, Hetti.

— Bet, Ben, vai patiesām misters Bišops ir jūsu draugs?

— Jā.

— Un sen jau?

— Pazīstu viņu mēnešus sešus.

— Ak, tāl — Sieviete nicināši aplūka. Bens nevarēja saprast, kas noticis, — agrāk viņš nekad nebija manījis, ka Hetti būtu naidīga. Vai tikai iemesls nav tas, ka viņš atnācis ar baltajiem?

— Misis Rivers, — Betsi pavirzījās uz priekšu. — Mans vīrs šodien neatgriezās mājā, un mēs baidāmies, vai nav notikusi kāda nelaime. Viņš bija kopā ar Bišopu, — un mēs, lūk, atnācām uzzināt...

— Droši vien kopā dzēra? Uz kauliņiem spēlēja? — saimniece nemaz neslēpa savu nicinājumu.

— Nē, viņi bija sapulcē, — paskaidroja Betsi.

Sieviete zinīkārīgi paskatījās uz ciemiņiem, pārļaidzama skatīenu te vienam, te otram.

— Kādā sapulcē? — jautāja viņa.

— Ak, dievs, Hetti, — nepacietīgi sacīja Bens. — Atmetiet savas aizdomas. Šie cilvēki ir komunisti tāpat kā es. Viņi ir ar mani vienā organizācijā.

— Ak, — apjuka saimniece, — kāpēc jūs man tūlīt neteicāt? — Ledus sāka kust acīm redzot. Bet pēkšņi viņas sejā atkal parādījās barga izteiksme.

— Tātad arī Ambrozs Bišops ir jūsu partijā?

— Jā. Viņš ir kopā ar mums. Tas jūs pārsteidz? Runājiet jel, beidzot! Jums kaut kas sastāstīts par mums?

— Man neviens neko nav sastāstījis, bet es, teikšu atklāti, nemīlu nepatiesību. Jūs, lūk, man savu partiju iztēlojāt, cik daudz laba tā dara un tamlīdzīgi... Bet kāpēc tad tā pieņem tādu slaistu un dzērāju kā Ambrozu Bišopu?

Bens pagriežas pret Villu.

— Vai jūs zinājat, ka Ambrozs ir dzērājs?

— Pirmo reizi dzirdu.

— Ko jūs, viņš šnabi pat mutē neņem! — pārtrauca Klarens. — Šodien pat es viņam piedāvāju ieņemt pret aukstumu vienu glāzīti, — viņš atteicās.

— Piedodiet, mister, — iesmējās saimniece, — bet jūs paši nezināt, ko jūs runājat. Šis slaists žūpo katru vakaru.

Te sarunā iejaucās Betsi.

— Misis Rivers, priekš mums tam ir ļoti liela nozīme, — sacīja viņa. — Mēs nopietni baidāmies par manu vīru. Varbūt šai lietā iejaukts Bišops. Dzērājus partijā neielaiž. Tātad, Bišops mums ir melojis, bet tas jau ir aizdomīgi. Izstāstiet, lūdzu, visu, ko jūs par viņu zināt.

(Turpinājums sekos)

¹⁾ Laikraksts «Daily Worker» — ASV komunistiskās partijas orgāns.

Antarktīkas ūdeņos

Šā gada februāra pirmajā pusē laikrakstos parādījās ziņa, ka Melnās jūras tankers «Kreml» sasniedzs Antarktiku un nogādājis vaļu mednieku flotilei «Slava» kurināmo, ierīces, laikrakstus, žurnālus, vēstules, kā arī sūtījumus no tuviniekiem un draugiem. Tvaikoniem satiekoties tālajā Antarktīkā atskanēja dziesma «Varen plaša mana zeme dzimtā».

Šoziem, tāpat kā iepriekšējos gados, vaļu mednieku flotile «Slava» devusies kārtējā ekspedīcijā. Pareizāki gan būtu teikt nevis šoziem, bet šovasar, jo viņpus ekvatora pašreiz ir vasara. Pašā Antarktīkā tomēr nekas nav jūtams no vasaras jaukumiem.

Antarktīkai pieskaita tos Dienvidpola novadus, kuros vissiltākajā mēnesī temperatūra nepārsniedz 10 grādu virs nulles. Šo novadu platība ir apmēram 66 miljoni kvadratkilometru.

Arī Dienvidpola kontinentu reizēm dēvē par Antarktiku, bet biežāk gan par Antarktīdu. Šā kontinenta platība ir 14 miljonu kvadratkilometru, t. i., gandrīz pusotras reizes lielāka par visu Eiropu. Šeit ir mūžīga ledus, aukstuma un negaisu valstība. Vissiltākā mēneša vidējā temperatūra šai kontinentā ir zem 0 grādiem. Vienīgi kontinenta ziemeļdaļā decembrī un janvarī nokūst sniegs un parādās nabadzīga augu valsts: ķērpji, sūnas, sīki krūmāji. No dzīvniekiem šeit sastopamas tikai mušas, kukaiņi un putni. Šejienes mušām un kukaiņiem nav spārnu. No putniem šeit sevišķi daudz pingvinu un albatrosu. Piekrastes jūrās dzīvo daudz roņu un delfīnu,

bet okeanā — daudz vaļu. Tikai neviens cilvēks plašajā Antarktīdā nav apmeties uz pastāvīgu dzīvi. Milzīgais kontinents, kura zemes dzīlēs ir daudz vērtīgu izrakteņu — ogles, zelts, sudrabs, svins, — stāv pilnīgi neapdzīvots un neizmantots.

Pāri Antarktīdai tagad iet visstākās gaisa satiksmes līnijas starp Afriku, Austrāliju un Dienvidameriku.

Antarktīkā izdara svarīgus meteoroloģiskus novērojumus. Un katru gadu, kad pienāk vaļu medību laiks, Antarktīkas ūdeņos ierodas daudzu valstu vaļu mednieku ekspedīcijas kuģi. Tad no Padomju Savienības šeit ierodas «Slavas» flotile.

Vairākas kapitalistiskās valstis — Anglija, Francija, Norvēģija, Čīle, Argentīna — pēdējos gados sākušas izteikt savas pretenzijas uz Antarktīdas atsevišķām daļām. Amerikas Savienotās Valstis 1948. gadā paziņoja par savu nodomu panākt, lai Antarktīkā nodibinātu starptautisku kontroli. Skaidrs, ka aiz šiem nodomiem slēpjas ASV kapitalistu tīkojumi sagrābt savās rokās visu varu Antarktīkā.

Šai sakarā pacēlās jautājums, kas atklāja Antarktīdu, kam vispirms ir tiesības uz Antarktīdu?

Vai Antarktīkā ir kontinents, to cilvēki gribēja uzzināt kopš seniem laikiem, bet jautājums arvien palika neatbildēts.

XVIII gadsimta beigās angļu jūrnīks Džems Kuks no Jaunzēlandes devās meklēt Antarktīdas kontinentu. Tomēr pēc dažu gadu ceļojuma Kuks neatrada Antarktīdu un apgalvoja, ka tāda kontinenta nemaz neesot.

Tikai 1821. gadā krievu jūras virsnieku Fadeja Bellingsgauzena un Michaila Lazareva vadītās ekspedīcijas pēc trīs un pus gadu ilga ceļojuma, kurā ar būreniekiem «Vostok» un «Mirnij» pa jūrām un okeaniem pārvarēja 88 000 kilometru ceļu, atklāja 29 līdz tam nezināmas salas, atrada arī līdz tam nezināmo pasaules daļu — Antarktīdu. Krievu jūrnīki pirmie to atzīmēja uz kartes un pavēra ceļu tālākiem pētījumiem. Krievu jūrnīku pētījumi un atradumi parādīja, cik aplams bija Kuka un citu jūrnīku apgalvojums, ka Antarktīdas kontinenta neesot. Vēlākos gados, izmantodami Bellingsgauzena un Lazareva atklājumus, citu zemju pētnieki varēja droši doties ekspedīcijās un pētīt krievu jūrnīku atklātās salas un kontinentu. To darīja anglis Ross, kas XIX gadsimta pirmā pusē pētīja Klusā okeāna piekrasti Antarktīdā, to darīja norvēģis Amundsens, kurš 1911. gadā sasniedza Dienvidpola, to darīja anglis Skots, kurš 1912. gadā gāja bojā ar savas ekspedīcijas dalībniekiem, atgriežoties no Dienvidpola, to darīja daudzi citi.

Dodamies vaļu medībās uz tālajiem Antarktīkas ūdeņiem, padomju flotiles «Slava» ļaudis dodas pa krievu jūrnīku Bellingsgauzena un Lazareva atklāto ceļu.

Vaļu mednieku flotilē «Slava», kā nosaukts arī bāzes kuģis, ir vēl 14 citi kuģi. Tie atgādina torpedu kuterus, tomēr uz klāja tiem nav torpedu, bet iekārtoti speciāli harpunu lielgabali. Harpuna nav nekāds vieglais ierocis. Vaļu medībās lieto četri pudī smagas harpunas.

Kā notiek vaļu medības?

... Novērotājs uz bāzes kuģa okeāna ūdeņos ierauga strūklaku. Kādu 5—6 kilometru attālumā atrodas valis. Tas nemēdz ilgi uzturēties zem ūdens. Pēc katrām 10 līdz 15 minūtēm valis paceļas ielpot gaisu. Viens no kuteriem pa radiotelefonu saņem rīkojumu sākt medīt vali. Kuters strauji šķēļ okeāna viļņus. Harpunas lielgabals sagatavots šāvienam. Līdz valim atlikuši vairs kādi 15 līdz 20 metri. Tas pacēlies ūdens virsū. Atskan šāviens. Nogalināto vali piesien pie kutera. Lai valis nenogrīmtu, to piesūknē ar gaisu. Nogalināto vali atved pie bāzes kuģa «Slava», paceļ uz klāja un sāk apstrādāt. Vērtīgos vaļu taukus iepilda speciālās cisternās, kuru tilpums — 500 tonnu. Raksturīgi, ka vaļu mednieki lieto tikai vienu mēra vienību — tonnas. Vaļa svars ir apmēram 150 tonnas, no tā iegūst apmēram 20 līdz 25 tonnas tauku, bet reizēm arī vairāk.

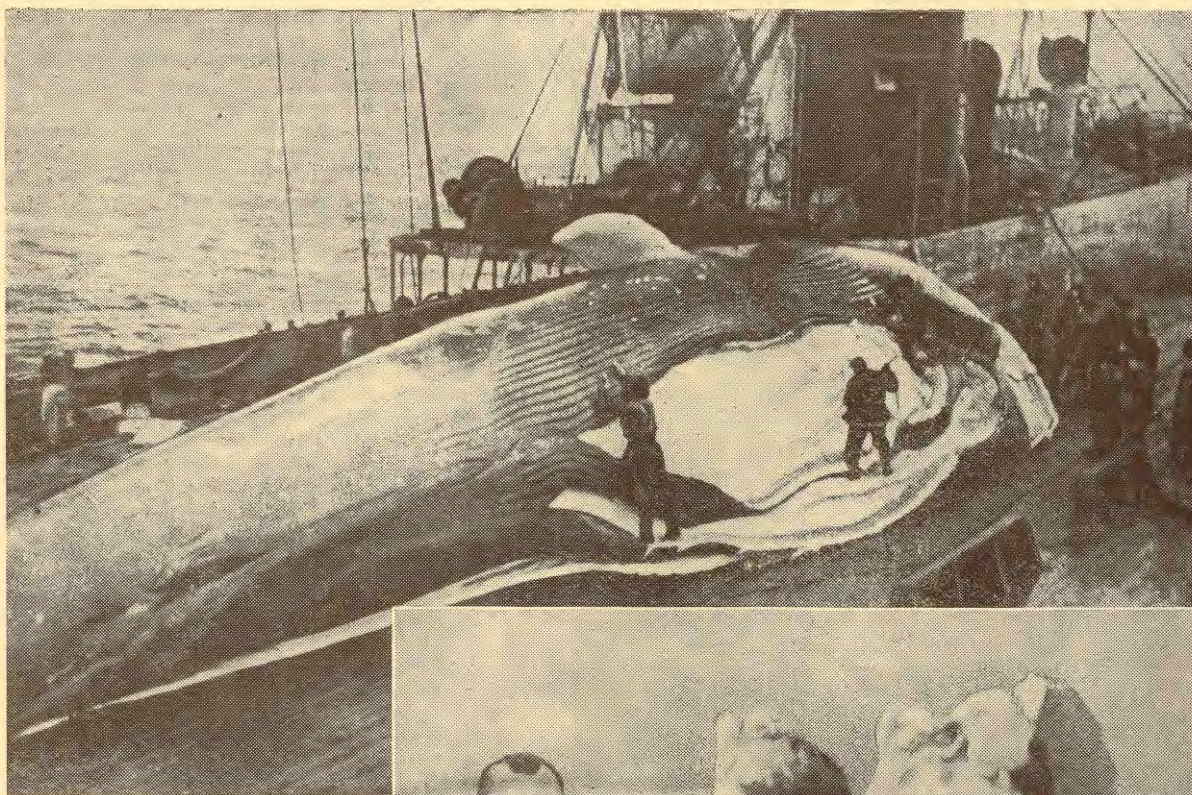
Jāatzīmē arī, ka parastais vaļu garums ir 24 līdz 28 metri, bet sastopami arī 33 metri garī vaļi.

Izmanto ne tikai vaļu taukus. Vaļu aknas, kuru svars ir viena tonna, lielā daudzumā satur vērtīgu vitamīnu. Ārzemnieki vaļu aknas iesāla un žāvē, bet tālāk pārstrādā pēc atgriešanās mājās. Turpretim uz «Slavas» vitamīnus iegūst turpat uz klāja. No vaļu gaļas izgatavo speciālus miltus. Vaļu mednieku flotile «Slava» pārsniegusi visus ārzemnieku rekordus. Pagājušajā ekspedīcijas braucienā «Slavas» flotile ik dienas ieguva vairākus simtus tonnu vaļu tauku un vairāk nekā 20 tonnu vaļu gaļas miltu. Arī šogad «Slavas» jūrnīki — vaļu mednieki velk bagātus lomus.

Vaļu medību laikā Antarktīkas ūdeņos ierodas dažādu valstu ekspedīcijas kuģi, bet neviens nevar noliegt, ka pirms 130 gadiem krievu jūrnīki bija pirmie, kuru kuģi šeit šķēla okeāna viļņus un sasniedza Antarktīdu. Tāpēc arī Padomju Savienībai ir vislielākās tiesības uz Antarktiku.

Nomedītais valis uz bāzes kuģa «Slava» klāja. Lielā vaļa garums ir 33 metri un tas sver 150 tonnas, t. i., tik, cik sver 30 zilonu vai 150 lielu vērsu. Tāda vaļa pārvešanai pa dzelzceļu būtu nepieciešamas sešas līdz astoņas platformas. Vaļa sirds sver apmēram 800 kilogramu, bet mēle — apmēram trīs tonnas. Asinis vaļa ķermenī ir līdz deviņās tonnas. Apmēram 45 minūtēs «Slavas» jūrnīki vali sagriež gabalos un tos nogādā tauku kausēšanas katlos. Apakšējā attēlā — viens no labākajiem vaļu medniekiem, Sociālistiskā Darba Varonis Grigorijs Panovs. Tālumā redzami ledus kalni, kas aizvien sastopami Antarktīkas ūdeņos.

Foto no žurnāla «Sovetskij Sojuz».



Latviešu padomju rakstnieku darbi Maskavas teatros

Ik vakaru savas durvis plaši atver desmitiem Maskavas teatru — pasaules progresīvākās un mākslinieciski pilnasinīgākās skatuves mākslas spožākie reprezentanti. Bagāts un daudzpusīgs ir šo teatru repertuārs. Še visraksturīgākajā izpausmē atklājas krievu klasikas tēlu — Ostrovska, Gogoļa, Čehova, Gorkija darbu varoņu īpatnības; še atdzīvojas raksturi, kurus radījuši citu tautu izcilākie meistari: angļis Šekspīrs, francūzis Bomašs, itālietis Goldoni, spāņietis Lope de Vega, vācietis Šillers, ukraiņis Franko un arī latvietis Rainis, kura lugai «Pūt, vējiņi» Padomju Dzimtenes sirdī ir jo plaša atsaucība. Pirms gadu desmitiem un gadsimtiem darinātās mākslas vērtības padomju teatra meistarību traktējumā iegūst šodienīgu mirdzumu, sasauca ar tagadnes lielajām cīņām un uzvarām.

Bet visspraigāk Maskavas darba laudis un daudzie galvaspilsētas apmeklētāji, teatru zālēs nokļūstot, reaģē tais inscenējumos, kas tieši attēlo šodien, dižo Staļina laikmetu, padomju tautu trauksmi uz komunismu. Tāpat arī — iestudējumos, kas rāda tautu revolucionārās kustības norisi nesenajā pagātnē vai pašreizējo kapitalistisko valstu vienkaršo ļaužu kustību par mieru, par patiesu demokrātiju. Blakus krievu padomju autoriem šīs temas risina brālīgo republiku rakstnieki, kuru vārdi vienmēr biežāk lasāmi Maskavas teatru afišās. Maskavieši labi pazīst mūsu tuvāko kaimiņu igauņu dramaturgu, divkārtējo Staļina premijas laureātu Jakobsonu. Ar prieku konstatējams, ka arī latviešu padomju autoru sacerējumi atzīti par cienīgiem, lai tos iestudētu Maskavā.

Laikmetīgās latviešu dramaturģijas skatuves gaitas Maskavā sākās ar Arvīda Grigūļa lugas «Māls un porcelāns» iestudējumu Maskavas Dramatiskajā teātrī 1949. gadā. Nupat aizritējušajā 1950. gadā tai sekoja divi jauni Latvijas padomju rakstniecības darbu inscenējumi.

Maskavas Dramas un komedijas teātris iestudēja Elīnas Zālītes komediju «Vārds sievietēm». To noskatoties, viscaur sajūtam patiesīgums, autore nodomu izpratne un pareiza atklāsmē. Sarunās ar teatra vadītājiem un tēlotājiem jaužams, ka viņi iemīlojuši šo darbu, iemīlojuši reizē ar to jauno Padomju Latviju, ieinteresējušies par mūsu republikas dzīvi. Un šās dzīves atspulgs uz skatuves dabiski un iespaidīgs, realistiski ticams, mākslinieciski izteiksmīgs.

Skatītāji patiesi dzīvo līdzī raitās, optimistiskās komedijas izrādē, — dažbrīd visa zāle virsma nīprās smieklu šalkās, bet tie nav nekādi tukšie smieklī. Viņi smeļ par dažādām atjautīgi



Centralais Transporta teātris Maskavā izrāda Viļa Lāča romāna «Vētra» dramatizējumu. Attēlā: 2. cēliena 1. aina — strādnieku sapulce ezermalas priedēs; vidū — Silenieka lomas tēlotājs G. Spaskis.

parādītām ačgārnībām, kuras jaunāko padomju republiku dzīvē vēl pametusi buržuaziskā pagātne, viņi priecājas, ka šīs ačgārnības atmāko un izmēž. Viņi liksmo par Padomju Latvijas pilsētu un lauku uzplaukumi.

Izrādē ir skaists krievu un latviešu padomju mākslas darbinieku sadraudzības apliecinājums.

Tāda pati atziņa jāizsaka pēc Centrālā Transporta teatra jaunākās premjeras noskatīšanās. Šai teātri, kas nesen viesojās Rīgā, 24. decembrī pirmoreiz izrādīja mūsu Tautas rakstnieka Viļa Lāča «Vētras» inscenējumu KPFSR Tautas mākslinieka I. Sudakova skatuviskajā kompozīcijā, V. Goldfelda režijā.

No latviešu laikmetīgās literatūras darbiem romāns «Vētra» pašreiz ir Padomju Savienībā pats populārākais. Maskavā un Ļeņingradā, Ukrainā un Aizkaukaziā var sastapt visdažādāko profesiju ļaudis, kas jūsmīgi atsaucas par to. Transporta teatra izrādes starpbrīžos arī bieži dzirdams, kā skatītāji vērtē vienas vai otras personas scenisko iemīļojumu salīdzinājumā

ar to, kādu viņi iedomājušies attiecīgo tēlu pēc lasījuma. Bet tie, kas ieradušies, romānu iepriekš nepazīdami, noteikti uzsver: «Visādā ziņā jāizlasa!»

Teātris autora ieceres izsekojis rūpīgi, ar nopietnu iedziļināšanos. Un vispievilcīgākais izrādē ir tas, ka sevišķi veiksmīgi attēlotas pozitīvās personas; nereti taču gadās redzēt, ka negatīvo vai komisko tēlu krāsainība aizēno centrālās figūras, bet šē tas nenotiek ne uz brīdi, kaut arī inscenējums devis pretiniekiem diezgan daudz vietas visā dramatiskajā gaitā. Jau no pirmajiem spēles momentiem skatītājs īsti iemīl Silenieku (G. Spaskis), Žuburu (A. Tolbuzins) un Prāmnieku (P. Krilovs), kas paliek uzmanības degpunktā visu izrādi.

Arī negatīvie tēli ir visai zīmīgi un raksturīgi. Ievērojams aktrises meistarības paraugs atsedzas O. Kužņecovas spēlē, veidojot patiesi bīstamu ienaidnieci — ārēji pievilcīgo, šķietami maīgo Edīti Lanku, kas labi prot slēpt savus zvēra nagus. Nopietrus, launuma un necilvēcības piesātinātus pretiniekus skatām arī Nīkura (KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks V. Chochrakovs), Felīksa Vīldes (KPFSR Nopelniem bagātais mākslinieks A. Krasnopolskis) un Osvalda Lankas (N. Barmīns) tēlos; bet ne reizes mēs nešaubāmies, ka tādi kā Silenieks, Žuburs un viņu vadītās darbaļu masas spēj pārvilkt svītru to tumšajiem plāniem.

Priekškarām aizveroties, Maskavas teatru skatītāji visdedzīgāk sumina tos tēlotājus, kas rāda jaunās dzīves celtniekus, vecās pasaules dragātājus. Viņi uzgavilē uz skatuves parādītajiem Maļceva romāna «No visas sirds» varoņiem, uzgavilē Surova jaunās lugas «Ausma pār Maskavu» pozitīvajiem personāžiem, uzgavilē Krotkova darba «Džons — miera kareivis» titullomas veidotājam, kurā uztverami kvēlā tautu tribūna Pola Robsona vaibsti. Še attēlotajiem cīnītājiem pieslēdzas latviešu padomju literatūras skaistie tēli — inženieris Skulte un Benedikta Krusa, Ina Kļava un Austrā Caune, Silenieks un Māra, kurus tagad iemieso arī Maskavas skatuves mākslas meistari.



Elīnas Zālītes «Vārds sievietēm» uz Maskavas Dramas un komedijas teatra skatuves. Attēlā — kolchoza priekšsēdētāja Liene (A. Belanova) apspriežas ar brigadieriem un tēlu kopēju Mīldu (I. Kanaševska); brigadieris — Brūvelis (N. Vlasovs), Vēveris (N. Simkins) un Lācis (N. Sibeikins).

ZINĀTNES MILZIS

Gadu tūkstošus ilgi par visautoritativāko geometrisko sacerējumu uzskatīja sengrieķu matemātiķa Eiklida darbu «Elementi», kas uzrakstīts pirms 2300 gadiem.

Arī mūsu vidusskolās mācāmā geometrija ir t. s. «Eiklida geometrija».

Kāda jēga šim apzīmējumam? Vai tad pastāv arī kāda cita, «neiekklida geometrija»?

Lai to noskaidrotu, metīsim skatu zinātnes vēsturē.

Sava darba «Elementi» sākumā Eiklids uzskaita veselu rindu aksiomu jeb pamatpatiesību, uz kurām balstās visi tālākie pierādījumi un teoremas.

Geometriskās aksiomas — tās ir atziņas, pie kurām cilvēki nonākuši ļoti ilgas vēsturiskas atīstības rezultātā. Tās daudzkārt pārbaudītas praksē un tādēļ šķiet neapšaubāmas, pašsaprotamas. Tādas, piemēram, ir aksiomas «Divi lielumi, kas vienlīdzīgi trešajam, ir vienlīdzīgi arī savā starpā», «Caur diviem punktiem var novilkt tikai vienu taisni», utt.

Viena no Eiklida aksiomām tomēr šķita neskaidra. Šī aksioma ir apgalvojums, ka caur punktu ārpus taisnes var novilkt tikai vienu paraleli dotajai taisnei.

Divus gadu tūkstošus daudz geometru centās augšminēto Eiklida 11. aksiomu (to sauc dažkārt arī par 5. postulātu) pierādīt tā, it kā tā būtu kāda teorema.

Šī problēma saistīja pašu lielāko matemātiķu uzmanību, bet neviens nespēja to atrisināt. Un lūk, 18. g. s. sākumā jauns krievu matemātiķis Kazanā atrisināja gadu tūkstošus veco jautājumu.

Tas notika tieši pirms 125 gadiem.

Ar jaunā Kazanas universitātes profesora Lobačevska referātu «Konspektīvs geometrijas pamatu iztirzājums līdz ar paralelu teorijas stingru pierādījumu», ko viņš nolasīja 1826. g. 11. (23.) februārī, sākas jauns laikmets matematikā. Bet šī atklājuma iespaids neaprobežojās ar matematiku vien.

KO ATKLĀJA LOBAČEVSKIS?

Viņš konstatēja, ka 5. postulātu nav iespējams pierādīt ar pārējo aksiomu palīdzību. Vēl vairāk — un tas ir pats interesantākais — varam ņemt Eiklida paralelu aksiomas tiešu pretstatu: — «Caur punktu ārpus taisnes var novilkt vismaz divas paralelas dotajai taisnei», pievienot to kā jaunu aksiomu pārējām geometrijas aksiomām un no tā secinot teoremas, dabūt pilnīgi jaunu geometriju — ne vairs Eiklida, bet «Lobačevska geometriju».

Jaunās geometrijas radīšana, ko veica ģeniālais krievu matemātiķis, bija īsta revolūcija zinātnē. Angļu matemātiķis Klifords dēvēja Lobačevski par «Geometrijas Koperniku». Patiesībā doma, ka parastā Eiklida geometrija ir vienīgā loģiski iespējamā, bija vēl daudz ciešāk iesēdusies cilvēku galvās, nekā aplamais priekšstats par Ze-



mes nekustīgumu un Saules riņķošanu ap to. Tādēļ nav brīnums, ka laika biedru vairums Lobačevska idejas nesaprata, un viņam bija jācieš no nekrietniem uzbrukumiem.

«Iedomājamā geometrija» — kā to nosauca pats autors — stipri atšķiras no parastās un ir daudz sarežģītāka par to. Šajā geometrijā, piemēram, nav līdzīgu figuru, trijstūra leņķu summa izrādās mazāka par diviem taisniem leņķiem, utt.

Gluži dabiski rodas jautājums, vai šī geometrija ir noderīga praksē, vai tā pareizi atspoguļo dabā pastāvošās likumsakarības?

Šī doma nodarbināja arī pašu Lobačevski. Kā zināms, parastās ikdienas dzīves robežās Eiklida geometrija, kuru mācāmies skolā, praksē apstiprinās, tātad tā pietiekami labi atspoguļo telpas un tajā esošo ķermeņu geometriskās īpašības. Citiem vārdiem, šeit prasība pēc jaunas geometrijas nemaz neizvirzās. Lobačevskis izteica domu,

ka viņa radītā geometrija varētu tikt pielietota astronomijā pie ļoti lieliem attālumiem un fizikā, apskatot vielas vissīkākās daļiņas.

Šodien Lobačevska paredzējums spīdīgi apstiprinājies.

Divdesmitajā gadsimtā, ilgi pēc Lobačevska nāves radītā relativitātes teorija, kas tagad ir viens no modernās fizikas stūrakmeņiem un kurai liela nozīme arī astronomijā, nav nemaz iedomājama bez Lobačevska geometrijas. Jaunā geometrija izrādījusies ļoti noderīga arī dažādu matemātisku problēmu risināšanai.

Padomju matemātiķi ne tikai apgūst Nikolaja Ivanoviča Lobačevska zinātnisko mantojumu, bet attīsta to tālāk un atrod Lobačevska geometrijai arvien jaunus pielietojumus. PSRS Zinātņu akadēmija izdod dižā geometra darbus un par izcilie sasniegumiem matematikā piešķir Lobačevska vārdā nosaukto prēmiju.

Lobačevska ģeometriskie darbi viņu ierindo lielāko matemātiķu pulkā, kādi jebkad dzīvojuši.

AUDZINĀTĀJS UN FILOZOFIS

Nikolajs Ivanovičs Lobačevskis dzimis 1792. g. 20. novembrī (1. dec.), tagadējā Gorkijas apgabalā, trūcīgā reģistratora ģimenē.

Dedzība, taisnīgums, kūsājošā enerģija un progresīvie uzskati, šīs Lobačevskim raksturīgās iezīmes viņam piemīt jau skolas gados Kazanas ģimnazijā un vēlāk Kazanas universitātē, kur tajā laikā valdīja kazarmju režīms, apvienots ar smacīgu reliģiozu atmosferu un politisku reakciju. Lobačevskis dabū iepazīties ar skolas karcēri un saņēma raksturojumu: «Spītīgs, ne-

klausīgs, neievēro kārtību, ievērojamā mērā uzrāda bezdievības pazīmes.»

Pateicoties savām neparastajām sekmēm matematikā un progresīvo mācību spēku atbalstam, Lobačevski pēc universitātes beigšanas atstāj gatavoties pasniedzēja darbam. Jau pēc dažiem gadiem viņš ir adjunkts, tad profesors.

Lekcijas Lobačevskis lasa ne tikai dažādos matemātiskos priekšmetos, bet arī astronomijā un fizikā. Vēlāk gandrīz divdesmit gadus viņš nepārtraukti vada Kazanas universitāti, būdams tās rektors.

Lobačevska laikā Kazanas universitātē kļuva par vienu no priekšzīmīgākajiem ne tikai Krievijā, bet visā pasaulē. Tika uzcelta jaunā universitātes ēka, iekārtota lieliski apgādāta observatorija, izveidota plaša bibliotēka. Visos šajos pasākumos Lobačevskis ir aktīvs līdzstrādnieks.

Ļoti liela, tikai pašā pēdējā laikā pienācīgi novērtēta, ir Lobačevska kā progresīva domātāja loma viņa par materialistisko pasauli uzskatu.

Nav noslēpums, ka tieši matematikā idealistiskie filozofi bieži vien cenšas atrast savu aplamo uzskatu «pierādījumu». Par katru cenu viņi cenšas atrast matematiku no pieredzes, cenšas iestāstīt, ka matematika — brīvs cilvēka smadzeņu darinājums.

Pazīstamais 18. g. s. vācu filozofs Kants apgalvoja, ka geometrija mums dodot spožu paraugu, cik tālu varot iet atziņa bez pieredzes, «apriorā atziņa», kā viņš izsakās. Viņš saka: Vai tad mēs maz varam iedomāties, ka eksistētu trijstūri, kuru iekšējo leņķu summa atšķirtos no 2 taisniem? Šī īpašība piemīt trijstūrim neatkarīgi no pieredzes, — tā apgalvoja Kants.

Lobačevskis atspēkoja viņu ne tikai vārdos, bet arī darbos, izveidojams geometriju, kurā trijstūrim leņķu summa nav 2 taisnie. Tas bija viens no vissmagākajiem triecieniem, kādu saņēmuši kantianieši.

Galīgu idealistiskās filozofijas sagrāvi veica marksisma-lenīnisma klasiķi. Ar matemātikas filozofiju saistītie jautājumi aplūkoti Engelsa «Anti Diringā» un «Dabas dialektikā». Lobačevskim marksistiskā dialektika, kas tikai viņa dzīves laikā veidojās, bija nepazīstama. Būdam materialists, Lobačevskis tomēr ir sava laika progresīvs domātājs un viņa uzskati savos pamatos ir pareizi.

Pretstatā idealistiem Lobačevskis daudzkārt uzsvēra, ka matematika radusies no pieredzes. Labprāt viņš citēja Bekona vārdus: «Mītējieties veltīgi pūlējies, cenšoties visu gudrību iegūt no prāta; jautāriet dabai, tā glabā visas patiesības un uz jūsu jautājumiem atbildēs katrā ziņā un apmierinoši.»

Drosmi un dedzību darbā, karstu savas tautas un dzimtenes mīlestību pierādījis diženais krievu tautas dēls, ģeniālais zinātnieks Lobačevskis, kurš, biedra Staļina vārdiem runājot, neatzina fetišus zinātnē un vērigi uzklauzīja pieredzes, prakses balsi. V. DETLAVS

Lu Siņ

SPRIEDUMS

Es sapņoju, it kā sēžu klasē un rakstu domrakstu. Griežos pie skolotāja un jautāju viņam, pie kāda sprieduma man jāpieturas attiecīgajā jautājumā.

— Grūts uzdevums! — saka skolotājs un raugās manī pāri brillēm. — Es pastāstīšu tev par vienu gadījumu. Kādā ģimenē piedzima zēns, un visu prieki bija neapraķstāmi. Kad bērnam bija viens mēnesis, viņu, kā to atļauj parašas, iznesa parādīt visiem. Dabiski, ka vecāki gaidīja dēlam labus paredzējumus.

«Pienāks laiks, un šis zēns būs bagāts,» — sacīja viens, un saņēma pateicību.

«Pienāks laiks, un šis zēns kļūs par ierēdni,» — sacīja cits, un atbildē dzirdēja dziļas atzinības vārdus.

«Pienāks laiks, un šis zēns nomirs,» — sacīja trešais, un visi, kas tur atradās, viņu stipri piekāva.

Tas, kas runāja par nāvi, pateica par neizbēgamo, tie, kas runāja par bagātību un slavu, iespējams, sameļoja. Bet tas, kas sameļoja, saņēma pateicību, turpretim tas, kas runāja par neizbēgamo, tika piekauts. Bet tu...

— Bet es negribu cilvēkiem melot un negribu, lai mani sīt. Kas tad man jāsaka, skolotāj?

— Tad tev jāsaka, tā: «Ak, šis bērns! Nē, jūs tikai paskataties! Nu kas par... A-ach! Ach-ach-ach-ach-ach-ach...»

1925. g.

Lu Siņ (Čou Su-žen) — jaunās ķīniešu literatūras pamatlicējs, dzīvojis no 1881. g. līdz 1936. g.

Miera cīnītāja un rosīgā luģu rakstniece

Lasītāji laikrakstos un žurnālos bieži sastop Annas Brodeles rakstus, kas aicina cīnīties pret kara izraisītājiem, lasa viņas dzejas, stāstus. Mūsu jaunatne un bērni ir iemīļojuši dziesmas ar Annas Brodeles tekstiem, bet vislielāko atsaucību un popularitāti padomju skatītājos ieguvušas Annas Brodeles lugas, ko gadu no gada inscenē mūsu republikas vadošie teātri. Šīs lugas saista plašas skatītāju aprindas, izsauca dzīvas apmeklētāju pārrunas un ilgu laiku nenoiet no skatuves. Lugās, tāpat kā citos savos darbos, Anna Brodele izvirza mūsdienu dzīvei svarīgas problēmas. Šais lugās ir padomju dzīve, kurā jaunais, topošais cīnās ar veco, savu laiku nodzīvojušo, atpakaļrāpulīgo, un cīņā uzvar. Brodeles lugas ātri izplatās uz mūsu rajonu teātru skatuvēm, tās labprāt iestudē dramatiskās pašdarbības kolektīvi republikas kultūras namos, strādnieku un kolchoznieku klubos.

Lielā Tēvijas kara laikā Anna Brodele rakstīja stāstus un viencēlienus par vienkāršajiem, bet stiprajiem cilvēkiem, kuri pašizliedzīgi strādā padomju aizmugurē, lai apgādātu fronti, viņa rakstīja par padomju sievietēm, kas atdod visus spēkus, lai ātrāk sagrautu ienaidnieku, kurš visām padomju tautām atnesis tik daudz posta un nelaimes. Savos kara laikā rakstītajos dzejoļos Anna Brodele dziedāja par cīnītājiem, kas iet kaujās, lai atbrīvotu padomju zemi.

Annas Brodeles dzejoļi, stāsti un viencēlieni audzināja aizmugurē evakuētos Padomju Latvijas pilsoņos tautu draudzību un patriotismu.

Dzīvie dialogi, individualizētā un tipizētā varoņu valoda, varoņu rakstura atsegšana pašā darbībā, konfliktos, sadursmēs liecināja, ka Anna Brodele veidojas par spēcīgu luģu rakstnieci. Tādēļ jo liels bija lasītāju prieks un interese par Annas Brodeles pirmajām pēckara laikā uzrakstītajām lugām. Annas Brodeles gaišā dzīves prieka pilnā komedija «Upes ciema pavasaris» iezvanīja kolchozu pavasari uz mūsu republikas skatuves. Ar šo luģu latviešu skatuvē uzņāca jauns tēls — kolchoznieks. Luģa ātri vien aizceļoja uz rajonu teātriem, pašdarbības pulciņi to iestudēja visās republikas malās, jo tipiskajos lugas varoņos ikviens rajona un ciema ļaudis saskatīja sev tuvus un pazīstamus vaibstus, ikviens lauku skatītājs, luģā noraugoties, varēja sacīt: «Nu, gluži tādi cilvēki, kā pie mums!»

Luģā «Skolotājs Straume» Anna Brodele risina pirmajiem pēckara gadiem Padomju Latvijā visai svarīgu problēmu — agrākā sevi par apolītisku dēvējošā lauku inteliģenta pāraugšanu apzinīgā padomju cilvēkā. Tai laikā, kad «Skolotājs Straume» parādījās uz skatuves, mums vēl bija diezgan daudz tādu inteliģentu, kas domāja, ka padomju dzīvē, kurā viss veidojas un aug, kur ik dienas jaunais cīnās pret veco, kas traucē dzīvei attīstīties un iet uz priekšu, skolotājs var būt tikai skolotājs vien, palikt

dzīvē tikai novērotājs. Nesen notikušā lasītāju konferencē kāda skolotāja teica, ka šī Annas Brodeles luģa ir palīdzējusi vecajai latviešu inteliģencei pārvērtēt savu nostāju un ātrāk atrast vietu lielās padomju dzīves cēlāju rindās.

Ar «Zelta druvinu» Anna Brodele ieveda skatītāju mūsu kolchozu šodienā, kur cilvēki ar savu ikdienas darbu kļūst par varoņiem. Lugas varoņi — vakardienas vienkāršie cilvēki, ir jau tālu izauguši savā apziņā, tie ir mūsu socialistisko lauku īstenie saimnieki, komunisma cēlāji.

Padomju Latvijas desmitajai gadadienai Anna Brodele veltījusi luģu «Marta». Luģa autore parāda, ka Latvijas darbaļaudis boļševiku partijas vadībā cīnās par padomju varu. Anna Brodele luģā atsedz socialdemokrātu-meņševiku nodevīgo lomu buržuaziskajā Latvijā, atmasko viņu noziedzīgo rīcību pret strādnieku šķiru, pret visu darba tautu. Vārdos izlikdamies par strādnieku šķiras aizstāvjiem, socialdemokrātu-meņševiki buržuaziskajā Latvijā, tāpat kā šodien labējie socialdemokrāti kapitalistiskajās valstīs, ir imperialistiskās buržuazijas algotņi, kas buržuazijas interesēs, jauna kara kurinātāju interesēs palīdz apspiest strādnieku revolucionāro kustību.

Cīņai par mieru, pret amerikāņu kara kurinātājiem veltīts arī A. Brodeles jaunais viencēliens «Māte», kas sarakstīts mūsu lauku pašdarbības skatuvēm.

«... Šodien jādoma tikai par vienu: neatļaut izraisīt karu. Neatļaut, sasiet rokas, piespiest — tā saka Hamburgas strādnieks Ulrichs Annas Brodeles viencēliena luģā «Māte» strādniekam Valteram, kurš, ilgā bezdarba spiests, grib iet izkraut amerikāņu kuģi, kas atvedis ieročus. Kad Valters viņam jautā: «Vai jums ir bērni? Jūs droši vien esat aizmirsis, ko nozīmē izsalcis bērns?», — Ulrichs viņam atbild: «... Nē, es neesmu aizmirsis... Bet es neesmu aizmirsis arī to, ko nozīmē bumbu saskaidīts bērns, ko nozīmē zem drupām dzīvs aprakts bērns... lūk, to es neesmu aizmirsis... lūk, to es atceros kā šodien... un atcerēšos līdz sava mūža galam...»

Ulrichs un viņa domu biedri grib aktīvi cīnīties pret jauna kara gatavotājiem, lai gan tas nozīmē viņiem vēl ilgāk dzīvot bez darba, vēl ilgāk badoties. Tādi kā Ulrichs zina, ka cīņa pret kara izraisītājiem ir jāņem droši savās rokās, tikai tad savaldīs imperialistus.

Pašreiz rakstniece Anna Brodele raksta jaunu luģu. Autore nodoms parādīt jauno socialistisko inteliģenci laukos, tās lielo lomu mūsu lauku pārveidošanā.

Tai pašā laikā autore strādā pie kino scenarija — kolchozu komedijai. Zinot, ka Anna Brodele vienmēr pratusi saskatīt un parādīt jauno, augošo un tipisko mūsu dzīvē, lasītāji ar lielu interesi gaida šo rakstnieces jauno darbu parādīšanos.

E. DZIRKALE

Zilo ezeru saimnieki

Pašā Vidzemes vidienā, kur augstu pār tumši zaļajiem Piebalgas vējiem paceļas teiksmainais Bregža kalns, atrodas zivīm bagātais Alauksts. Kaut gan sarmotajos kokos arvien biežāk iezūžo pavasara vēji, Bregža kalna pakājē dusošos ezerus arvien vēl klāj ledus. Liekas, ka visa apkārtnē uz lauku pārtraukusi savu dzīvi, gaidot, līdz pavasara saules stari izkausēs sniega un ledus biezo segu. Bet tur, uz Alauksta, uzmanīgāks vērotājs pamanīs zirgus, ragavas un darbīgu cilvēku grupu. — Tie, Rīgas rajona zvejnieku kolchoza «Baltezers» pirmās brigades brigadierā Pētera Koledas septiņpadsmit vīri, kuras ziemas sals nav iebiedējis doties uz Piebalgu, lai republikas darbaļaudim zvejotu svaigas zivis.

Saskaņoti, raiti strādā viss zvejnieku kolektīvs. Katrs vīrs zina savu vietu kopējā darbā.

Pirms zvejas jāizvēlas laba vieta. Pēc tam ap to,

metru desmit vienu no otra, izcērt veselu āliņģu seriju, kuri izveido rombu figuru ar lieliem trijstūrveidīgiem āliņģiem pretējos galos — viens tikla ielaišanai, otrs — izvilkšanai. Izvadīt abus tikla spārnus — katru 300 metrus garu — pa visiem āliņģiem nav viegls uzdevums. Tas prasa gan fizisku spēku, gan veiklību un prasmi. Kārti ar spārnu auklu zem ledus jāizvada tā, lai tā neklūdiģi sasniegtu nākamā āliņģi. Arvien lie-

lāku platību aptver zem ledus ejošais tikls, kura augšmala pieskaras ledus segai.

Kad tikls sasniedzis romba vidu, tas atkal sāk sašaurināties, līdz abu spārnu gali parādās otrā trijstūrveida āliņģī. Nu sākas pēdējais un interesantākais zvejas posms. Metru pa metram uz mucām tīta tērauda trose velk tiklu no dzelmes dienas gaismā, un zvejas vīru satraukums kļūst lielāks.

«Būs, būs», — saka brigadierā palīgs Jēkabs Krē-

manis, — «vads vēl tikai pusē, bet skat, cik daudz raudiņu jau iesprūdušas tikla acīs!» Un kā gan neticēsi Krēmanim, kurš jau trīspadsmit gadu zvejo uz ezeriem. «Cik ezeru šai laikā nav apzvejots, cik upēs katrs atvars, katrs likums pazīstams» — saka b. Krēmanis.

Agrā rīta stundā zvejas vīri ar ragavās iekrautiem tikliem dodas uz darbu. Vakara saule jau aizslēpusies aiz salas koku galotnēm, kad trijstūrveidīgā āliņģī parā-

dās zivju pilnais āmis — maisam līdzīgā tīkla aste, ap kuru nu pulcējas visi vada vīri.

Lēni, apdomīgi viņi eļ āmī uz augšu, un īrīz vien āliņģa ūdens, satraukto dzelmes iemītnieku kults, sāk vārtīties kā lielā katlā. Šīs dienas bagātais loms: raudas, asari, līdakas (piepilda 10 kastes. Ir arī pa sīgai un plaudim, kuras kā retas, saudzējamas zivis rūpīgi atlasa un laiž atpakaļ ezerā.

Ar šīs dienas lomu zvejnieki apmierināti un nosaka: «Arī šogad mūsu brigade dos valstij ne tikai 40 tonnas zivju, kā paredzēts plānā, bet ievērojami vairāk.»

Vakara krēsla jau ietin savā pelēkā plīvurī skaisto Vidzemes augstieni, kad šķiramies no Koledas brigades vīriem. Viņu ragavas ar bagāto lomu aizslīd uz naktsmītnes ēku pusi. Bet šīs dienas loms — spurainie asari, zaļās līdakas un baltās raudiņas jau rīt automašīnā ceļos uz Rīgu, un namamātes, pirkdamas šīs zivis, atcerēsies un pateiksies saldūdens zvejniekiem.

O. Grāvis, A. Būmanis



Zvejas vīri velk tiklu no trijstūrveidīgā āliņģa uz Alauksta ezera. O. Grāvīša foto



Rakstniece ANNA BRODELE ar dēlu JĀNI un meitām GUNU un ADU.

Ž. Legzdina foto



Rīgas cementa fabrikas laboratorijas vadītāja inženiere ķīmike ALVĪNE TILTĪŅA.

D. Gedzjuna foto

Zinātne par vēsturi

(Turpinājums. Sākumu sk. žurnāla 4. nr.)

Tātad, XIX gadsimta vidū, izpētot milzīgu daudzumu vēsturisku fakti un izvirzot vairākus minējumus par vēsturiskā procesa būtību, zinātnieki nonāca pie secinājuma, ka cilvēku sabiedrība, kaut arī tā visā savā vēsturē pastāvīgi attīstīja visas dzīves nozares, bija iekārtota netaisnīgi. Šī netaisnība nostiprinājās kopš tā brīža, kad sabiedrībā parādījās grupas jeb, pareizāki, ļaužu šķiras, kas apspieda citus, un ļaužu šķiras, ko apspieda.

Tālredzīgākie domātāji uzminēja, ka apspiešana pamatojas uz ekonomisko nevienlīdzību: uz to, ka vienu — apspiedēju — rokās sakoncentrētas visas bagātības, kuras izmantojot, viņi piespiež citus — apspiestos — smagā darbā vairot šīs bagātības. Bija novērots, ka visdažādākos laikos, visdažādākās zemēs apspiestie vienmēr cīnījušies pret apspiedējiem, cenšoties pārvarēt nevienlīdzību, kas valdīja sabiedrībā.

Šī cīņas fakta atklāšana starp šķirām bija viens no lielākajiem vēstures zinātnes sasniegumiem XIX gadsimta vidū. Bet konstatējot, ka cilvēku starpā pastāv ekonomiska nevienlīdzība un ka uz šī pamata izceļas apspiesto cīņa pret apspiedējiem, vēsturnieki neizprata šī fakta nozīmi. Viņi neatklāja pašu galveno — kādēļ pastāv šķiras un kādēļ šīs šķiras nesamierināmi cīnās savā starpā.

Visaugstākais domātāju sasniegums XIX gadsimta vidū bija atziņa, ka nepieciešams novērst cilvēku sabiedrības iekārtā pastāvošo netaisnību. Bet, būdami ekspluatatoru šķiru pārstāvji, viņi nepiešķīra nekādu nozīmi plašajām tautas masām un neveltīja uzmanību tai lomai, kāda šīm masām bija vēsturē. Tikai krievu revolucionārie demokrāti — Belinskis, Hercens, Čerņisevskis un Dobroļubovs — savos uzskatos gāja nesalīdzināmi tālāk par Rietumu zinātniekiem un vistuvāk piegāja vēsturiskās attīstības likumu būtības pareizai izpratnei: viņi saprata, ka pastāvošo kārtību var grozīt tikai ar tautas masu revolucionāru sacelšanos. Rietumu vēsturnieki labākā gadījumā naivi iedomājās, ka grozīt sabiedrisko iekārtu var kāda karaļa vai bagātnieka labā griba, kurš, pārņemts no žēluma pret trūcīgajiem laudim, izdalīs viņiem bagātības, nodrošinās normalus dzīves apstākļus utt. Citus spēkus, kas spējīgi pārkārtot cilvēku sabiedrību, viņi neredzēja. Bet tai laikā šis spēks jau bija parādījies.

Jaunā šķira un tās vadoņi

Šis spēks bija strādnieku šķira, proletariats. Strādnieku, proletariešu šķira, tas ir, cilvēki, kuriem nepieder nekāds īpašums (izņemot personīgas, viņiem ikdienas dzīvē nepieciešamās lietas) un kuri pelna sev iztiku dzīvei ar savu darbu lielās fabrikās un rūpnīcās, parādījās samērā nesen. XV gadsimta beigās tika izdarīti tā saucamie «lielie ģeogrāfiskie atklājumi». 1492. gadā atklāja Amerikas kontinentu, pēc tam jūras ceļu apkārt Afrikai uz Indiju un Ķīnu. Šie atklājumi bija liels stimuls tirdzniecības, jūrniecības un rūpniecības attīstībai. Jaunās zemes kļuva slavenas ar savām bagātībām, un veselās veiklu pilsētnieku ordas no Eiropas pilsētām plūda uz turieni. Viņi aplaupīja tur verdzināja vietējos iedzīvotājus, nodibināja tur kolonijas un izveda uz Eiropu zeltu, dārgakmeņus, garšvielas utt.

Savā dzimtenē šie veiklie laudis cēla arvien lielākus un lielākus uzņēmumus, lai ražotu tajos preces apmaiņai kolonijās pret dārgakmeņiem, zeltu un «aizjūras» produktiem. Darbam šajos uzņēmumos viņi algoja arvien lielāku skaitu

zēlļu. Šie uzņēmumi bija mūslaiku kapitalistisko fabriku un rūpnīcu pirmveidi, kas atšķīrās no mūslaiku kapitalistiskajiem uzņēmumiem galvenā kārtā ar to, ka tajos izlietoja amatnieku roku darbu. Kad uzņēmumi, kuros izlietoja roku darbu, nespēja apmierināt augošo pieprasījumu pēc precēm, tie deva vietu istām rūpnīcām un fabrikām, kas apgādātas ar sarežģītu mašīnu tehniku. Tādu uzņēmumu īpašnieki izveidoja



jaunu, līdz šim nebijušu šķiru — buržuazijas šķiru, kapitalistu šķiru, bet no cilvēkiem, kurus viņi algoja darbam, izveidojās strādnieku šķira, proletariats.

Pirmajā laikā buržuazijai bija jācīnās ar toreiz valdošo šķiru — muižniekiem (feodaļiem). Rūpniecības attīstību traucēja tas, ka visas zemes atradās feodaļu rokās un ka muižniekiem bija tiesības neatlaist savus dzimtslaudis strādāt par strādniekiem rūpnīcās. Bez tam ārkārtīgi lielā vara, kura piederēja feodaļiem viņu īpašumos, traucēja tirdzniecības plašāku attīstību.

Buržuazijas cīņa par tiesībām netraucēti vairot savas bagātības, par politisko varu bieži izpaudās atklātu revolūciju formā. Vislielākā buržuaziskā revolūcija notika XVIII gadsimta beigās Francijā un beidzās ar buržuazijas uzvaru. Parasti tomēr kapitalisti stāvēja savienībā ar muižnieku šķirām un tādā ceļā XIX gadsimta beigās nostiprināja savu kundzību daudzās zemēs. Bet vienā laikā ar buržuazijas šķiras augšanu auga arī tai pretstatā stāvošā šķira, tās visbriesmīgākais ienaidnieks — proletariats, ko tā apspiež un ekspluatē.

Jau XIX gadsimta pirmie desmit gadu iezīmējas ar arvien asāku proletariata cīņu pret buržuaziju. 1831. gadā Francijas pilsētā Lionā notika pirmā strādnieku sacelšanās. Tā bija atbilde uz strādnieku demonstrācijas apšaušanu streika laikā par darba algas zināmu apmēru noteikšanu. Nedaudz vēlāk Anglijā izvērtās pirmā strādnieku kustība, kas aptvēra jau visu valsti — tā saucamā čartistu kustība. 1848. gadā tika atzīmētas daudzas lielas proletariata revolucionāras sacelšanās veselā rindā valstu. Šie notikumi atklāja strādnieku šķiras nemitīgi pieaugošo lomu cīņā pret ekspluatatoru šķirām, par sabiedrības pārkārtošanu. Bet buržuaziskie vēsturnieki, atzīmējot apspiesto cīņas saspringtības pastiprināšanos pret apspiedējiem, nespēja atbildēt uz jautājumu — kādas ir šīs cīņas saknes. Bet atbildēt uz šo jautājumu nozīmēja atklāt vēsturiskā procesa virzošo spēku noslēpumu.

Kas traucēja buržuaziskajiem vēsturniekiem atklāt vēstures noslēpumu? Tas, ka, būdami mīcīti kapitalistu šķiras sulaini, tās aizstāvji, viņi bija ieinteresēti kapitalistiskās iekārtas saglabāšanā. Doma par to, ka netaisnību, kas pastāv kapitalistiskajā iekārtā, var novērst kapitalisma gāšanas ceļā, bija viņiem sveša. Par ekonomiskajām attiecībām cilvēku starpā buržuaziskie vēsturnieki runāja kā par kautko mazsvarīgu. Tādēļ viņiem arī nebija pa spē-

kam atrisināt jautājumu par cīņas saknēm starp apspiestajiem un apspiedējiem.

Šo galveno vēstures jautājumu varēja stādīt un atrisināt tikai revolucionārās šķiras — proletariata vadoņi, kas saprata proletariata kā šķiras vēsturisko lomu, proletariata, kuram lemts gāzt ekspluatatorus un nodibināt uz Zemes taisnīgu sabiedrību, kas nepazīst cilvēka apspiešanu no cilvēka. Un proletariats izvirzīja tādu vadoņus — lielos revolucionārus un ģenīalos domātājus Kārli Marksu un Fridrihu Engelu un viņu darba dižos turpinātājus, kas attīstīja un padziļināja viņu mācību, — visas pasaules proletariata vadoņus Vladimiru Iljiču Leņinu un Josifu Visarionoviču Staļinu.

Šiem cilvēces ģenījiem pieder vēstures noslēpumu atklājēju lielā slava. Viņu atklātie cilvēku sabiedrības attīstības likumi atļāva pareizi apgaismot visu ceļu, ko nogājusi cilvēce daudzajos gadsimtos, un norādīja ceļu uz visas cilvēces senseiņa sapņa piepildījumu — sapņa par komunistiskās sabiedrības uzcelšanu, kas brīva no apspiestības un netaisnības.

Lielais atklājums

Proletariata skolotājiem un vadoņiem bija jāparāda strādnieku šķirai pareizais ceļš uz uzvaru pār apspiedējiem. Tādēļ viņi, atšķirībā no buržuaziskajiem vēsturniekiem, droši sāka izpētīt cīņas cēloņus starp kapitalistiem un strādniekiem. Tas bija skaidrs, ka kapitalisti grib piesavināties visus dzīves labumus, ko smagā darbā rada strādnieki, bet strādnieki, savukārt, prasa izmainīt tādu netaisnīgu stāvokli, pieprasot paaugstināt viņiem darba algu, saīsināt darba dienu, uzlabot darba apstākļus utt. Cīņa notika par ekonomiskajām interesēm, par dzīves apstākļiem, — strādnieki gribēja tos sev uzlabot, bet kapitalisti tam pretojās, jo tas saistīts ar viņu peļņas samazināšanos. Bet vai var strādnieki cīņā par savu dzīves apstākļu uzlabošanu apmierināties ar tīri ekonomiska rakstura prasībām? Acīmredzot — nē, tādēļ, ka, pat ja viņi panāktu darba algas palielināšanu, darba dienas saīsināšanu utt., tas neizmainīs kapitalistiskās iekārtas galveno netaisnību, kas pastāv tajā apstākļi, ka strādnieki ar savu darbu rada visas vērtības dzīvei, bet kapitalisti tās piesavinās sev. Bet kādēļ kapitalistiem ir tādas tiesības? Tādēļ, ka viņu rokās atrodas ražošanas līdzekļi, tas ir, fabrikas, rūpnīcas utt. ir viņu privatīpašums. Strādnieki, būdami bez ražošanas līdzekļiem, spiesti pārdot kapitalistiem savu darba spēku, saņemot par to nabadzīgu darba algu. Tātad, lai likvidētu kapitalistiskās iekārtas netaisnīgumu, strādniekiem jāatņem kapitalistiem privatīpašuma tiesības uz ražošanas līdzekļiem, tas ir, jāatņem viņiem rūpnīcas, fabrikas utt., un līdz ar to jāatņem viņiem iespēja piesavināties visus dzīves labumus, tas ir, iespēja ekspluatēt. Bet tāds uzdevums neizbēgami piešķir strādnieku prasībām politisku raksturu — tās pārvēršas cīņā par varu, tādēļ, ka nesagrābjot varu savās rokās, nesagraujot, neiznīcinot kapitalistisko valsti, kas sargās kapitalistu privatīpašuma tiesības uz ražošanas līdzekļiem, neuzceļot savu, proletarisko valsti, proletariats nespēj kapitalistiem atņemt iespēju ekspluatēt.

Tādā kārtā strādnieku šķiras skolotāji un vadoņi nonāca pie ģenīala secinājuma, ka strādnieku šķiras politiskās cīņas pamatā pret buržuaziju atrodas cīņa par ekonomiskajām interesēm, par dzīves materiālām vērtībām.

Nonākuši pie tāda secinājuma, viņi no šī paša viedokļa apskatīja naidīgo sabiedrisko grupu cīņu citos vēsturiskos laikmetos. Neapgāzami

fakti apstiprināja, ka cēlonis šķiru cīņai, t. i., apspiesto, ekspluatējamo šķiru cīņai pret apspiedējiem, ekspluatatoriem, vienmēr bijusi atšķirība šo šķiru attieksmēs pret ražošanas līdzekļiem un no tā izsuktā atšķirība materialajās vērtībās, kuras viņi saņēma, t. i., atšķirība viņu dzīves apstākļos. Šī atšķirība arī radīja ekspluatējamo cīņu pret ekspluatatoriem. Bet ekspluatējamo šķiru cīņa pret ekspluatatoriem sastāda cilvēces vēstures galveno saturu (izņemot pirmatnējo periodu, kad visi dzīvoja un strādāja kopīgi un bija vienlīdzīgi). Pamatojoties uz to, proletariata ģenialie vadoņi un skolotāji konstatēja lielu patiesību, kas deva vēstures izpratnes atslēgu.

Šī patiesība ir, ka cilvēku eksistencei nepieciešamo, dzīvei vajadzīgo līdzekļu iegūšanas veids nosaka sabiedrības dzīves visas puses. Tas nosaka valdošo šķiru un to pārstāvju rīcību, lai tie būtu kas būdami — vai senās Romas imperatori, vai arī mūsu dienu asinskāriģie amerikāņu kapitalisti; tas nosaka arī apspiesto šķiru rīcību, kuras cīnās par savas dzīves apstākļu uzlabošanu. No dzīvei vajadzīgo līdzekļu ražošanas veida, vai, kā saka biedrs Staļins, no materialo vērtību ražošanas veida, atkarājas, kādas idejas, kādi uzskati valda sabiedrībā un kādi tajā radīti politiskie institūti.

Bet kas tad nosaka tik krasas atšķirības starp atsevišķiem vēstures periodiem, jo visas dzīves nozares visos periodos nosaka viens un tas pats — materialo vērtību ražošanas veids, vai, kā vienkārši saka — ražošanas veids. Proletariata ģenialie vadoņi un skolotāji atbildēja uz šo jautājumu. Viena vēsturiska laikmeta atšķirības noslēpums no otra slēpjas tieši pašu ražošanas veidu dziļajā atšķirībā, kas raksturīgi katram laikmetam.

Konstatējusi, ka materialo vērtību ražošanas veids noteic visu cilvēku dzīves iekārtu, visu tās saturu, lai cik dažāds un no materialajiem jautājumiem tālu esošs tas arī liktos, strādnieku šķiras ģenialie vadoņi un skolotāji izdarīja lielu atklājumu, kas atļāva saprast visu daudzstokšīgā cilvēces attīstības gaitu un kas beidzot pārvērtā vēsturi no stāstījuma par pagājušo dienu notikumiem patiesā, saskanīgā un stingrā zinātnē.

Apbruņoti ar šo lielo atklājumu, ko veica Markss, Engels, Ļeņins un Staļins, izdarisim ceļojumu gadsimtu dziļumos, un, sākot ar vissenākajiem laikiem, izsekosim visu sarežģīto un pašiem cilvēkiem tik ilgi neizprotamo ceļu, ko viņi nogājuši.

Pirmais laikmets

Iedomājieties uz mirkli, ka vēstures lenta sākusī griezties atpakaļ, un mēs atrodamies ļaunā vidū, kurī apdzīvoja zemi pirms simtiem tūkstošiem gadu. Mēs atrodamies cilvēces vēstures pirmajā laikmetā, tā sauktajā pirmatnējās kopienas iekārtas laikmetā. Mūsu senči — pirmatnējie cilvēki — bija mežonī, nevarīgi tūkstoš briesmu priekšā, kas viņus apdraudēja ik uz soļa. Viņiem vajadzēja mājokļus, siltu pavadu, apģērbu, pārtiku, t. i., visu to, ko biedrs Staļins sauc par līdzekļiem dzīvei. Bet kā iegūt pārtiku, ja rokās nav pat akmens vai runga, ar kuras palīdzību varētu nosist garām skrejošu zvēru? Kā sasildīties, ja nav pat divi kramu gabali, ar kuru palīdzību izšķīl dzirksteli, lai aizdedzinātu savāktos žagarus? Nav iespējams iegūt līdzekļus dzīvei, ja rokās nav cirvis, stops un bultas, adata un citi rīki. Un pirmatnējiem cilvēkiem bija tādi rīki, lai arī visprimitīvākie — no akmens vai dzīvnieku kauliem, bet tomēr rīki. Cilvēki nebūtu cilvēki, viņi neatšķirtos no dzīvniekiem, ja savas eksistences uzturēšanai, tam, lai ražotu līdzekļus dzīvei — pārtiku, apģērbu, apavus, mājokļus, — viņi neizgatavotu speciālus rīkus, tā sauktos ražošanas rīkus, un neprastu ar tiem rīkoties.

Tādā kārtā jau cilvēku sabiedrības attīstības pirmajā stadijā cilvēki ražoja dzīves materialās vērtības ar ražošanas rīku palīdzību. Biedrs Staļins nosauca ražošanas rīkus un cilvēkus, kas ar savu darbu iedarbina šos rīkus, par sabiedrības ražošanas spēkiem.

Pirmatnējā cilvēka dzīve bija sevišķi grūta. Un, protams, vienam cilvēkam nebija pa spēkam stāties pretī visām viņu ielencošām briesmām. Tādēļ cilvēki dzīvoja kopā, medīja kopā, kopā izgatavoja savus vienkāršos rīkus. Kopējā darba procesā, materialo vērtību ražošanas procesā viņu starpā nodibinājās zināmas attiecības, kuras nosauca par ražošanas attiecībām. Šī ražošanas attiecību pirmā forma bija biedriskas sadarbības forma: nevienš nestrādāja kādam citam, visi kopā strādāja priekš visiem. Viss, kas tajā laikā piederēja cilvēkiem, bija viņiem kopējs, — no tā arī cēlies vārds «kopiena», «kopienas iekārta». Tādām attiecībām, un ne kaut kādām citām, bija jāizveidojas tāpēc, ka ar pavisam nepilnīgiem rīkiem, gandrīz bez jebkādas ražošanas māksas, cilvēki nespētu tai laikā individuāli, nesadarbojoties viens ar otru, eksistēt kaut dažas dienas.

Tādā kārtā, tikko sākdami ceļojumu gadsimtu dziļumos, mēs redzam lielā likuma darbību, kuru atklāja Markss, Engels, Ļeņins un Staļins un kas skan, ka zināmā sabiedrībā pastāvošais materialo vērtību ražošanas veids nosaka visas šīs sabiedrības raksturu. Mēs redzam arī, ka ražošanas veidam ir divas puses, kas nesaraugami saistītas viena ar otru: sabiedrības ražošanas spēki un ražošanas attiecības. Ražošanas attiecību stāvoklis atbild uz jautājumu — kā rīcībā, kam pieder ražošanas līdzekļi. Pirmatnējā sabiedrībā ražošanas līdzekļi piederēja visai sabiedrībai, bija sabiedriski īpašumi. Tādēļ arī ražošanas attiecības cilvēku starpā bija biedriskas sadarbības attiecības.

Bet daba un sabiedrība nekad nav nemainīga — tās pastāvīgi mainās, attīstās. «Viss tek — viss mainās, — jau teica senatnes filozofs Heraklīts. Arī pirmatnējās kopienas laikmeta cilvēku dzīvē laikam tekot sāka uzkrāties dažāda veida pārmaiņas. Šīs pārmaiņas sākās ar ražošanas rīku pārmaiņām, un, tātad, arī ar pašas ražošanas pārmaiņām. Cilvēki kļuva izveicīgāki, apguva darba iemaņu, māku. Pakāpeniski pirmo rupjo akmens ieroču vietā nāca stops un bultas, un tas noveda pie tā, ka cilvēki iemācījās ne tikai nogalināt dzīvniekus, bet arī tos ķert, pieradināt, un viņi pārgāja no medībām arī uz lopkopību.

Gāja gadi, gadsimti, tūkstošiem gadu. Cilvēki atklāja metālus, iemācījās izgatavot metāla rīkus — dzelzs cirvjus, arklus ar dzelzs lemešiem utt., un sāka nodarboties ar zemkopību. Tas atļāva cilvēkiem pāriet no klejotāju (nomadu) dzīves veida uz dzīvi vienā vietā. Un sakarā ar to pirmatnējā sabiedrībā mainījās visa dzīves iekārta.

Kamēr pirmatnējo cilvēku ražošanas rīki bija primitīvi, viņi bija spiesti strādāt kopīgi un kopīgi dalīt visu, ko ieguva. Tajā laikā nebija privatīpašuma uz ražošanas rīkiem, ja neskaita rīkus, kuri kalpoja cilvēkam arī kā aizsargāšanās ieroci no plēsīgiem zvēriem. Šajā sabiedrībā nebija ekspluatācijas, nebija šķiru.

Kad ražošanas līdzekļi pakāpeniski uzlabošanas rezultātā izmainījās, pārmainījās arī visas attiecības cilvēku starpā.

Kas tā tāda „vēsture“

Pirmatnējā sabiedrībā ģimenes vai ģints priekšgalā parasti bija ģints vecākais — ģints vecākais vīrietis, kuram bija vislielākā dzīves pieredze. Viņš izšķīra visus strīdus, kas izeilās ģints locekļu starpā, izdalīja medījumu, un pārtiku, ierādīja pajumti.

Kad, sakarā ar darba rīku uzlabošanu, zemkopības sākšanos un pāreju uz pastāvīgu dzīvi vienā vietā, dzīvot kļuva nedaudz vieglāk, ģints vecākie sāka paplašināt savu varu pār radniekiem. Viņi izvēlējās sev labākos zemes gabalus, viņiem bija vairāk lopu nekā viņu ciltsbrāļiem. Bet te vēl, bez zemkopības un lopkopības, parādījās dažādi amati un radās iespēja uzkrāt kautkādas ražoto produktu pārpalikumus.

Vecākie sāka nodarboties ar šo pārpalikumu apmaiņu pret priekšmetiem, kurus izgatavoja citas cilts. Tā radās tirdzniecība starp ģintīm un atsevišķām personām, bet līdz ar to arī ģints virsotņu bagātības. Vienlīdzība sāka izzināties. Parādījās nabadzīgie un bagātie. Kopējais īpašums izzuda, dodams vietu privatīpašumam uz ražošanas līdzekļiem, zemi, lopiem, un vēl vairāk — uz pašiem cilvēkiem.

Ja agrāk arī notika sadursmes starp atsevišķām ģintīm, tad ģustekņus parasti nogalināja: ierobežotie eksistences līdzekļi neatļāva barot liekus ēdējus. Tagad, kad ražošanas rīki uzlabojās un parādījās pārpalikumi, cilvēki nāca uz domām, ka nav izdevīgi ģustekņus nogalināt, labāk piespiest viņus strādāt iekarotāja labā. Ģints vecākie un kara priekšnieki sāka ņemt ģustekņus savā privatīpašumā un pārvērst viņus par vergiem. Bieži par vergiem kļuva arī nabadzībā nogrimušie ciltsbrāļi.

Agrāk vienotā sabiedrība, kas sastāvēja no līdzīgiem cilvēkiem, kuri sadarbojas viens ar otru, sašķēlās vergturos un vergos, apspiedējos un apspiestajos, ekspluatatoros un ekspluatējamos. Tā sabiedrībā parādījās šķiras.

Ko tas nozīmēja? Tas nozīmēja, ka jaunu ražošanas rīku izgudrošanas, ražošanas pieredzes un darba māksas uzkrāšanas rezultātā, t. i., sabiedrības ražošanas spēku pārmaiņu rezultātā, cilvēki stājās savā starpā jaunās ražošanas attiecībās. Bet ražošanas spēki un ražošanas attiecības sastāda viena nedalāma vesela — ražošanas veida — divas puses. Tātad, ražošanas spēku pārmaiņu rezultātā pārmainījās arī zināmai sabiedrībai raksturīgais ražošanas veids. Bet tas, savukārt, nozīmēja pašas sabiedrības pārmainīšanos, viena vēsturiska laikmeta beigās un jauna laikmeta sākšanos.

Ja primitīvo akmens rīku lietošana piespieda cilvēkus paturēt ražošanas līdzekļus kopīpašumā, tad metāla rīku lietošana atļāva daļai cilvēku sagrābt visus ražošanas rīkus savā īpašumā un pārvērst pārējos cilvēkus par saviem vergiem. Akmens darba rīku lietošana noteica biedriskas sadarbības un savstarpīgas izpalīdzības attiecību nodibināšanos cilvēku starpā, bet metāla darba rīku lietošana noveda pie kundzības un pakļaušanas attiecību nodibināšanās, pie tā, ka radās cilvēku ekspluatācija no cilvēkiem. Tieši šajā apstākļā arī izpauzās marksistiski ģeņiniskās zinātnes secinājums, ka tās vai citas sabiedriskās iekārtas raksturu noteic ražošanas veids, tas ir, veids, kādā ļaudis ražo sev eksistences līdzekļus, un ka pārmaiņas ražošanas veidā nenovēršami rada visas sabiedriskās iekārtas, sabiedrisko ideju, politisko uzskatu, politisko institutu, tas ir, visas sabiedriskās iekārtas un politiskās struktūras pārmaiņas. «Kāds sabiedrībai ražošanas veids, — saka biedrs Staļins, — tāda pamatos ir arī pati sabiedrība, tādas ir šīs sabiedrības idejas un teorijas, politiskie uzskati un institūti.» Pirmatnējo kopienu laikmetā visi bija līdzīgi un nevienam pat nenāca prātā doma par sev līdzīgo apspiešanu. Vergturu šķiru sabiedrībā, kas nomainīja bezšķiru, pirmatnējo sabiedrību, radās pavisam citi, dažādo šķiru pārstāvjiem atšķirīgi uzskati: ekspluatatoriem vergturiem — tādi, kas apstiprināja vienu kundzības un citu apspiešanas nepieciešamību, vergiem — tādi, kas atspoguļoja cerību atbrīvoties no verdzības.

Tādā kārtā, sabiedriskās idejas, politiskos un citus uzskatus rada cilvēku ekonomiskās attiecības zināmā sabiedrībā, tas ir, tajā pastāvošās ražošanas attiecības. Ražošanas attiecību kopums ir sabiedrības ekonomiskā baze, uz kuras izaug virsūve sabiedrības politisko, reliģisko un citu uzskatu formā un tiem atbilstoši politiskie un citi institūti. Kad ražošanas spēku attīstība noved pie ražošanas attiecību pārmaiņām, tas ir, pie sabiedrības bāzes pārmaiņām, tad tūlīt pēc tam notiek pārmaiņas arī šīs bāzes radītajās virsūvēs. Tieši tādā ceļā, pārmainoties ražošanas veidam, notiek uzskatu un ideju, politisko un citu institutu pārmaiņas, jo bāze, tas ir, ražošanas attiecību kopums taču ir viena no ražošanas veida pusēm.

Bet kādēļ notiek ražošanas veida maiņa?

Biedrs Staļins norāda, ka ražošanas veida abas puses (ražošanas spēki un ražošanas attiecības) ir nesaraugami vienotas un kopā nosaka visu tās vai citas sabiedriskās iekārtas raksturu. Ražošanas veida raksturīgākā īpatnība ir tā, ka tas nekad nepaliek ilgāku laiku nemainīgs. Tas nemītīgi attīstās, pie kam — un tā ir ražošanas veidā otra raksturīga īpatnība — vispirms sāk pārmainīties ražošanas spēki un pir-

mā kārtā — ražošanas rīki. Bet pēc tam šīs pārmaiņas noved pie ražošanas attiecību pārmaiņām. Ražošanas attiecības, savukārt, vai nu paātrina ražošanas spēku attīstību, vai arī palēnina. Tajā gadījumā, kad ražošanas attiecības palīdz ražošanas spēku attīstībai, saka, ka abas ražošanas veida puses atbilst viena otrai. Ja ražošanas attiecības bremsē ražošanas spēku attīstību, tad saka, ka saskaņa starp tiem ir izjaukta, ka veco ražošanas attiecību ietvari kļuvuši daudz par šauriem jaunajiem ražošanas spēkiem. Šajā gadījumā ražošanas attiecībām nenovēršami jāpārmainās — jāatbilst pārmainījušajiem ražošanas spēkiem. «Kādi ir ražošanas spēki, — saka biedrs Staļins, — tādām jābūt arī ražošanas attiecībām.»

Beidzot, ražošanas veida trešā īpatnība ir tā, ka jaunu ražošanas spēku un tiem atbilstošu ražošanas attiecību rašanās sākās jau pirms vecās sabiedriskās iekārtas izzušanas, vecās iekārtas klēpi un līdz zināmajam laikam šis process noris stichiski, neatkarīgi no cilvēku gribas. Bet kad jaunie ražošanas spēki nobrieduši, vecās iekārtas ražošanas attiecības, tās valdošās šķiras kļūst par tādu šķērslī tālākajai attīstībai, kuru var pārvarēt tikai jauno šķiru apzinīgas darbības ceļā, sabiedriskās iekārtas revolucionaras pārveidošanas ceļā — gāžot veco un nodibinot jaunu iekārtu.

Tātad, ražošanas veidu pārmainīja paši cilvēki, uzlabodami savus darba rīkus. Viņi nedomāja, pie kā tas novedis. Viņi vienkārši centās atvieglot sev darbu, padarīt to ražīgāku, — bet tas, neatkarīgi no viņu gribas, noveda pie radikālām pārmaiņām visā viņu dzīves iekārtā. Tā pāreja no akmens darba rīkiem uz dzelzs rīkiem galu galā noveda pie pirmatnējās kopienas iekārtas sabrukuma un vergturu iekārtas izcelšanās.

Tagad mēs varam atbildēt uz jautājumu, kuru nespēja atrisināt daudzu gadsimtu laikā: kas ir cilvēku sabiedrības vēsture? Cilvēku sabiedrības vēsture, saka biedrs Staļins, tā nav karaļu un karavadoņu, «uzvarētāju» un «iekarotāju» rīcības vēsture. Sabiedrības vēsture vispirms ir ražošanas veidu attīstības vēsture, kuri nomaina viens otru gadsimtu gaitā, ražošanas spēku un cilvēku ražošanas attiecību attīstības vēsture, — tas ir, materialo vērtību ražotāju vēsture, darba ļaužu masu vēsture, tautu vēsture.

Tātad, sabiedrības attīstība noved pie tā, ka no pirmatnējās iekārtas kļēja izauga vergturu iekārta. Rodas jautājums: vai tā ir virzīšanās uz priekšu, vai nebija labāk, kad pastāvēja gints kopiena un visi bija līdzīgi?

Cik tas arī būtu savādi uz pirmā acu uzmetiena, bet mums jāatbild noraidoši. Marks, Engels, Leņins un Staļins māca pieiet vēsturisku parādību novērtēšanai, apskatot tās ne izolēti, bet kopsakarībā. Mūsu dienās, mašīnu tehnikas attīstības gadsimtā, pilnīgas elektrifikācijas gadsimtā daļas cilvēku pārvēršana vergos būtu neļūdzība, mežonība, barbarisms, līdz kuram aizdomāties var tikai galvu pazaudējušie fašistiskie imperialistiskie laupītāji. Bet pirms vairāk tūkstoš gadiem vergturu iekārta ar visām savām negatīvām pusēm bija progresīva parādība un neapšaubāms solis uz priekšu vēsturiskajā attīstībā. Tas bija izdevīgs pat vergiem: pirms gūstekņus, kurus sagrāba cilšu sadursmēs, iemācījās pārvērst vergos, viņus vienkārši nogalināja. Tas bija izdevīgs arī visai sabiedrībai. Tehnika toreiz vēl bija pārāk neattīstīta, lai pilnīgi apgādātu visus; ar visu nepieciešamo pilnīgi nodrošināts bija tikai neliels valdošās šķiras slānis. Bet tā kā vismaz neliela daļa cilvēku varēja nenodarboties ar smago fizisko darbu, tas deva stimulu cilvēku domas attīstībai, un vergturu periodā daudzās zemēs attīstījās augsta kultura. Šīs kulturas pieminekļi uzglabājušies līdz mūsu dienām. Sevišķi slavēta šai nozīmē bija senā Grieķija, kura atstājusi neizdzēšamas pēdas cilvēku kultūras vēsturē. Grieķijā radās lieliska literatūra, grieķu skulptoru mākslas darbi vēl līdz šai dienai mūs pārsteidz ar savu pilnību, grieķu zinātnieki likuši pamatus daudzām mūsdienu zinātnēm. Lielie matemātiķi Pitagors un Eiklids, filozofi Heraklits, Demokrits un Aristotels, rakstnieki Eschils, Sofokls, Aristofans, skulptori Fidiji un Praksitels un daudzi citi ievērojami senās kultūras darbinieki nāca no vergturu Grieķijas.

(Turpinājums sekos)

LATVIJAS AVOTU ZELTS — SILDŪDENS KALĶI

Samērā maz pazīstami ir vieni no Latvijas jaunākajiem iezīm — saldūdens kalķi. Daudzi būs ievērojuši sešstāvējo, plāksnēm apšūto namu netālu no Leņina un Kirova ielas krustojuma, bet tikai nedaudz zinās, ka plāksnes pagatavotas no stipri saistītiem saldūdens kalķiem — šūnakmens.

Saldūdens kalķus pēc to graudiņu savstarpējās saistības šķiro irdenajos un saistījušos. Saistījušos saldūdens kalķus sauc par šūnakmeni.

Šūnakmeni ir mēreni un stipri saistījušies. Mēreni saistījušies šūnakmens ir balts ar daudziem tukšumiem, porām un blāvu lūzumu, samērā mīksts, pirkstos drūp. Tajā labi saskatāmi augu nospiedumi, gliemežu čauliņas un dzīvnieku skeletu daļas. Stipri saistījušies šūnakmeni ir gaiši pelēki, retāk balti, blīvāki un cietāki par iepriekšējiem, ar taukainu lūzuma virsu. Poru un tukšumu tajos mazāk, augu nospiedumi neskaidri vai nav saskatāmi. Šūnakmeni ir tirākie Latvijas kalķakmeni. Kā nēcīgi piejaukumi tajos konstatētas organiskas vielas, nedaudz gipsa, magnija karbonats, alumīnijs un dzelzs oksīdi. Atkarībā no dzelzs oksīda piemaisījuma šūnakmeni bieži ir iedzelteni vai brūngani.

Šūnakmens izveidojies irdenajiem saldūdens kalķiem izšķīstot un izkristalizējoties uz apkārtnē augošām sūnām, niedrām, kritušiem koku zariem un lapām, tās pamazām ieslēdzot, pārkalķojot, aizpildot tukšumus un poras.

Šūnakmenis, kuros labi saskatāmas pārkalķotas lapas, sūnas vai niedras, sauc par lapu, sūnu vai niedru tufiem.

Latvijā līdz šim reģistrētas vairāk simtu saldūdens kalķu atradņu, kurās ap 99% irdeno saldūdens kalķu, bet tikai 1% šūnakmens.

Augstā kalcija saturs dēļ šūnakmens buržuāziskās Latvijas uzņēmējiem bija pievilcīgs peļņas avots, jo no tā viegli varēja iegūt augstas kvalitātes baltkalķus. Gandrīz visās zināmajās šūnakmens atradnēs kādreiz jau notikuši lausšanas un izmantošanas darbi, neracionāli izmantojot šo reto un skaisto izrakteņi.

Šūnakmeni var viegli izlauzt. No tā iegūtos būvākmēņus var apdarināt pat ar cirvi. Šūnakmens ēkas labi spītē laikam, ir sausas un



Lapu tufs, kas veidojies pārkalķojot avotā iekritušās lapas.

siltas. Celtas uz vājām grūnīm, tās sava viegluma dēļ nenosēžas un neplaisā. No šūnakmens izzāģētās plāksnes ir dekoratīvi ietērps pilsetu namu fasādēm. Lai plāksnes pēc desmit vai divdesmit gadiem nepaliktu netīras, tās vajadzētu lietot rajonos, kur maz fabriku kvēpu un ielu putekļu, kā piemēram, Mežaparkā, Bīķerniekos, Āgenskalnā vai Rīgas Jūrmalā. Līdz šim no šūnakmens celtas daudzas ēkas šūnakmens atradņu tuvumā Cēsu, Allažu un Sabiles apkārtnē. No tā darināta Tautas dzejnieka Raiņa pieminekļa kolonāde, daudz citu pieminekļu, statuju un parku rotājumu.

Irdenos saldūdens kalķus var izmantot lauku kalķošana, kur augsnas reakcija ir skāba. Neitralizējot skābas augsnas, kalķošana ievērojami ceļ kultūraugu ražību.

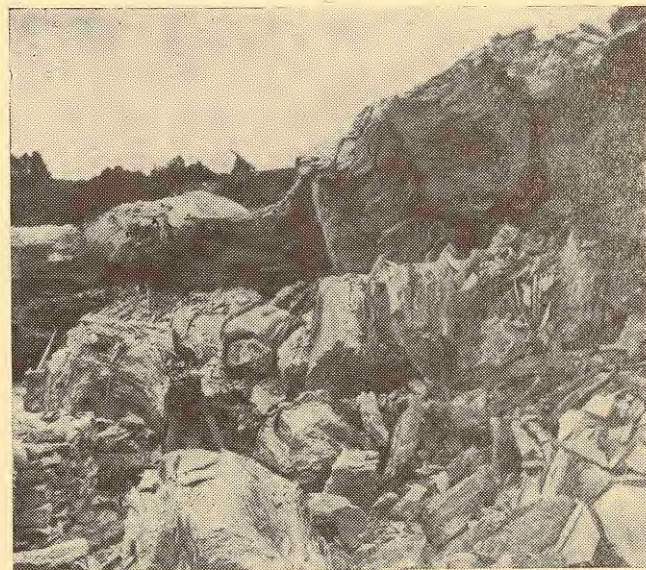
Sapresēti irdenie saldūdens kalķi ļoti labi padošas apdedzināšanai, un no tiem var iegūt tikpat labus

baltkalķus kā no šūnakmens. Irdenos saldūdens kalķus izlieto cementa, stikla, smilšu-kalķu ķieģeļu, mineralkrāsu, ratu ziedes, ziepjakmens, zobu pastas, lopbarības kalķu un kalcija preparātu pagatavošanai.

Pēdējos vēlams lietot slimību gadījumos, kad parastais uzturs nesedz organisma prasību pēc kalcija sāļiem, kas veicina balto asinsķermenīšu darbību, padarot tos ļoti aktīvus organismā iekļuvušo tuberkulozes, gripas, angīnas un citu baciļu iznīcināšanā, nodrošina uztura vielu labāku izmantošanu, organisma svāra pieaugumu, kārtīgu sirds un nervu sistēmas darbību. Kalciji ir cilvēka un dzīvnieku organisma kaulu sistēmas galvenā sastāvdaļa. Pazīstamās kaulu slimības — rachīts un osteomalācija (kaulu trauslums) stāv sakarā ar kalcija-fosfora vielu maiņas traucējumiem. Lopbarības kalķus var viegli pagatavot no irdenajiem saldūdens kalķiem, atdalot organiskās vielas. Kalcija preparātu pagatavošana daudz komplikētāka.

Saldūdens kalķi pelna, lai rajonu rūpniecības kombināti un izpildkomiteju lauksaimniecības nodaļas tiem piegrieztu lielāku vērību kā līdz šim. Ar Latvijas saldūdens kalķu atradņu pētīšanu nodarbojas Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas ģeoloģijas un derīgo izrakteņu pētīšanas institūti.

J. Ozoliņš



Šūnakmens lauztuve Cēsu apkārtnē.

O. Birzgaļa foto.

UZ SPOGUĻGLUDĀ LEDUS

Lēni vēja plandot, virs «Dinamo» stadiona paceļas sacīkšu karogs. Rietošās saules staros spīd spoguļgludais ātrslidošanas skrejceļš. 500 metru slidojumam pie starta linijas nostājušies sporta biedrības «Dinamo» slidotājs Romans Baranovskis un Rīgas Jaunatnes sporta skolas audzēknis Paulis Felsbergs.

— Uz startu!... Uzmani!... Marš — atskan startera komanda. Īsiem, straujiem soļiem abi dalībnieki sāk skriet, tad ar iegūto ātrumu pāriet vienmērīgā ātrā slīdējumā. Jau pirmajā pagriezienā viņi sasnieguši lielu ātrumu. Vēl vairāk tiek sasprindzināti muskuļi, vēl vairāk koncentrēta uzmanība. Neliela kļūda atgrūdienā un slidotājs jau būs iebraucis kaimiņa celiņā, vai izslīdējis pagriezienā ārējā malā, bet jaunākā gadījumā nokritis. Kaut gan 500 m ātrslidošanas sacensībās ir visīsākā distance, tomēr straujās, spēcīgās roku un kāju kustības slidotāju ļoti nogurdina un distances pēdējā daļā viņš nereti vairs nevar izturēt brauciena sākumā iegūto ātrumu. Abu slidotāju sacensībā dinamietis R. Baranovskis «finišā» zaudē savam pretiniekam. Noslidējot 500 metrus, 49,2 sekundēs, P. Felsbergs sasniedz labāko rezultātu un kļūst Rīgas čempions.

... 1949. gada ziemā kādā svētdienā Rīgas Lauksaimniecības tehnikuma I kursa audzēknis Paulis Felsbergs iegriezās VEF slidotavā un šo pirmo reizi ieraudzīja ātrslidotāju treniņā. Garā virknē zemu noliekušies, cits aiz cita, viņi vienā solī ātri, ātri traucās pa gludo ledus celiņu.

Slidotāju treniņš jauniešu radīja interesi par ātrajiem slidotājiem, kuri nepiekušdami traucās līdzī vājam, vai arī cīnījās pret to.

Nākošajā gadā P. Felsbergs kļuva Rīgas Jaunatnes sporta skolas audzēknis, un nu viņš varēja ar «nažu» slīdām trenēties un sacensties ar republikas labākajiem ātrslidotājiem. Neatlaidīgi trenējoties, Felsbergs īsā laikā kļuva par vienu no labākajiem sporta skolas ātrslidotājiem, bet šogad startējot Latvijas PSR komandas sastāvā 6 republiku (Ukrainas, Baltkrievijas, Latvijas, Igaunijas, Lietuvas, Kareļu-Somu PSR) mačā Petrozavodskā 10 000 m distancē jau pārspēja mūsu republikas labākos ātrslidotājus PSRS sporta meistaru V. Filipovu. 1950. gada republikas čempionu A. Leinertu un vairākus kaimiņu republiku garo distanču slidotājus.

Pāris pēc pāra dodas uz startu. Katrs dalībnieks cenšas sasniegt labāku rezultātu, bet padomju sportā val-

da dzelzs likums: uzvar labākais — fiziski, tehniski un taktiski sagatavotākais.

Kad pilsēta jau ieslīgusi tumsā, sacensības turpinās elektrisko spuldžu gaismā. Katru veiksmīgu startu, katru spraigāku cīņas momentu pavada daudzo skatītāju uzmundrinājuma saucieni un aplausi. Kaut gan dzīvsudraba stabīnš termometrā noslidējis līdz —16°C, tomēr



Paulis Felsbergs — Rīgas absolūtais čempions ātrslidošanā 1951. gadā.

sals un niknais vējš nespēj iebiedēt daudzos skatītājus.

... Gatavojoties slidojumam 5000 metru distancē, dinamietis Romans Baranovskis ar savu treneri PSRS sporta meistaru P. Strods ģērbtuvē cītīgi nodarbojas ar matematiku. Romans gri-

distanci noslidot ātrāk par 10 minūtēm, tāpēc, lai pareizi sadalītu spēkus, jāsastāda aplū grafikā.

— Es skriešu 38 sekundes rīnķi, — jauniešis apņēmīgi ierunājās.

— Sākumu izturēsi, bet beigās pietrūks spēka. Ātrāk par 39 sekundēm nevar, — pazīdams sava audzēkņa spējas, stingri nosaka b. Strods.

Kad Romans kopā ar



Ilze Ritenberga — Rīgas absolūtā čempione ātrslidošanā 1951. gadā. A. Laidiņa foto.

«Daugavas» pārstāvi H. Grasmani sāk slidojumu, vienlaikus ar sacīkšu tiesniešiem arī PSRS sporta meistars P. Strods iedarbina savu chronometru. Pirmajos apļos Romans slido ļoti ātri. Slidas klusi, gandrīz bez trokšņa, pieskaras ledum, tad

nozib vājā spuldžu gaismā un atkal ir pie ledus.

— Plus divi, — biedrs Strods uzsauc garām slidojošam jaunietim. Pilns spēka, enerģijas un lielas cīņas gribas, Romans uzņemto ātrumu negrib samazināt un nākošo apli jau noslido 3 sekundes ātrāk par grafikā paredzēto laiku.

— Plus trīs. Mierīgāk, pret vēju nolieces zemāk! — Romans saklausa skrejceļa malā trenera balsi. Sākumā gan gribas slidojumu palēnināt, bet ierastais ritms un cīņas degme neatvairāmi liek traukties ar maksimālo ātrumu.

Atlikuši vairs pieci apļi. Romanam liekas, ka viņš traucas tikpat ātri kā distancē sākumā, bet chronometri runā savu valodu: «Aplis 41 sekundē... aplis 43 sekundēs...»

— Minus seši. Cel galvu augstāk, pagriezienos rokas vajā! — uzsauc treneris. — Pārvērtēja savus spēkus, neizturēja, — jau klusāk pie sevis ierunājās b. Strods. Romans Baranovskis 5 km distancē noslidoja 10 minūtēs, 3,3 sekundēs, sasniedzot trešo labāko rezultātu. Pirmo vietu ar laiku 9 minūtes 26,5 sekundes izcīnīja P. Felsbergs, bet otrā vietā ierindojās Latvijas PSR 1948. gada čempions A. Niparts

(«Spartaks»). R. Baranovskim veiksmīgākais bija 1500 metru slidojums, kurā viņš izcīnīja Rīgas čempiona nosaukumu.

10 000 metru slidojumā Paulis Felsbergs ar laiku 19 min. 11,2 sek. izcīnā 1. vietu un līdz ar to kļūst Rīgas absolūtais 1951. gada čempions.

Īsajā distancē parasti uzvar straujākais slidotājs, turpretim garajā distancē visvairāk nepieciešama izturība. Patlabākais ātrslidotājs, protams, ir tas, kurš apvieno sevī spēku, straujumu un izturību un vienlīdz labi spēj cīnīties kā garajās, tā īsajās distancēs. Starp Rīgas ātrslidotājiem šīs īpašības sevi apvieno sporta biedrības «Dinamo» slidotāja Ilze Ritenberga. Vienpadsmit gadu neatlaidīgā treniņā un daudzajās sacensībās viņa kļuvusi par vienu no republikas labāko ātrslidotāju, vairākkārtēju Rīgas un republikas čempioni un rekordisti. Arī šogad Rīgas meistarsacīkstēs Ilze Ritenberga izcīnīja pirmās vietas 500 metru, 1000 metru, 3000 metru un 5000 m slidojumos.

... Cīņas beigušās. Sacīkšu karogu nolaiz Rīgas 1951. g. absolūtie čempioni Paulis Felsbergs un Ilze Ritenberga.

A. KALVĀNS

Prožektoru gaismā

Agrā ziemas nakts jau ietērpusi tumsā šmerļa priekš. Blāvajā, aiz sīkiem mākonīšiem paslēptajā mēness gaismā reizi reizēm ievizlojas sniegs. Pa šauru meža taciņu, ar prožektora staru kūli taustot ceļu, spēcīgi rūkdams aizdrāžas motocikls, pēc laiciņa otrs, trešais, ceturtais... desmitais... Viens pēc otra šķēršļus pārvar DOSARM Rīgas auto-moto kluba nakts motokrosa dalībnieki.

Meža taka izbeidzas plašā kļūmā, tālāk distance ved kraujā kalnā. Spēcīgi strādā motors, kēdēm apjoztas dzeņošais ritenis liek motociklam rāpties kalnā, bet otrā pusē pa stāvu nogāzi — braukt lejā. Kādā ceļa līkumā braucēji piestāj. No tumsas iznirst kontroltiesnesis, kurš katram dalībniekam izsniedz numuru — par zīmi, ka dalībnieks izbraucis cauri attiecīgajam kontrolpunktam.

Tekstilkombinata «Boļševička» iatslēdznieks stacionārs G. Staļģis jau nobraucis trīs apļus. Sasprindzināti vērodams ceļu, viņš ļauj savam «IŽ-350» ātri traukties pāri visiem distancē šķēršļiem. Spēji motocikls nobremzē kontrol-

punktā, un jau pēc nedaudz sekundēm, strauji startēdams, aizdrāžas tālāk. Pirms finiša katram dalībniekam jāmet 30 m attālā ierakumā 3 rokas granatas.

Spēcīgi atvēzējies, jaunais motobraucējs izmet vienu, otru, trešo granatu. Trāpīts! Nedaudz tālāk braucējam ar mazkalibra šauteni jāšauj neapgaismotā mērķī. Kalna piekāvē 25 metrus no uguns līnijas pret sniegu atbalstītais mērķis sākumā liekas pilnīgi nesaskatāms. Ātri un precīzi nomērķējis G. Staļģis izšauj 5 patronas. Motocikls joņo tālāk, līdz priekšā redzama automašīnu star-mešu apgaismotā finiša līnija. Jaunais DOSARM motobraucējs G. Staļģis 50 km garo krosa distancē nobraucis 63 minūtēs 50 sekundēs, kas ir sacensību absolūti labākais rezultāts. Vērtējot ceļā pavadīto laiku un trāpījumus šaušanā un granatu mešanā, viņš kopvērtējumā ieguvis mazāko punktu skaitu — 74 un izcīnījis uzvaru 350 kbm klasē. Otrā vietā ierindojas J. Janševskis —

116 punkti (50 km distancē nobrauca 78 min. 4,2 sek.).

125 kbm klasē 1. vietu izcīnīja Rīgas 9. auto transporta kantora šoferis L. Zatlērs. Viņš 50 km veica 67 min. 9,3 sek.

Visgrūtāk šķērsojot distancē nācās pārvarēt smagajiem — 750 kbm klases motocikliem «M-72» ar blakus vāģi. Daudzās vietās mašīnas iegrīma sniegā, vai ar grūtībām spraucās cauri si-

kiem krūmiem. Šai grupā uzvarēja A. Čirulis ar līdzbraucēju M. Milleru. Viņi ceļā pavadīja 2 st. 10 min. 19,9 sek.

DOSARM nakts motokrosā ar labiem panākumiem piedalījās arī sievietes. 25 km distancē nobraucot 49 min. 5,6 sek. un sašaujot 24 punktus 1. vietu izcīnīja rūpnīcas VEF montētāja V. Liepiņa.

A. DZELME



Uz starta uzvarētājs 350 kbm klasē G. Staļģis.

J. Jasenova foto.

Vingrosim!

Fiziskā kultura un sports izplatījies mūsu Padomju zemes jaunās paaudzes vidū. Tomēr nodarboties ar fizisko kulturu derīgi ne tikai jaunībā, bet visu mūžu, jo tas palīdz saglabāt veselību un spirtumu līdz vecumdienām.

Daudzas pusmūža gadu un vecākas sievietes uzskata, ka, ja vien viņas ir veselas, tad nav jānodarbojas ar fizisko kulturu, nav jāvingro. Un tikai tad, kad mainās viņu figura, kad sākas pastiprināta aptaukošanās un rodas aizdusa, viņas atceras vingrošanas un fiziskās kulturas derīgumu vispār.

Aplams arī to sieviešu uzskats, kas domā, ka fizisko kulturu var aizstāt staigāšana uz darbu, no darba un kustības, apdarot mājas soli. Tādas kustības, protams, nespēj aizvietot specialu vingrinājumu kompleksu, kas ne tikai nostiprina muskuļus, bet arī palīdz regulēt vielu maiņu un sirds asinsvadu sistēmas tonusu.

Sievietes higiēniskā vingrošanā noteikti jāietilpst veselam kompleksam vingrinājumu, kas attīsta lokanību, nostiprina vēdera, muguras un gurnu muskuļus.

Lai veicinātu pareizu asinsritiņu, vēdera un gurnu daļā un aizkavētu lieku aptaukošanos, jāizdara vingrinājumi, kuros izmanto mugurkaula lokanību un kas liek intensīvi strādāt gurnu locītavu muskuļiem. Šie vingrinājumi redzami 1., 2. un 3. attēlā.

Sievietes veselībai ļoti svarīgi attīstīt vēdera muskuļus, kas nodrošina vēdera dobuma orgānu pareizu stāvokli. Šo muskuļu nostiprināšanai jāizpilda vingrinājumi, kas redzami 4., 5. un 6. attēlā.

Lai iegūtu labu stāju, nozīmīgi attīstīt muguras muskuļus, kas izvietoti visa mugurkaula garumā, kā arī muskuļus, kas no mugurpuses noslēdz plecu joslu un muskuļus, kas lāpstiņu iekšējos galus savieno ar mugurkaulu (7. un 8. attēls).

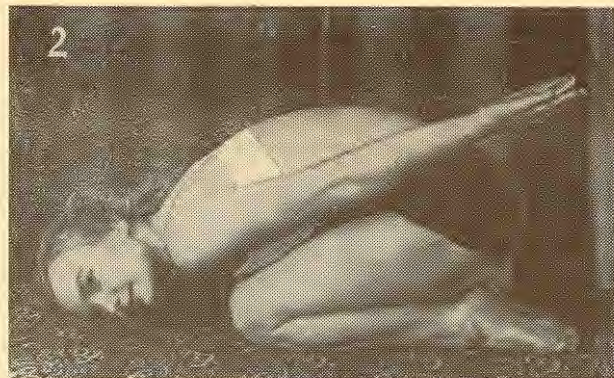
Sevišķi svarīgi vingrošanas laikā pareizi elpot.

Vingrot ieteicams ikdienas, katru pārmēnu atkārtot 3 līdz 5 reizes. Tikai sistematiska nodarbošanās ar fizisko kulturu dos vajadzīgo efektu.

Tomēr, lai norādītu organismu, nepietiek vienīgi ar higiēnisko vingrošanu: jānodarbojas ar sportu. Kustības svaigā gaisā lieliski iespaido vielu maiņu un nostiprina veselību. Volejbols, airēšana, peldēšana un citi sporta veidi uzlabo asinsritiņu.

Fiziskās kulturas un sporta nodarbibām ir liela praktiska nozīme. Sieviete, vēl līdz krietnam vecumam saglabājusi spējas ātri staigāt un skriet, peldēt, airēt, slēpot un slidot, var tās izlietot jebkuros, dažreiz ļoti sarežģītos dzīves apstākļos.

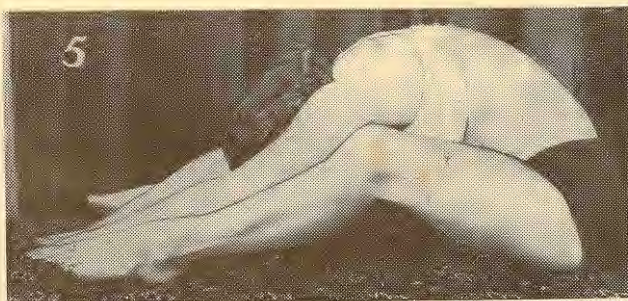
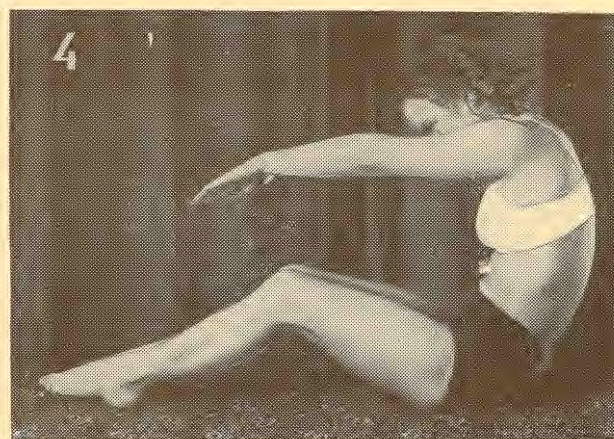
Profesore V. GORIŅEVSKA



1.—2. Stāvēt uz ceļgaliem, izstiepiet rokas gar sāniem. Paceliet rokas uz augšu un ieelpojiet. Noliecoties uz priekšu izelpojiet. Atliecieties un paceliet rokas uz augšu.

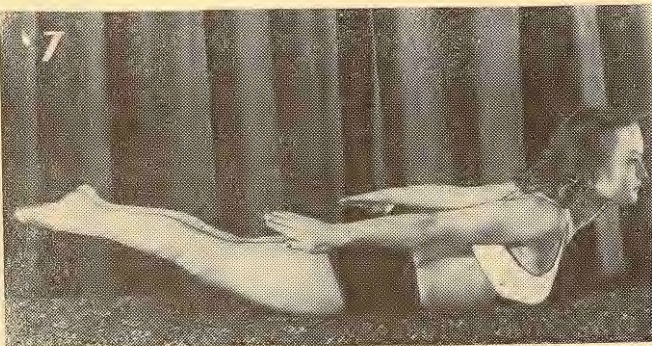
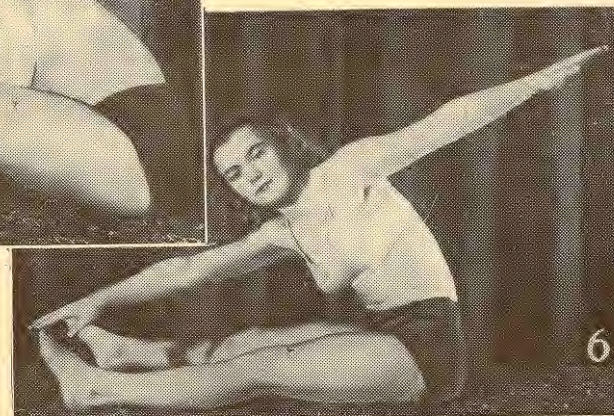
3. Izejas stāvoklī tas pats. Labo roku un kāju izstiepiet sāņus, bet kreiso roku paceliet augšup. Atgriežoties izejas stāvoklī, ieelpojiet. Kustību atkārtot ar otru roku un kāju.

4.—5. Gulot uz muguras, ieelpojiet, izstiepiet rokas uz sāniem, kājas iztaisnojiet. Lēnām paceliet ķermeni, saliecot ceļgalus un izelpojot, ar izstieptām rokām pieskarieties grīdai, nolieciet galvu un pēc tam lēnām ieņemiet izejas stāvokli.



6. Sēžot iztaisnojiet kājas, izstiepiet rokas gar sāniem un ieelpojiet. Izelpojot nolieciet un pagriežiet ķermeni, cenšoties ar labo roku aizsniegt kreisās kājas pirkstgalus un otrādi.

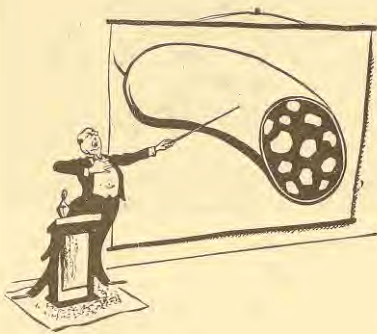
7. Gulot uz vēdera, izstiepiet rokas gar sāniem; vienlaicīgi pacelot ķermeņa augšdaļu un kājas, virziet rokas atpakaļ un ieelpojiet. Ieņemot izejas stāvokli, izelpojiet.



8. Stāvēt paceliet ceļgalā saliektu labo kāju, aptveriet to rokām un iztaisnojiet muguru. Kustību atkārtot ar otru kāju.



Piezīmes par angļu desām



«Ja desu kvalitāte šogad neuzlabosies, jūs varat uzskatīt, ka nesmu ticis galā ar saviem ministra uzdevumiem,» — patetiski izsaucās Anglijas partijas ministrs Moniss Vebss savā 1950. gada Jaungada runā. Vebssam neveicās: viņa desu kvalitātes uzlabošanas programma nesaskanēja ar Volstrita programmu Anglijai. Un par cik Anglijā jau sen saimnieks ir Vašingtona, bet nevis leiboristu ministri, angļu pā-



tērētājiem visu 1950. gadu bija jāsamierinās ar desu, par kuru viens no angļu laikrakstiem zīmīgi rakstīja: «Ja netaupītu ogles elektriskai apgaismošanai, veikalos varētu to pazīt vismaz pēc izskata, jo pēc garšas tā atgādina sapelējušu maizi, bet sīkstuma ziņā — autoriepu gumiju.» Mēs teicām «rakstīja», jo šodien pat visstiprāko prožektoru gaismā šī desa nebūtu saskatāma. Lieta tā, ka ar leiboristu valdības lēmumu gaļas norma Anglijā no šā gada 4. februāra samazināta uz ... 14,29 gramiem dienā — deva, kura izsauca pat angļu veģetāriešu iebildumus. Pie šādas, ar atļauju teikt, kvantitātes, nevienam, protams, nenāk prātā sūdzēties par kvalitāti.

Vebss jau taisījās atviegloti uzelpot, kad pēkšņi pāri Anglijai atskanēja nikns protests. To izteica nevis desu patērētāji, bet desu uzgriezēji — angļu miesnieki. Lielbritānijas miesnieku arodbiedrība paziņoja, ka tās biedri nespējot nocirst attiecīgas gaļas porcijas nedz vienai dienai, nedz nedēļai. «Gaļas kripatīgas, — teikts arodbiedrības rezolūcijā — pazūd pie ciršanas. Vairojušies arī nelaimes gadījumi, griežot mikroskopiskas desu ripiņas... Piecu tūkstošu angļu miesnieku vārdā lūdzam atļauju izsniegt patērētājiem turpmāk uzreiz mēneša vai gada normu.»

Mēs nezinām, ko atbildējis misters Vebss (pēc attiecīgas konsultācijas ar Vašingtonu); nezinām arī, kā miesnieku ierosinājumu uzņēmusi izsalkušie angļi, bet viena lieta ir skaidra: Anglijas miesnieku arodbiedrības protests ir spilgta ilustrācija tam, kurp Angliju noved leiboristu valdības lozungs: «Lielgabali desu vietā.»

M. Rietums

Cha-cha zīmējumi.

Rīgas modes

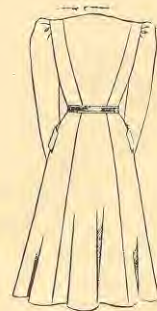
RĪGAS MODEĻU NAMA PAVASARA MĒTEĻU PARAUGI

Pavasara mētelis no «Astras» auduma. Mētela augšdaļa pieguloša, tomēr ne pārāk stingri. Svārku daļa griezta sešos gabalos, nebaudoties no kupluma. Ipatnējas ir piedurknes, kuru augšdaļa griezta no pieciem gabaliem, kas, kopā sašūti, veido pie pleca it kā trīs turziņas. Piedurknes gabali plecu daļā ir šaurāki, bet pie elkoņa platāki. Mēteli rotā karakula āda.

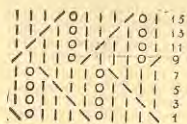


Pavasara mētelis no «Astras» auduma. Augšdaļa stingri pieguloša, apakšdaļa kupla. Josta darināta no tādas pat krāsas ādas.

Modeļu autors —
A. JAKUBOVSKIS

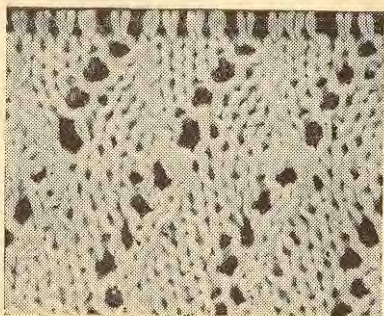


DIVI ADĪJUMI



1 — labiskais v.
0 — apmeslais v.
2 — saadīt kopā
1 — naceļ, 1 v. izada, naceļo pārveik

1. paraugs.



Sniedzam adījumu rakstus džemperiem.

Dziju te ieteicams ņemt smalku, gaišos toņos, adīt viegli.

Rakstu veido nepārskaitļu kārtas, ko ada no labās puses un kas visas redzamas adījuma schemā. Pārskaitļu kārtas, t. i. atpakālejošās ada no kreisās puses tikai kreiliski.

K. Akmene



1 — labiskais v.
0 — apmeslais v.
2 — saadīt kopā
1 — naceļ, 1 v. izada, naceļo pārveik
3 — saadīt kopā

2. paraugs.



Kā taupīt benzīnu

Kā automašīnām taupīt benzīnu? — Šis jautājums interesē katru, kam ir darīšana ar autotransportu.

Pērn Maskavā izdarīja 100 dažādu automašīnu tipu mēģinājumu braucienus. Automašīnu motorus iepriekš brīvgaitā iesildīja. Pēc tam šīs mašīnas devās braucienā.

Sīki analizējot benzīna patēriņu, izrādījās, ka liels benzīna daudzums aiziet «vējā» uz dzēsīnāmā ūdens sasildīšanu, kustīgo daļu berzi, kā arī izplūstošās gāzes un uz mašīnas šūpošanos.

Šo patiesību apstiprināja arī otrs mēģinājums. Ņēma divas vienas markas automašīnas, no kurām viena bija labā tehniskā stāvoklī, otra — sliktā. Tām lika strādāt vienādos apstākļos. Izrādījās, ka «sliktā» mašīna patērē par 50 procentiem vairāk benzīna nekā «labā». No tā jāsecina, ka automašīnas jāuztur labā tehniskā stāvoklī un siltumā. Ja automašīnas dzēsīnāšanas ūdenim temperatūra ir 80°C, tad tā patērē degvielas par 43 procentiem mazāk nekā pie 20°C (mēģinājumi izdarīti pie gaisa temperatūras —10°C).

Bet ne tikai šie faktori iespaido benzīna patēriņu. Pierādīts, ka arī automašīnas ātrumam ir liela nozīme benzīna taupīšanā. Vistauģīgākais ātrums visām

automašīnām ir no 30 līdz 45 km stundā. Braukšana ar lielāku vai mazāku ātrumu rada ievērojamu degvielas pārtēriņu. Tā, braucot ar ātrumu 105 km stundā, benzīna patēriņš pieaug par 30 līdz 80 procentiem (vieglajām automašīnām). Smagajām automašīnām šī starpība ir apmēram 50 procentu (pie ātruma 75 km stundā), jo tām lielāka gaisa pretestība.

Ievērojama nozīme benzīna patēriņā ir braukšanas attālumam. Maskavā izdarīts šāds mēģinājums: vieglā automašīna nobrauca 1 km garu ceļu, pie kam to apstādināja un ļāva tai atdzist pēc katra nobraukta metra. Rezultātā šī mašīna patērēja vienu tonnu benzīna. Tātad, jo lielāks braukšanas attālums, jo ekonomiskāks ir brauciens.

Smago automašīnu saimniecībās lielu benzīna ietaupījumu dod piekabju lietošana. Tā, «ZIS-5» ar vienu piekabi patērē 70 kubikcentimetru benzīna, bet ar divām — tikai 62 kubikcentimetrus uz vienu kilometra tonnu.

No svara ir arī ceļa stāvoklis. Jo putekļaināks un nelīdzena ir ceļš, jo lielāks benzīna patēriņš.

Autotransportā nav «sīkumu». Katrs «sīkumiņš» ievērojami ietekmē degvielas patēriņu.

J. Riekstiņš

RĪGAS 7. ŠACHA ČEMPIONATS

Pēc reti spraigām cīņām beidzies Rīgas pilsētas 7. šacha čempionats.

Var droši apgalvot, ka nevienā no agrāk izcīnītiem pilsētas čempionātiem cīņa nenorisinājās ar tādu sasprindzinātību, neatlaidību un uzvaras gribu.

Te liels nopelns Maskavas viesu, PSRS sporta meistara J. Zagorjanska līdzdalībai un jaunās paaudzes šachistu veiksmīgai cīņai. No turnīra dalībniekiem pieci bija 18 gadus veci un jaunāki. Visjaunākais turnīra dalībnieks 14 gadus vecais M. Tāls uzvarēja PSRS sporta meistaru A. Koblenču, meistarkandidātus T. Bergu un Z. Solmani un ar PSRS sporta meistaru J. Zagorjanski cīnījās neizšķirti.

Rīgas pilsētas šacha čempiona nosaukumu izcīnīja meistars A. Koblencs, kas dalīja 1. un 2. vietu ar meistaru J. Zagorjanski. 3. un 4. vietu dalīja M. Pasmans un N. Konovalovs.

Sniedzam trīs īsas partijas no čempionāta cīņām, kurās uzvarētājam izdevies pārsteigt savu pretinieku jau atklātnes stadijā.

1. Iesākās ar uzbrukumu un beidzās ar pretuzbrukumu

Baltie: J. ZILBERS
Melnie: A. KOBLENCS

Katalāņu atklātne.

1. d2-d4 Zg8-f6
2. c2-c4 e7-e6
3. Zg1-f3 d7-d5
4. Dd1-c2 Lf8-e7
5. g2-g3 0-0
6. Lf1-g2 Zb8-d7
7. 0-0 c7-c6
8. Tf1-d1 b7-b6
9. a2-a4

Meistara Zagorjanska ieteikts turpinājums, ko viņš dažas dienas iepriekš demonstrēja lekcijā par Katalāņu atklātne. Jaunais šachists drosmīgi tūlīt praksē izmanto šo uzbrukuma gājlienu dāmas spārnā.

9. a7-a5

Meistars Koblencs ar šo gājlienu novērš bandinieku tālā-

ku virzīšanos. Tagad jau pēc sekojošās nomaiņas centrā, atpalicis paliek bandinieks b6, pret kuru baltiem tomēr grūti organizēt uzbrukumu.

10. c4:d5 c6:d5
11. Zb1-c3 Le8-a6
12. Zf3-e5 Ta8-c8
13. Dc2-b3

Pēdējais balto aktīvais gājieni. Ar nākošo melno gājlienu sākās melno pretuzbrukums, kas beidzās ar pilnīgu sagrāvi karaļa spārnā.

13. Zd7:e5
14. d4:e5 Zf6-g4
15. Lc1-f4 g7-g5!
16. Lg2-h3 Zg4:f2
17. Kg1:f2 g5:f4
18. g3:f4 Le7-c5+
19. Kf2-g3 Kg8-h8
20. Lh3-g4 Tf8-g8
21. Kg3-h3 Lc5-f2
22. Kh3-g2 Dd8-h4

un baltie padāvās.

2. Laikus izdarīt rokādī!

Baltie: A. GORNEVS
Melnie: R. BĀLINS

Dāmas gambits

1. d2-d4 d7-d5
2. Zg1-f3 Zg8-f6
3. c2-c4 c7-c6
4. e2-e3 g7-g6
5. Zh1-c3 Lf8-g7
6. a2-a3 0-0
7. Dd1-b3 b7-b6
8. c4:d5 c6:d5
9. Lc1-d2 Lc8-b7
10. Zf3-e5 Zf6-d7

Tagad baltie, nenobeiguši vēl pilnīgu attīstību, dzenās pēc bandinieka ieguvuma.

11. Ze5:d7 Zb8:d7
12. Zc3:d5 e7-e5
13. Lf1-c4 e5:e4
14. Ld2-b4

Baltie, laikus neizdarot rokādī, grib vēl iegūt kvalitāti, bet seko peļnīts sods

14. Tf8-e8
15. Zd5-f4 Zd7-e5
16. Lc4-b5 d4:e3
17. 0-0

Beidzot rokade, bet jau par vēlu!

17. Ze5-f3+!
18. Kg1-h1 Zf3-d4
19. Db3-d3 Lb7-e4

un baltie padāvās, jo krīt figura pēc 20. Dc4 Tc8.

3. Nepamanīts starpšachs.

Baltie: A. ČUKANS
Melnie: J. KLOVANS.

Spanu atklātne.

1. e2-e4 e7-e5
2. Zg1-f3 Zb8-c6
3. Lf1-b5 a7-a6
4. Lb5-a4 Zg8-f6
5. 0-0 Lf8-e7
6. Tf1-e1 b7-b5
7. La4-b3 0-0
8. c2-c3 d7-d5

Bandinieka upuris. Melnie iegūst spēcīgu uzbrukumu.

9. e4:d5 Zf6:d5
10. Zf3:e5 Zc6:e5
11. Te1:e5 Zd5-f6
12. Te5-e1 Le7-d6
13. h2-h3 Zf6-g4
14. d2-d4

Pēc 14. hg Dh4 melnie iegūst spēcīgu un bīstamu uzbrukumu.

14. Dd8-h4
15. Dd1-f3 Zg4:f2
16. Df3:f2

Tagad nedrīkstēja 16. Lg3, jo sekotu 17. Df7+ T:f7 18. Te1-e8 mats. Tāpēc melnie piesaka viltīgu šachu.

16. Ld6-h2+
17. Kg1-f1 Lh2-g3

un tagad sekoja balto iedomāta kombinācija

18. Df2:f7+?

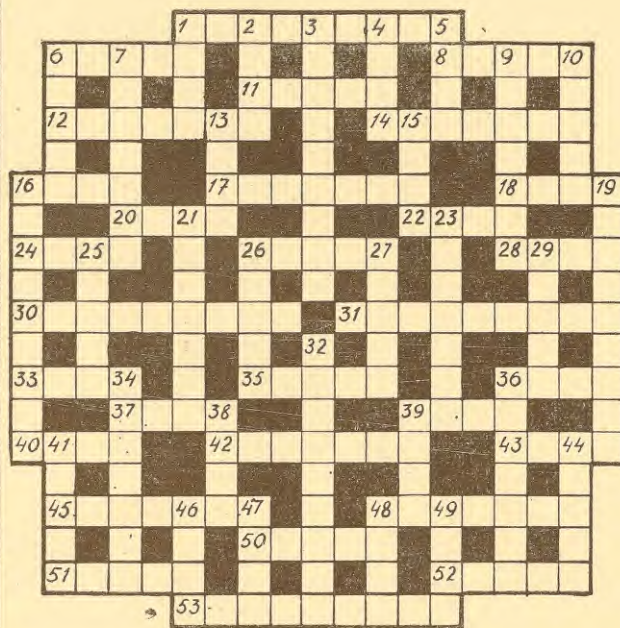
bet sekoja negaidīti:

18. Tf8:f7+

So starpšachu baltie nebija pamanījuši un padāvās.

KRUSTĀM ŠĶĒRSĀM

Sastādījis: J. ZVIRGZDS.



Horizontāli: 1. Pilsoņu kara varonis. 6. Daugavas pieteika. 8. Zemes kopējs. 11. Cilvēku apvienība senos laikos uz asinsradniecības pamatiem. 12. Acs sastāvdaļa. 14. Pilsēta Krasnojarskas novadā. 16. Kas sedz zāli vasaras rītos. 17. Līdzeklis skābju un sārmu noteikšanai šķidrums. 18. Skatnā apzīmējums muzikā. 20. Novads Padomju Latvijā. 22. Kādas Baltijas padomju republiku tautas sens nosaukums. 24. Vieta, kur norisinās kuģu remontdarbi. 26. MTS Ventspils rajonā. 28. Upe Padomju Latvijā. 30. Izciļs padomju rakstnieks. 31. Padomju saimniecība Dobeles rajonā. 33. Upe Kazachijas PSR. 35. Ainas. 36. Pūlis. 37. Klab. 39. Kuģu piestātne. 40. Iet pa pēdām. 42. Viens no latviešu partizanu vadītājiem Lielajā Tēvijas karā, Padomju Savienības Varonis. 43. Pilsēta Ivanovas apgabalā. 45. Atdarināsi. 49. Padomju republikas galvaspilsēta. 50. Plava zemā vietā. 51. Pilsēta Melnās jūras austrumu piekrastē. 52. Sejas daļa. 53. Pilsēta Brjanskas apgabalā.

Vertikāli: 1. Kāšveida nagla. 2. Padomju saimniecība Madonas rajonā. 3. Latviešu tautas nacionālās atmodas laikmeta sabiedriskais darbinieks un publicists. 4. Augs. 5. Upe Padomju Latvijā. 6. Sveķu pārstrādes produkts. 7. Ganību depo stachanovietis — kalējs, kas izpildījis vairāk nekā 12,5 gadu normas. 9. Kleperis. 10. Apkampt. 13. Nupat. 15. Mednieka piederums. 16. Krievu rakstnieks, revolucionārs un filozofs (1749.—1802. g.). 19. Ievērojams rūpniecības centrs Kemerovs apgabalā. 21. Sena pilsēta Uzbekistānā. 23. Strādnieku cīņas līdzeklis kapitalistiskajās zemēs. 25. Kāpēc. 26. Ūdeni apdzīvotāji. 27. Tauta Kaukaza kalnos. 29. Literārs sacerējums. 32. Izciļs padomju pedagogs un rakstnieks. 34. Pirmsnāves cīņa. 36. Padomju tauta. 38. Ķīmiskais elements. 39. Mana. 41. Literatūras veids. 44. Naudas vienība Ķīnā. 46. Celnis. 47. Turpinājās. 48. Aizliegts priekšmets pirmatnējām tautām. 49. Vulkana izveruma produkts.

ZURNALA 4. (14.) NUMURĀ IEVIETOTĀ KRUSTĀM ŠĶĒRSĀM UZDEVUMA ATRISINĀJUMS

Horizontāli: 1. Dosora. 4. Taišeta. 9. Dramas. 14. Isaakjans. 15. Frinbergs. 16. Silis. 17. Leonovs. 18. Valmans. 19. Kalnezeri. 22. Lubaša. 24. Obojas. 27. Plecs. 31. Otss. 33. Ika. 35. Pil. 36. Aste. 37. Ondatra. 38. Kerašovs. 39. Leonidze. 40. Tritons. 41. Viza. 43. Ada. 44. Ape. 45. Tīps. 47. Ratsa. 50. Bļodas. 53. Titovs. 56. Tasmanija. 58. Tenesi. 59. Palermo. 60. Tenbo. 62. Makarenko. 63. Sestljevcs. 64. Ausmis. 65. Istabas. 66. Vagars.

Vertikāli: 1. Dvieļi. 2. Skalozubs. 3. Rikšotāja. 5. Auss. 6. Spīlīre. 7. Tīfs. 9. Ribalko. 10. Miršakars. 11. Sasist. 12. Bauska. 13. Silvio. 20. Līp. 21. Eks. 23. Škirotava. 25. Buldozeri. 26. Volkovs. 28. Ludmila. 29. Citrons. 30. Zegersa. 32. Slava. 24. Aosta. 35. Palsa. 36. Apiet. 42. Zelinskis. 46. Invernesa. 47. Rās. 48. Igaunija. 49. Ani. 51. Deserti. 52. Stirna. 53. Tapete. 54. Tallina. 55. Stampa. 57. Topsis. 60. Tots. 61. Osta.

Vāka pirmajā lappusē — LIDOTĀJA ANNA ĻAPINA VADA SATIKSMES LIDMAŠĪNU UZ LĪNIJAS RĪGA—MASKAVA.

D. Gedzjuna foto

Vāka ceturtajā lappusē — LATVIJAS PSR AUGSTĀKĀS PADOMES DEPUTĀTE, KANDAVAS RAJONA ĻENINA VĀRDĀ NOSAUKTĀ KOLCHOZA PRIEKŠSĒDĒTĀJA, LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBAS AKADEMIJAS ABSOLVENTE LĪKSMA ROZENBERGA.

Ž. Legzdina foto

Atbildīgais redaktors — KĀRLIS OZOLIŅŠ. Laikraksta «Cīņa» izdevums. Redakcijas adrese — Rīgā, Blaumaņa ielā 38/40. Tālrunis 6698.

Mākslinieciskais iekārtotājs — Rūdolfs Dzenis.

Manuskriptus atpakaļ neizsūdz.

PSRS MĀKSLAS FONDA
LATVIJAS REPUBLIKANISKĀS NODAĻAS RAŽOŠANAS KOMBINATS

MĀKSLA

pēc pasūtījumiem

- 1) **architektoniski un mākslinieciski izveido** tautas svētkus, demonstrāciju kolonas, fizkulturas parādes, izstādes, laukumus, klubus, tautas namus sanatorijas, atpūtas namus, kulturizglitības iestādes, goda plāksnes, sienas avīzes un dažādu reklamu veidus;
- 2) **izgatavo oriģinalglezas un gleznu kopijas, partijas un valdības vadītāju portretus un bistes, monumentālas un dekoratīvas skulptūras** (bronzā, dzelzsbetonā, akmeni);
- 3) **ražo mākslinieciskus audumus nacionālā stilā** (paklājus, celiņus, logu un durvju aizkarus, galdautus utt.);
- 4) **izgatavo dāvanām un premijām augstvērtīgus mākslinieciskus izstrādājumus tautas stilā** no koka, ādas, metāla un audumiem;
- 5) **izgatavo no dažādiem materiāliem maketus, modeļus, manekenus un uzskatāmības līdzekļus** mācībām.

Kombinats „Māksla” pārdod savos salonos oriģinalglezas un gleznu kopijas, portretus, bistes, dažādas skulptūras, ģērboņus, mākslinieciskus izstrādājumus no koka, ādas, metāla, audumiem, keramikas utt.

Pasūtījumus pieņem un preces pārdod par skaidru naudu un uz pārskaitījumiem Valsts bankas Kirova nodaļas norēķinu rēķinā Nr. 150545.

Pasūtījumus pieņem kombinātā „Māksla”,
Rīgā, Lenina ielā Nr. 6, tālr. 24677 un
24063

Salonu adreses:

Rīgā, Lenina ielā Nr. 52, Kirova ielā Nr. 55.
Padomju bulvārī Nr. 20, kiosks — Lenina
ielā Nr. 84.
Nodala Liepājā, K. Marksa ielā Nr. 34.





Daiļšludotāja IBINA MEDVEDEVA.

B. Tikhonova foto



Sniegotie lauki.

V. Gaila foto



Fabrikas "Laima" mehanikis DĀVIDS EMSIŅŠ vaļas brīžos nedodas iemīļotajam «blitkošanās» sportam.

Ž. Legzdina foto

Moksā 3 rubļi

